

מכון שכטר למדעי היהדות

שנתון

שנת הלימודים תשע"ב

2012-2011



מכון שכטר למדעי היהדות
רח' אברהם גרנות 4, ירושלים
ת.ד. 16080, ירושלים 91160
טל' 074-7800600
פקס 02-6790840

דואר אלקטרוני academia@schechter.ac.il
אתר אינטרנט www.schechter.ac.il

מכון שכטר למדעי היהדות שומר לעצמו את הזכות לעדכן מדיניות, תוכניות,
דרישות ושכר לימוד הרשומים בשנתון זה ללא כל הודעה מראש.

שנתון זה מעודכן ליום 31.7.2011

תוכן העניינים

חלק א': מכון שכטר ומוסדותיו

- 7 מכון שכטר ויעדיו
8 מוסדות מכון שכטר
13 סגל המורים
15 ספריות ושירותים אחרים, נוה שכטר
16 מכוני מחקר, פרסים, ימי עיון ופרסומים אקדמיים

חלק ב': התוכנית לתואר שני במדעי היהדות

- 21 מטרות ואופי הלימודים ומבנה התוכנית
22 נוהלי התוכנית

תחומי הלימוד ורשימת הקורסים

- 26 קורסי השלמה
31 מקרא
37 תלמוד והלכה
44 מדרש ואגדה
51 מחשבת ישראל
61 תולדות עם ישראל
69 לימודי ארץ ישראל: תרבות ומרחב
80 לימודי האשה והיהדות
86 האמנויות ביהדות
92 יהדות ספרד וארצות האסלאם
96 יהדות זמננו
108 ספרות עברית ויהודית
112 חינוך יהודי/הוראת תרבות ישראל
120 לימודי תעודה בהוראת תרבות ישראל
122 חינוך חברתי
128 לימודי משפחה וקהילה

חלק ג': משמעת, הסדרי תשלום, לוח שנה, מפתח

- 137 תקנון משמעת אקדמית
139 קבילות הסטודנטים, הטרדה מינית
140 מילואים, הריון וחופשת לידה
141 הסדרי תשלום
147 לוח לשנת הלימודים תשע"ב
149 מפתח על פי שמות המרצים

חלק א': מבון שכטר ומוסדותינו

מכון שכטר ויעדיו

מכון שכטר למדעי היהדות הוא מוסד להשכלה גבוהה שמטרתו לחקור, ללמד ולהנחיל את מדעי היהדות בגישה אקדמית, פתוחה, שוויונית ופלורליסטית, תוך שימת דגש על משמעותם ועל יישומם בחיים המודרניים.

לשם כך מנהל מכון שכטר תוכנית מ"א רב-תחומית וחדשנית במדעי היהדות לקהל שוחרי הדעת בכלל ולציבור המחנכים בפרט, מעודד כתיבת מחקרים ופרסומם, מנהל מכוני-מחקר יישומיים, ומקיים ימי עיון וכנסים.

מוסדות מכון שכטר

ועד מכון שכטר

קולט אביטל, יו"ר
יעקב פרידגוט, גזבר
דניאל בירנבאום
ד"ר דוד בריקסטון
רלף גולדמן
אפרים הלוי
פרופ' מנחם מילסון
פרופ' דליה עופר
פרופ' דוד גולינקין, משקיף
ליאת סיטרון, משקיפה
איתן קופר, משקיף
פרופ' רינה לוי מלמד, משקיפה

הנהלה

פרופ' דוד גולינקין, נשיא
ליאת סיטרון, מנכ"לית
איתן קופר, סגן נשיא לפיתוח
פרופ' רינה לוי מלמד, דקנית
לינדה פרייס, מנהלת קשרי חוץ

לשכת הנשיא

פרופ' דוד גולינקין, נשיא
איתן קופר, סגן נשיא לפיתוח
לינדה פרייס, מנהלת קשרי חוץ
מיכל ארצי, קשרי עתונות
פנינה גולדשמידט, קרנות
עטקא ליבוביץ, קרנות
אברם לפין, מנכ"ל המשרד, צפון אמריקה
עתליה גוטביר, רכזת תוכניות
נאוה הרץ ואן-שפיגל, עוזרת לנשיא

המועצה האקדמית

פרופ' דוד גולינקין, יו"ר
פרופ' רינה לוי מלמד
פרופ' יעקב אלבוים
פרופ' משה בנוביץ
ד"ר ברנדה בקון
פרופ' אד גרינשטיין
פרופ' זאב הרווי
פרופ' יוסף טרנר
פרופ' גיא מירון
ד"ר עינת רימון
פרופ' שמא פרידמן
פרופ' יהושע שוורץ
דינה דרורי, נציגת הסטודנטים

ההנהלה האקדמית

פרופ' דוד גולינקין, נשיא
פרופ' רינה לוי מלמד, דיקנית
ד"ר ארי אקרמן, יועץ אקדמי לתוכנית מנהיגות חינוכית של תל"י, מחשבת ישראל,
חינוך יהודי סמסטר א'
ד"ר ברנדה בקון, יועצת אקדמית לחינוך חברתי, חינוך יהודי, יהדות זמננו, חינוך יהודי
סמסטר ב'
ד"ר דורון בר, יועץ אקדמי ללימודי ארץ ישראל: תרבות ומרחב; יועץ לענייני
הסטודנטים (נציב קבילות הסטודנטים)
ד"ר גורגי סברן, יועץ אקדמי לתואר שני רב-תחומי במדעי היהדות
ד"ר תמר קדרי, יועצת אקדמית ללימודי האמנויות ביהדות
ד"ר פול שרל-פקס, יועץ אקדמי ללימודי משפחה וקהילה וללימודי האשה והיהדות
יהושע גרינברג, ספרן ראשי
אסתר בלטמן, ספרנית
ואדים גרוסמן, ספרן
נירה גולן, מזכירה אקדמית
יפית גלפז, רכזת תקשוב
רחלי ברנדשפט, רכזת גיוס סטודנטים
טלי נוימן, מזכירות אקדמית

האגף למינהל

ליאת סיטרון, מנכ"לית
ד"ר שמחה גולדסמית, סמנכ"ל
גאליה לפידות, מנהלת כספים/חשבת
דינה גודאי, מנהלת חשבונות ראשית וקבלת תלמידים
ניצה עזרן, מנהלת משאבי אנוש
זוהרה הימן, הנהלת חשבונות
דוד הלפרין, הנהלת חשבונות
אהליאב (הולי) מנהל תיפעול
ילנה ולדמן, עובדת מינהל

נוה שכטר

אורלי דבוש, מנהלת
הרב רוברטו ארביב, מנהל חינוכי

ועדות היגוי

ועדת היגוי למקרא

פרופי אד גריינשטיין
ד"ר ג'ורג' סברן
ד"ר דוד פרנקל

ועדת היגוי לתלמוד והלכה

פרופי דוד גולינקין
פרופי שמא פרידמן
פרופי משה בנוביץ
פרופי שמואל גליק

ועדת היגוי למדרש ואגדה

ד"ר פנחס מנדל
ד"ר תמר קדרי
ד"ר מוטי ארד
ד"ר גילה וכמן

ועדת היגוי למחשבת ישראל

ד"ר אלכסנדר אבן-חן
ד"ר ארי אקרמן
פרופי יוסי טרנר
ד"ר עינת רמון

ועדת היגוי לתולדות עם ישראל

פרופי רינה לוי מלמד
פרופי גיא מירון
ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן

ועדת היגוי ללימודי ארץ ישראל: תרבות ומרחב

פרופי יהושע בן-אריה
פרופי יהושע שוורץ
ד"ר מיכל אורן
ד"ר דורון בר
ד"ר יאיר פז

ועדת היגוי ללימודי האשה והיהדות

פרופי אליס שלוי
פרופי רינה לוי מלמד
ד"ר עינת רמון

ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן
ד"ר פול שרל-פוקס

ועדת היגוי ללימודי האמנויות ביהדות

פרופ' אליס שלוי
פרופ' אנדרה היידו
ד"ר שולה לדרמן
ד"ר תמר קדרי
פרופ' אלישבע רבל-נהר

ועדת היגוי ליהדות ספרד וארצות האסלאם

פרופ' רינה לוי מלמד
ד"ר חיים סעדון
פרופ' ירון הראל
פרופ' שמואל רפאל

ועדת היגוי ליהדות זמננו

ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן
פרופ' יוסי טרנר
פרופ' גיא מירון
ד"ר ארי אקרמן

ועדת היגוי לחינוך יהודי/הוראת תרבות בישראל

פרופ' שמואל גליק
ד"ר ברנדה בקון
ד"ר ארי אקרמן

ועדת היגוי לחינוך חברתי

פרופ' שמואל גליק
ד"ר ברנדה בקון
ד"ר ארי אקרמן

ועדת היגוי ללימודי משפחה וקהילה

ד"ר פול שרל-פוקס
ד"ר עמרם דולב
ד"ר גליה גלזנר חלד
סילויה זילברמן

ועדת היגוי לספרות עברית ויהודית

פרופ' יפה ברלוביץ
ד"ר פנחס מנדל
ד"ר תמר קדרי
ד"ר רבקה גולדברג

סגל המורים

הסגל הפנימי

ד"ר אלכסנדר אבן-חן, מחשבת ישראל
ד"ר מיכל אורן, לימודי ארץ ישראל
ד"ר ארי אקרמן, חינוך יהודי, מחשבת ישראל
ד"ר מוטי ארד, תלמוד, הלכה, מדרש
פרופ' משה בנוביץ, תלמוד, הלכה
ד"ר ברנדה בקון, חינוך יהודי (בשבתון סמסטר א')
ד"ר דורון בר, לימודי ארץ ישראל
פרופ' דוד גולניקין, תלמוד, הלכה
פרופ' שמואל גליק, תלמוד, הלכה
פרופ' יוסף טרנר, מחשבת ישראל, יהדות זמננו
פרופ' רינה לוין מלמד, תולדות עם ישראל, לימודי האשה והיהדות, יהדות ספרד וארצות
האסלאם

ד"ר אלחנן מאירוביץ, מחשבת ישראל
פרופ' גיא מירון, תולדות עם ישראל, יהדות זמננו (בשבתון סמסטר ב')
ד"ר פנחס מנדל, מדרש ואגדה
ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן, תולדות עם ישראל, לימודי האשה והיהדות, יהדות זמננו
ד"ר ג'ורג' סברן, מקרא
ד"ר יאיר פז, לימודי ארץ ישראל
פרופ' שמא פרידמן, תלמוד
ד"ר דוד פרנקל, מקרא (בשבתון סמסטר א')
ד"ר תמר קדרי, מדרש ואגדה
ד"ר עינת רמון, לימודי האשה והיהדות, מחשבת ישראל
ד"ר פול שרל-פוקס, לימודי משפחה וקהילה

מרצים אורחים

ד"ר כרמלה אבדר, יהדות ספרד וארצות האסלאם
ד"ר מיכאל ארליך, לימודי ארץ ישראל
ד"ר פנחס ביבלניק, תולדות עם ישראל
ד"ר מוטי בנמלך, תולדות עם ישראל
ד"ר אתי בן סעדון, יהדות ספרד וארצות האסלאם, ספרות עברית ויהודית
ד"ר אמיתי ברוכי אונג, תולדות עם ישראל
ד"ר אסנת ברתור, מקרא
פרופ' יהודה בר-שלום, חינוך יהודי
ד"ר רבקה גולדברג, מחשבת ישראל, ספרות עברית
ד"ר גליה גלזנר חלד, לימודי משפחה וקהילה, יהדות זמננו
ד"ר חנה דוידסון, תולדות עם ישראל
פרופ' אנדרה היידו, האמנויות ביהדות
פרופ' ירון הראל, תולדות עם ישראל, יהדות ספרד וארצות האסלאם

ד"ר ערן ויזל, מקרא
ד"ר גילה וכמן, מדרש
גב' סילויה זילברמן, לימודי משפחה וקהילה
ד"ר דליה חשן, ספרות עברית ויהודית
ד"ר יוסי חקלאי, חינוך יהודי
ד"ר חגית כהן, תולדות עם ישראל, יהדות זמננו
ד"ר שולה לדרמן, האמנויות ביהדות
ד"ר נעמי לייסנר, לימודי האשה והיהדות
ד"ר יוכבד מילגרום, האמנויות ביהדות
ד"ר יעקב מעוז, חינוך יהודי
ד"ר ענת נבות, יהדות זמננו
ד"ר דוד נחמן, תולדות עם ישראל
ד"ר נורית נוביס, לימודי משפחה וקהילה
ד"ר מרדכי ניסן, יהדות ספרד וארצות האסלאם
ד"ר רוני עמיר, לימודי ארץ ישראל
מר יובל ריבלין, האמנויות ביהדות
אדר' אוריין שחר, האמנויות ביהדות
ד"ר אלישבע שטרית, יהדות ספרד וארצות האסלאם
ד"ר שרה שטרסברג-דיין, מחשבת ישראל
ד"ר איתן שיקלי, חינוך יהודי
ד"ר תמי שלמון-מאק, תולדות עם ישראל

ספריות ושירותים אחרים

שתי ספריות עומדות לרשות התלמידים. בספריית שוקן ברח' בלפור 6 בירושלים יש אוסף של כ-60,000 ספרים בכל התחומים של מדעי היהדות עם דגש על חסידות, קבלה, תפילה, שירה ופיוט. בספריית מכון שכטר, הממוקמת בקומה השנייה של המכון, יש כ-35,000 ספרים במדעי היהדות והחברה. כמו כן, הספרייה מחזיקה את חומר הלימוד הדרוש לכל הקורסים הניתנים במכון שכטר. הספרייה פתוחה בימים א'-ה' בין השעות 8:30-18:00 והיא כוללת שירותי השאלה.

בספרייה נמצא מאגר המידע ("פרוייקט השו"ת") של אוניברסיטת בר-אילן וכן מאגר המידע של כתבי-יד של התלמוד הבבלי שפותח על-ידי המכון לחקר התלמוד על שם שאול ליברמן.

בנוסף, דרך החיבור למלמ"ד (המרכז לשירותי מידע דיגיטליים), ניתן לחפש באוספים המיוחדים בארץ, כגון הקטלוגים של הספריות האוניברסיטאיות, רשימת הספרים המאוחדת, רשימת כתבי-העת המאוחדת, רשימת מאמרים במדעי היהדות (רמב"י), והמפתח לכתבי-עת עבריים בקומת הכניסה של בניין המנהלה קיים אוסף של כתבי עת במדעי היהדות.

בקומת הכניסה של בניין הכיתות קיים "בית מדרש", המיועד ללימוד בחברותא. למטרה זו נמצא במקום אוסף של ספרי יסוד.

תלמידי מכון שכטר רשאים לקבל כרטיס קריאה לספרייה הלאומית בתעריף מוזל. לפרטים יש לפנות למזכירה האקדמית.

ניתן לקבל "כרטיס סטודנט" של התאחדות הסטודנטים הארצית בחודש הראשון של שנת הלימודים. הכרטיס מקנה הנחות בתחבורה ציבורית ובמופעי בידור. כמו כן, ניתן לקבל מינוי שנתי לבריכת השחייה בגבעת רם. לפרטים יש לפנות למזכירה האקדמית.

נוה שכטר

נוה שכטר, מרכז לתרבות יהודית, נמצא בפינת רח' אילת ורח' שלוש בשכונת נוה צדק בתל אביב. שם מתקיימים לימודי בית מדרש, בית מדרש לאומנים, חוגי לימוד ומגוון רחב של פעילות הקשורה לתרבות יהודית.

מכוני מחקר, פרסים, ימי עיון ופרסומים אקדמיים

המכון לחקר ההלכה ויישומה

המכון לחקר ההלכה ויישומה הוקם בשנת תשנ"ו על מנת לפרסם ספריה של ספרות הלכתית בעברית, אנגלית, רוסית, ושפות אחרות וזאת כדי לסייע ליהודים ללמוד הלכה ולקיימה. המכון מפרסם תשובות שנכתבו במאה העשרים, תשובות ועד ההלכה של כנסת הרבנים בישראל, מדריכים הלכתיים בשפות שונות, וספרים העוסקים בפילוסופיה של ההלכה. חלק מהחומר הנ"ל מתפרסם באתר responsafortoday.com. עשרים כרכים הופיעו עד שנת תשע"א. פרסומי המכון מופיעים בעזרת שתי קרנות: "הספריה על שם מאיר ותרצה גולדשטיין שניספו בשואה" ו"מרכז הרב ישראל לוינטל לשאלות ותשובות בנות זמננו".

המרכז לחקר האשה בהלכה

המרכז לחקר האשה בהלכה הוקם בשנת תשנ"ט על מנת לחקור את מעמד האשה בהלכה ולהציע פתרונות מעשיים לבעיית העגונות של ימינו. חוקרי המכון פירסמו כתב עת בשם "זעקת דלות" העוסק בבעיית העגונות של ימינו וכתב עת שני בשם "ללמוד וללמד" העוסק בנושאים אחרים הקשורים למעמד האשה בהלכה. חוקרי המכון פרסמו את הספר "מעמד האשה בהלכה: שאלות ותשובות" בשנת תשס"א וספר שני "זעקת דלות: פתרונות לבעיית העגונות בימינו" בשנת תשס"ו. חלק מהחומר הנ"ל מתפרסם באתר responsafortoday.com. המכון גם מקיים ימי עיון על מנת להביא את ממצאי המחקר לידיעת הציבור הרחב. חוקרי המכון גם עונים על שאלות באתר "Ask the Rabbi" וחלק מתשובות אלו התפרסמו כספר בשנת תשע"א.

המרכז ליהדות ואמנויות

מרכז זה הוקם בשנת תשס"א על מנת לחפש ולטפח נקודות מגע בין מדעי היהדות והאמנויות. המרכז תומך בתחום "האמנויות ביהדות" בתוך התוכנית לתואר שני של מכון שכטר. הוא גם כותב תוכניות לימודים עבור בתי ספר תל"י. לבסוף, הוא הקים אתר אינטרנט המוקדש כולו לאמנויות ביהדות: www.tali-virtualmidrash.org.il

המרכז לחינוך לעמיות יהודית

המרכז לחינוך לעמיות יהודית הוקם בשנת תשע"א על ידי קבוצה של חוקרים ואנשי חינוך העוסקים בנושא מזה שנים רבות. המרכז מהווה כתובת לארגונים בישראל ובתפוצות המעוניינים לקדם את התחום בנושאים כגון: מדיניות, חינוכית, תוכניות לימודים, תכנון ומחקר, פיתוח מנהיגות, הכשרה מקצועית, תוכניות מפגש בין תרבותי והערכה. המרכז פועל בשיתוף פעולה עם מכון שכטר

מתוך שאיפה ליצור במסגרת המכון מסגרות להכשרה מקצועית ומסלולים אקדמיים בתחום.

פרסים, ימי עיון וכנסים אקדמיים

פרס קקסט מוענק פעם בשנתיים לחבר סגל פנימי עבור מצויינות במחקר או בהוראה. פרס ליבהבר לסובלנות דתית מוענק פעם בשנה לגבר או לאשה המקדמת את הסובלנות הדתית בקרב הציבור היהודי במדינת ישראל. פעם בשנה מתקיים יום עיון לזכר הרב דוד ארונסון, אחד מהמנהיגים הדגולים של יהדות ארה"ב.

מכון שכטר מחלק מלגות הצטיינות על שם השופט סיימון ריפקינד ומר הרי מריסמן ועל שם פרופ' אליס שלוי. לפרטים יש לפנות למזכירות האקדמית. בנוסף על כך, מכון שכטר מקיים הרצאות לציבור הרחב, ימי עיון וכנסים אקדמיים לאורך שנת הלימודים.

פרסומים אקדמיים

מכון שכטר מפרסם שורה של פרסומים אקדמיים הן בנפרד והן בשיתוף פעולה עם מו"לים אחרים כגון עם עובד, ידיעות אחרונות, מוסד ביאליק, מכון שוקן, אוניברסיטת ברנדייס, ואוניברסיטת בר אילן. ניתן לקבל קטלוג או לרכוש ספרים אלה ב"חנות הספרים" שבאתר האינטרנט של המכון או בטלפון 074-7800600.

חלק ב': התוכנית לתואר שני במדעי היהדות

מטרות ואופי הלימודים ומבנה התוכנית לתואר שני (M.A.) במדעי היהדות

מטרות ואופי הלימודים

התוכנית היא בעלת אופי אינטגרטיבי ומטרתה להעניק בסיס רחב ועשיר בתרבות ישראל על מרכיביה השונים. במהלך הלימודים מושם דגש על פיתוח חשיבה עצמאית וטיפול גישה ביקורתית ומחקרית. ישנה גם התייחסות לצד הקיומי והערכי של החומר הנלמד. התלמידים נדרשים לגלות יצירתיות, שהיא תוצר של בגרות מקצועית ובשלות מחשבתית, הבאות לידי ביטוי בכתיבת עבודות בעלות אופי מחקרי, בנייתו מתודולוגי או בבניית פרויקטים בעלי אופי יישומי וחינוכי, כגון כתיבת תוכניות לימודים.

מכון שכטר מעניק לבוגריו תואר שני ישראלי המוכר על ידי המועצה להשכלה גבוהה.

מבנה תוכנית הלימודים (20 קורסים סמסטריאליים; 40 נ"ז סה"כ)*

9 קורסים סמסטריאליים בתחום ראשי (אחד מן התחומים הבאים: מקרא, תלמוד והלכה, מדרש ואגדה, מחשבת ישראל, תולדות עם ישראל, לימודי ארץ ישראל, לימודי האשה והיהדות, האמנויות ביהדות, יהדות זמננו וחינוך יהודי/הוראת תרבות ישראל)

6 קורסים סמסטריאליים בתחום משני (12 נ"ז)

(באחד מהתחומים הנ"ל או ביהדות ספרד וארצות האסלאם, חינוך חברתי, לימודי משפחה וקהילה או ספרות עברית ויהודית)

4 קורסי בחירה סמסטריאליים (8 נ"ז)

1 קורס חובה בזרמים ביהדות המודרנית (2 נ"ז)

* קורס סמסטריאלי שווה 2 נ"ז.
קורס סמסטריאלי שכולל שתי פגישות בשבוע או מתקיים על פני מספר שעות כפול שווה 4 נ"ז.
קורס שנתי שווה 4 נ"ז.

נוהלי התוכנית לתואר שני

תנאי קבלה

תלמידים יתקבלו על ידי ועדת הקבלה של התוכנית. יתקבלו רק בעלי תואר ראשון (B.A.) עם ממוצע של 80 ומעלה, או תואר ראשון בחינוך (B.Ed.) עם ממוצע של 85 ומעלה. תינתן עדיפות לבעלי תואר ראשון במדעי היהדות.

תלמיד עם ממוצע נמוך מעט מן הדרוש יכול להתקבל על תנאי ששיג ממוצע של 80 בתום שנת הלימודים הראשונה. אם עד חודש ספטמבר לפני שנת הלימודים השנייה 80% מהציונים נמצאים בממוצע של 80, אפשר יהיה להמשיך את הלימודים.

מועמדים לתוכנית לתואר שני ימלאו טופס הרשמה וימסרו אותו למזכירות מכן שכטר בצירוף דמי הרשמה בסך 300 ש"ח והמסמכים הבאים:

1. תעודה של תואר ראשון
 2. גיליון ציונים וממוצע ציונים של לימודים אקדמיים קודמים
- מועמדים מתאימים יוזמנו לראיון אישי עם היועץ/ת האקדמית של התוכנית. לאחר מכן תידון קבלתם בוועדת הקבלה של התוכנית.

לימודי השלמה

תלמידים החסרים רקע במדעי היהדות יחויבו במספר קורסי השלמה בנוסף למכסת הקורסים הדרושים לתואר. הקורסים ייבחרו בתיאום עם היועץ/ת האקדמית של התוכנית. תלמידים ללא רקע יידרשו בדרך כלל ללמוד את הקורסים הבאים:

1. מבוא לספרות התנאים והאמוראים (ספרות תלמודית) (4 נ"ז)
2. מבוא למחשבת ישראל (4 נ"ז)
3. שני קורסים בתולדות עם ישראל בתקופות המתאימות ללימודים (8 נ"ז)

תלמידים בעלי תואר ראשון במדעי היהדות עשויים להתחייב בקורסי השלמה בתחומים שאותם לא למדו במסגרת התואר הראשון. ניתן ללמוד את ההשלמות בתולדות עם ישראל בצורה מקוונת.

קורס מקוון בכתיבה אקדמית

כל תלמיד ותלמידה חייבים להרשם לקורס מקוון, המקנה את הכלים הדרושים לכתיבת עבודות על פי הכללים הנקוטים באקדמיה. הקורס יינתן בשני הסמסטרים והעלות היא סמלית (200 ש"ח בלבד). תלמידים שהתקבלו על תנאי יירשמו בסמסטר הראשון ושאר תלמידי שנה א' ואחרים יירשמו בסמסטר השני. קיימת אפשרות לקבל פטור על בסיס של הצלחה בתרגיל שיינתן במשך הסמסטר הראשון.

זיכוי בשל לימודים קודמים

ככלל, מכון שכטר רשאי לפטור תלמידים מלימודים בהיקף של עד חמישה קורסים סמסטריאליים (10 נ"ז) על יסוד לימודיהם לתואר שני במוסד אקדמי בתחומים רלוונטיים. לא ניתן לאשר במסגרת זו קורסים שכבר נוצלו לשם מילוי חובה לקראת תואר במוסד אחר או שציונם מתחת ל-80 או שנלמדו לפני עשר שנים או יותר.

הפסקת לימודים וביטול הרשמה לקורסים

לנוהלי הפסקת לימודים וביטול הרשמה לקורסים ראו להלן בעמ' 145-146. במקרים מיוחדים, למשל מחלה או פטירת קרוב משפחה המתרחשים באמצע סמסטר, ניתן לפנות לוועדת החריגים.

מועדי המבחנים והגשת עבודות

בסוף כל סמסטר יתקיימו שני מועדי מבחנים. מועד ב' מיועד לתלמידים שמסיבה כלשהי לא נבחנו במועד א' או לתלמידים המעוניינים לשפר את ציוניהם. אין מועד ב' לעבודות, רק למבחנים.

בקורסים בהם יינתנו מבחני בית נתונים מועדי ההגשה לשיקול דעתו של המרצה ולאופי המבחן והקורס. סטודנט שלא יגיש מבחן בית בתוך מסגרת הזמן שקבע המרצה, ובכל מקרה תוך חודש מאז נתינתו, יהיה חייב להגיש עבודת קורס רגילה בנושא שייקבע בתיאום עם המרצה. לא ניתן להגיש עבודות משותפות; בכל קורס התלמידים מקבלים ציון אישי עבור עבודה אישית.

המועד האחרון להגשת עבודות קורס (לא סמינריוניות) של שנה אחת הוא תחילת שנת הלימודים שלאחריה. סטודנט שיגיש את העבודה אחרי תחילת השנה, יצטרך לשלם 250 ש"ח עבור הבדיקה ובתנאי שהמרצה יסכים לבדוק את העבודה. אם המרצה לא יסכים לבדוק את העבודה יבוטל הקורס. אם לא הוגשה העבודה בחלוף שנת לימודים נוספת והקיץ שאחריה (דהיינו עד תחילת שנת הלימודים שאחריה) יבוטל הקורס בכל מקרה, אפילו אם יהיה המרצה מוכן לבדוק את העבודה.

עבודות סמינריוניות

עבודה סמינריונית צריכה להוכיח מיומנות מחקרית, חשיבה יוצרת וגישה ביקורתית כלפי מקורות וספרות מחקרית. העבודה תהיה בהיקף של 7,500-9,500 מילים, מודפסת ברווח כפול, וחייבת לכלול הערות וביבליוגרפיה המוצגות בשיטה מדעית מקובלת. ספרות המחקר המשמשת לכתיבת העבודה תהיה בעברית ובשפה מודרנית אחת לפחות (אם יש ספרות לועזית על הנושא). עבודה הכתובה בכתב יד לא תתקבל.

על התלמידים לכתוב שתי עבודות סמינריוניות – אחת בתחום הראשי ואחת בתחום המשני – בהנחייה של שני מרצים שונים. במקרים חריגים יתאפשר, באישור היועץ, לכתוב את שתי העבודות בתחום הראשי בהנחיית שני מרצים שונים מתחום זה.

כל עבודה סמינריונית וכן חריגות מכללים אלה חייבות אישור יועץ התוכנית. כל העבודות הסמינריוניות ייכתבו במסגרת הלימודים במכון שכטר.

ניתן להגיש עבודה סמינריונית עד סוף השנה שלאחר הוראת הקורס, כולל הקיץ. סטודנט שלא עמד בתאריך זה יוכל יהיה להגיש את העבודה במהלך שנה נוספת, אם המרצה יסכים לבדיקתה, תמורת תשלום של 350 ש"ח.

הרשמה לקורסים

מכון שכטר מעוניין שתלמידיו ייחשפו לקשת רחבה של מרצים והשקפות במשך לימודיהם. לפיכך, ניתן ללמוד עד ארבעה קורסים סמסטרליים עם אותה המרצה. אם קיים צורך לעבור על מכסה זה, יש להגיש בקשה בכתב לדיקנית.

נוכחות וציונים

התלמידים חייבים בנוכחות סדירה בכל קורס (לפחות 90% מן הפגישות), בהשתתפות פעילה ובמילוי שאר החובות שיוטלו על ידי המורים. הציונים הם על בסיס של 100; ציון עובר בקורס נקבע ל-60. התלמידים נדרשים לקבל לפחות ציון עובר גם בעבודות סמינריוניות ובמבחן הגמר.

מבחן גמר

בתום לימודיהם, ייבחנו התלמידים במבחן גמר בכתב. מבחן הגמר מורכב משני שאלונים התואמים את שני תחומי ההתמחות של הסטודנטים. הסטודנט יקבל את הביבליוגרפיה מראש. שאלון המבחן נועד לבדוק את יכולת הסינטיזה של הידע והחומרים שנלמדו במהלך הלימודים בתחום, לבחון את השימוש בכלים שהוקנו במהלך התואר ועשוי לכלול גם חומרים נוספים. התלמידים יקבלו את השאלון בדואר ויהיו חייבים להגיש את גליון התשובות עד תום עשרה ימים.

חישוב ממוצע הציונים

60%	ממוצע הציונים בקורסים
30%	שתי עבודות סמינריוניות
10%	מבחן גמר

(10% לתחום הראשי, 4% לתחום המשני)

סיום הלימודים

על התלמידים לסיים את כל הדרישות לתואר תוך חמש שנים ממועד כניסתם לתוכנית. תלמידים המעוניינים להשתתף בטקס הסיום חייבים להשלים את כל חובותיהם לכל המאוחר חודשיים לפני הטקס.

שכר הלימוד

שכר הלימוד ייקבע על פי היקף הלימודים של התלמידים בכל סמסטר. ראו סעיף "הסדרי תשלום" להלן, עמ' 141.

שמירת מעמד

על התלמידים המבקשים לדחות את המשך לימודיהם למועד מאוחר יותר, לקבל אישור מהיועץ האקדמי. המכון יגבה מתלמידים אלה דמי שמירת מעמד כמפורט להלן בעמ' 142.

בעיות אקדמיות

מקרה של תלמיד שנכשל פעמיים באותו הקורס יובא לדיון באגף האקדמי.

נוהל ערעורים

לכל סטודנט/ית זכות לערער על ציון שקיבל/ה במבחן או בעבודה. המרצה שהעניק/ה את הציון הנידון חייבת/לשבת עם הסטודנט/ית כדי לנמק את חישוב הציון.

אם, לאחר פגישה זו, הסטודנט/ית עדיין לא מרוצה, מותר לו/ה לפנות אל הדיקן. הדיקן יחליט אם לפנות לבודק נוסף. אם יהיה בודק נוסף, לאחר קבלת דעתו, הדיקן יכריע בנוגע לציון הסופי של העבודה או המבחן.

קורסי השלמה

מבוא למחשבת ישראל בימי הביניים שיעור

881456 סמסטר קיץ ד"ר אלכסנדר אבן-חן

בהגות היהודית בימי הביניים באו לידי ביטוי זרמים מחשבתיים שונים ולעיתים קרובות מנוגדים. בקורס זה ננסה לסקור את היצירות המרכזיות ואת ההוגים המרכזיים של התקופה. במיוחד ננסה להבהיר ולאפיין את השאלות שנשאלו בתחום האמונות והדעות. במסגרת זו נעסוק במשנותיהם של: ספר הזוהר; ספר חסידים; הרב סעדיה גאון; הרב יהודה הלוי, הרמב"ם ודון יצחק אברבנאל.

מבוא למחשבת ישראל בימי הביניים (תל"י) שיעור

881457 סמסטר קיץ ד"ר ארי אקרמן

קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

מבוא למחשבת ישראל בימי הביניים שיעור

815011 סמסטר א' ד"ר אלכסנדר אבן-חן יום ג' 12:00-10:30

קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

מבוא למחשבת ישראל בעת החדשה שיעור

886466 סמסטר קיץ ד"ר אלכסנדר אבן-חן

מטרת הקורס היא להביא את התלמיד להיכרות ראשונית עם תחום המחשבה היהודית בעת החדשה. באמצעות סקירה היסטורית קצרה ועיון בטקסטים נבחרים של הוגים כמו ברוך שפינוזה, משה מנדלסון, הרב נחמן קרוכמל ואחרים, נדון בהשפעותיה של החשיבה המערבית המודרנית, ושל היבטים נוספים של התרבות הכללית על החשיבה היהודית בתקופה זו. נתמקד באופן מיוחד בשאלות הקשורות במעמד ישראל בין העמים, הרקע לתפיסה המודרנית של היהדות כתרבות, ובסוגיות של דת ומדינה.

מבוא למחשבת ישראל בעת החדשה שיעור

886465 סמסטר קיץ ד"ר שרה שטרסברג-דיין

קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

מבוא למחשבת ישראל בעת החדשה שיעור

826466 סמסטר ב' פרופ' יוסי טרנר יום ג' 12:00-10:30

העת החדשה הציבה בפני ההוגים היהודים אתגרים מחשבתיים חדשים: האם מימוש מטרות רוחניות מחייב את היהודי להמשיך לחיות בתוך המסגרת הקהילתית הישנה או

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – קורסי השלמה

שמא עדיף שהיחיד יעזוב את הקהילה ויממש את עצמו באופן פרטי? האם במדינות החדשות יש טעם להפקיע מהרבנים את סמכות החרם? האם תתכן נבואה בעת החדשה? האם הציונות היא מימוש חזון הנביאים או כפירה? שאלות אלו ורבות נוספות יעלו לדיון במהלך קריאת יצירותיהם של: אוריאל די'אקוסטה; ברוך שפינוזה; הרב שמשון רפאל הירש; פרנץ רוזנצוויג; מרטין בובר; הרב אברהם יצחק הכהן קוק; אברהם יהושע השל והרב סולובייצ'יק.

שו"ת

מבוא לספרות התנאים

884453 סמסטר קיץ ד"ר מוטי ארד

מטרת הקורס היא להתוודע ליצירות הרבניות העיקריות שחוברו בארץ ישראל משלהי ימי בית שני ועד לפרסומה של המשנה, וליחס שבין משנה, תוספתא, ומדרשי ההלכה. עיון במושגי יסוד של הספרות הרבנית יעסוק גם במתחריה הרוחניים של ספרות זו (כגון ספרות קומראן וספרות אבות הכנסיה), כמו גם במחלוקות בין התנאים עצמם בשאלות שעל הפרק.

שו"ת

מבוא לספרות התנאים

214452 סמסטר א' ד"ר מוטי ארד

קבוצה נוספת של הקורס הני"ל.

שו"ת

מבוא לספרות האמוראים

884452 סמסטר קיץ ד"ר מוטי ארד

מטרת הקורס היא להתוודע ליצירות הרבניות העיקריות שחוברו בארץ ישראל ובבבל לאחר פרסומה של המשנה: לתלמודה של ארץ ישראל (הירושלמי), לתלמוד הבבלי, ולמדרשי האגדה. נכיר את הדף עם הפרשנות המסורתית במהדורות הקלאסיות. נלמד מינוחים בסיסיים ואת מבנה הסוגיא התלמודית, ונתייחס לשאלות הנוגעות ליצירת הטקסט התלמודי, לעריכתו ולמסירתו. נכיר את מדרשי האגדה הקלאסיים, ונעמוד על המבנה האופייני למדרש פרשני ולמדרש הדרשני.

שו"ת

מבוא לספרות האמוראים

225452 סמסטר ב' ד"ר מוטי ארד יום ג' 18:30-17:00

קבוצה נוספת של הקורס הני"ל.

שיעור

מבוא לתולדות עם ישראל בתקופת המקרא

616115 סמסטר א' ד"ר אמיתי ברוכי-אונה מקוון

הקורס נועד להציג בפני התלמיד את תולדות עם ישראל – החל מעלייתו על במת ההיסטוריה וכלה בתחילת ימי הבית השני – על הרקע התרבותי והמדיני של המזרח

הקדום. יושם בו דגש על השימוש במקורות כתובים – מקראיים וחוף־מקראיים – תוך דיון באפשרות ללמוד מן המקורות השונים על המציאות ההיסטורית בת הזמן. הקורס בנוי ממבוא היסטורי ומתודולוגי, ולאחר מכן סקירה של תולדות עם ישראל לאורך התקופות, תוך עיון במקורות הרלוונטיים לכל תקופה.

מבוא לתולדות עם ישראל בתקופת המקרא
שיעור
מקוון 626115 סמסטר ב' ד"ר אמיתי ברוכי-אוהנה
קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

מבוא לתולדות עם ישראל בתקופת בית שני
שיעור
מקוון 616455 סמסטר א' ד"ר דוד נחמן
הקורס יעסוק בתקופת הבית השני, מהתקופות המרתקות והמעצבות בתולדותיו של העם היהודי. הקורס יקיף את שש מאות שנות קיומו של הבית השני החל מימי שיבת ציון והתקופה הפרסית, דרך התקופה ההלניסטית, מרד המכבים וכינון מדינת החשמונאים, הכיבוש הרומי וראשית התקופה הרומית, תקופת הורדוס, ולבסוף – תקופת הנציבים וסיומה במפץ של המרד הגדול וחורבן בית שני. דגש מיוחד יינתן לעיסוק במגוון שאלות רוחניות, דתיות ותרבותיות על רקע אירועי התקופה כגון: הלניזם ויהדות; מדינת החשמונאים – חזון ומציאות; כתות וכיתתיות; התפתחות ההלכה; ראשית הנצרות; יהדות א"י והתפוצות; קנאים וקנאות, ועוד.

מבוא לתולדות עם ישראל בתקופת המשנה והתלמוד
שיעור
מקוון 626455 סמסטר ב' ד"ר דוד נחמן
הקורס יציג נושאי יסוד בתולדות עם ישראל בתקופה זו: חורבן ירושלים ותוצאותיו; מרד התפוצות בימי טריינוס; מרד בר כוכבא ותוצאותיו; ימי רבי יהודה הנשיא ועריכת המשנה; מעמד הנשיאות; מעמדם של חכמים; ספרות חז"ל, חיבוריה והתפתחותה; יחסי יהודים ונוכרים בארץ ישראל; התנצרותה של האימפריה הביזנטית והשפעתה על מצבם הפוליטי ועולמם הרוחני של יהודי ארץ ישראל; ויהדות בבל ומוסדותיה. השיעורים ייכללו דיון בקריאה הביבליוגרפית, ניתוח של מקורות היסטוריים נבחרים והיכרות עם ממצאים ארכיאולוגיים ותרומתם להכרת התקופה.

מבוא לתולדות עם ישראל בימי הביניים
שיעור
18:30-17:00 יום ה' ד"ר פנחס ביבליניק שנתי 616313
הקורס יעסוק בתולדות היהודים בימי הביניים (מן המאה הרביעית ועד המאה השבע־עשרה) בארצות האסלאם והנצרות תוך התייחסות למקומם של היהודים בחברה הנוצרית והמוסלמית בהיבטם הדתי, המשפטי, הכלכלי, החברתי והתרבותי. דגש יושם על מבנה הקהילה היהודית ותפקידיה, מבנה החברה, היצירה הרוחנית והזרמים הרעיוניים והדתיים השונים שצמחו בתקופה זו.

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – קורסי השלמה

מבוא לתולדות עם ישראל בימי הביניים

719999 שנתי ד"ר חנה דוידסון
מקוון

נסקור את תולדות עם ישראל במשך אלף שנים מהמאה ה-8 ועד למאה ה-18, תקופה מכרעת בגיבוש יהדות זמננו. נעבור ברצף כרונולוגי לפי מרכזי התפוצה ונדגיש את ההתפתחות הרוחנית, היצירה הספרותית והדמויות הבולטות בכל תקופה ואזור. נבדוק תעודות מן התקופה ונקרא ממיטב המחקר על הנושאים הנידונים.

מבוא לתולדות עם ישראל בעת החדשה

619406 סמסטר א' פרופ' גיא מירון
מקוון

הקורס יעסוק באירועים ובתהליכי המודרניזציה המרכזיים בתולדות היהודים משלהי המאה השמונה עשרה ועד ראשית המאה העשרים. לאחר עיון בדמותה של החברה היהודית הקדם-מודרנית נעבור לדיון בגורמים המרכזיים שסימלו את המודרניזציה בקרב היהודים והניעו אותה - ההשכלה והאמנציפציה. נתמקד בהארת תהליכי התמורה ובהשפעתם המגוונת על חיי היהודים בקהילות שונות באירופה, ונדון בצמיחתם ובהתפתחותם של זרמים דתיים, רעיוניים, ופוליטיים ששינו את פני היהדות. נתייחס גם להשפעת תהליכים אלה על תפוצות יהודיות מרכזיות אחרות - בארצות הברית ובארצות המזרח התיכון.

מבוא לתולדות עם ישראל עת החדשה

619407 סמסטר קיץ פרופ' גיא מירון
מקוון

קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

מבוא לתולדות עם ישראל בעת החדשה

626406 סמסטר ב' פרופ' גיא מירון
מקוון

קורס המשך של הקורס הנ"ל.

מבוא לתולדות עם ישראל בעת החדשה

616405 שנתי ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ג'
10:00-8:30

גילויים רבים בחיינו נעוצים בתמורות הדרמטיות שהתרחשו בעולם ובעם היהודי במאות השנים האחרונות. קורס זה יבחן שינויים אלה וינתח את השפעותיהם על היהודים. נתמקד במפגשה של החברה היהודית עם תהליכי המודרניזציה כפי שבאו לביטוי במקומות מגוריהם באירופה ואמריקה, באסיה ובצפון אפריקה. כמו כן, נדון בתגובות ובפרשנויות שנתנו היהודים לתמורות אלה.

כתיבה אקדמית

888899 סמסטר קיץ ד"ר גילה וכמן
מקוון

קורס מקוון זה הוא חובה לכל תלמידי שנה א'. (לפרטים נוספים ראו לעיל, עמ' 22). קורס זה יעסוק ברכישת מיומנויות חיוניות לכתובת עבודה אקדמית, החל מבניית משפטים ופסקאות הולמים ועד לעיצוב הערות שוליים, ציטוטים ותוכן עניינים. הקורס יעסוק בענייני סגנון, רצף הגיוני, מבנה, וזהו קול אקדמי, וכמו כן יסקור נושאים חשובים כגון גניבה ספרותית, קול ראשון, והקשר בין מבנה לנרטיב. בנוסף, הקורס יעביר טיפים והוראות בשימוש יעיל בוורד ובכלים הנמצאים בתוך אפליקציה זו שעשויים לסייע בבניית עבודה אקדמית. קורס זה הינו קורס מקוון, והוא יתקיים כלימוד עצמאי דרך האינטרנט. השיעורים יועברו דרך האתר אחד לשבועיים, כאשר על הלומדים להוריד בעצמם את המידע והתוכן, ולהכין את המטלות עד לשיעור הבא, עם תרגיל לכל שיעור. הקורס הוא ללא ציון.

כתיבה אקדמית

888997 סמסטר א' ד"ר גילה וכמן
מקוון
קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

כתיבה אקדמית

888999 סמסטר ב' ד"ר גילה וכמן
מקוון
קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

מקרא

לימודי המקרא מכוונים להביא את התלמידים להבנת הצורות השונות של הספרות המקראית לפי הקשרן הספרותי וההיסטורי, לעודד פיתוח גישה ביקורתית וכן מסורתית אל הטקסט, ולבחון את תפקיד המקרא בלימודי היהדות ואת משמעותו כמשאב חינוכי. יש לשאוף ללמוד מגוון רחב של קורסים: תרגילי טקסט, קורסי חתך, קורסי נושא, וקורסים בפרשנות המקרא. כל מתמחה במקרא כתחום ראשי יתבקש ללמוד לפחות סמינריון מתקדם אחד במקרא במשך לימודיו.

ניתן ללמוד את התחום במבנה רחב (כתחום ראשי) או במבנה מצומצם (כתחום משני).

מבנה תוכנית הלימודים כתחום ראשי (18 נ"ז סה"כ)

קורסי חובה

- הקורס התהוות ספרות המקרא (2 נ"ז)
- קורס בפרשנות ימי הביניים למקרא (2 נ"ז)
- קורס העוסק במחשבת המקרא (2 נ"ז)
- קורס העוסק בזיקה בין המקרא למזרח הקדום (2 נ"ז)

קורסי בחירה

עוד 5 קורסים סמסטריאליים בתיאום עם היועץ/ת האקדמי/ת. (10 נ"ז)

מבנה תוכנית הלימודים כתחום משני (12 נ"ז סה"כ)

קורסי חובה

- הקורס התהוות ספרות המקרא (2 נ"ז)
- קורס בפרשנות ימי הביניים (2 נ"ז)

קורסי בחירה

4 קורסים סמסטריאליים בתיאום עם היועץ/ת האקדמי/ת. (8 נ"ז)

רשימת הקורסים במקרא

קורסי חובה

התהוות ספרות המקרא
 שיעור 116718 סמסטר א' ד"ר ג'ורג' סברן יום ב' 12:00-10:30

בקורס זה נעסוק במספר נושאים יסודיים בחקר המקרא המודרני: ספרות התורה ובעיית חיבורה, אופייה ומגמתה של הספרות ההיסטוריוגרפית במקרא, אמונות ודעות בתקופת המקרא וביקורת נוסח המקרא.

פרשנות יהודית למקרא לדורותיה
 שיעור 116613 סמסטר א' ד"ר ערן ויזל יום ב' 10:00-8:30

מטרת הקורס היא מתודולוגית - כיצד קוראים בפרשנות היהודית למקרא בימי הביניים. אגב כך ננסה להגדיר את מלאכת הפרשנות והתפתחותה במשך הדורות, נבדוק כיצד תופש הפרשן את תפקידו ונעמוד על השיטות הפרשניות שמייחדות את הפרשנים המרכזיים, רס"ג, רש"י, רשב"ם, ראב"ע ורמב"ן.

מחשבת המקרא
 שיעור 129696 סמסטר ב' ד"ר דוד פרנקל יום ב' 18:30-17:00

בקורס זה ננסה לבחון את עולם האמונות שמשקף בספרי המקרא. נתמקד במספר מצומצם של סוגיות תיאולוגיות כגון האמונה המונותאיסטית, יחס המקרא למיתוס ולמגיה, בעיית הרע בעולם, ייעודו של עם ישראל, ועוד. נעמוד על מגוון הדעות המשתקפות במקרא ביחס לכל נושא ונושא, ויחד עם זאת, ננסה לגלות את האחדות העשויה לעמוד מאחורי הבדלי התפיסה. בסוף נדון בשאלת הייחוד של האמונה המקראית ביחס לאמונות של המזרח הקדום לאור כל מה שלמדנו במשך הקורס.

בין המקרא והמזרח הקדום
 שיעור 128585 סמסטר ב' ד"ר אסנת ברתור יום ב' 14:30-13:00

הקורס יסקור את תרבויות המזרח הקדום: כנען, מצרים, חת, אשור, ומסופוטמיה, במטרה לתת פרספקטיבה תרבותית והיסטורית רחבה יותר על המקרא. הספרות המקראית תיבחן בקונטקסט של שאר תרבויות וספרויות המזרח הקדום תוך הצבעה על ההשפעות וזיקות הגומלין המשתקפות בזיאנרים הספרותיים השונים: בהיסטוריוגרפיה, בפרוזה, בשירה, בחוק ובספרות החכמה.

קורסי בחירה

על חטא האדם הראשון בהגות היהודית שו"ת

825454 סמסטר ב' ד"ר אלכסנדר אבן־חן יום ג' 14: 30-13: 00

חטא האדם הראשון הוא אחד הנושאים המרכזיים בפרשנות המקרא. הוגים רבים ביקשו להבהיר מה טיבו של החטא ומה גרם לאדם הראשון לחטוא. האם החטא הוא תוצאה של כניעת האדם ליצריו? האם באמת יש לאדם חופש בחירה? האם החטא הוא הכרחי ומראש לא יכול היה האדם יכול להתגבר על תאוותיו? מה הוא הנחש המפתה? למה חוה היא זו המנהלת שיחה עם הנחש? האם סיפור חטא האדם הראשון התרחש או שמדובר במשל? האם בכל אחד מאיתנו מתרחש מחדש סיפור החטא? שאלות רבות נוספות יעלו במהלך קריאת טכסטים שנתחברו על ידי הוגים מרכזיים בהגות היהודית.

נביא ומלך ומה שביניהם שו"ת

129898 סמסטר ב' ד"ר אסנת ברתור יום ב' 12: 00-10: 30

ספר שמואל מתאר את המעבר מצורת שלטון אחת לאחרת – משלטון תיאוקרטי, בתיווך המנהיגות הכריזמטית של ה"שופטים", לשלטון מלוכני. תקופת המעבר מאופיינת, מטבע הדברים, באמביוולנציה ובעימות בין תפישות פוליטיות ותיאולוגיות שונות, אך הרגע ההיסטורי והסיפור הפוליטי אינם מתוארים מעמדה פילוסופית או תיאורטית. הפוליטיקה והתיאולוגיה מצויות רק ברקע הדברים, והסיפור ההיסטורי מסופר דרך חיי הדמויות, יחסיהן, ובעיקר התהפוכות שחלו בהם. הקורס יעסוק בעימותים הרעיוניים אך יתמקד בעימותים הבין אישיים – הדמויות ומערכות היחסים שביניהן תיבחנה מנקודת מבט פסיכולוגית, שלעיתים תחדד את ההבנה ביחס לאירועים המתוארים ולעיתים תחתור תחת הכתוב.

עיונים בנבואה שו"ת

123231 סמסטר ב' ד"ר ערן ויזל יום ב' 10: 00-8: 30

באמצעות קריאה בפרקי נבואה נבחרים נעמוד על סוגיות מרכזיות בספרות הנבואה ובהן שליחותם של הנביאים, אופי קשריו של הנביא עם האלוהים, שאלת התגשמות הנבואה ונבואת אמת ונבואת שקר. תשומת לב תינתן לשאלת העלתן של הנבואות על הכתב וגיבושן לכדי ספר.

פרשנות המקרא במאה ה-20 וראשית המאה ה-21 שו"ת

814525 סמסטר א' ד"ר אלחנן מאירוביץ יום ג' 16: 30-15: 00

הקורס יחולק לשני חלקים:

חלק א: היסטוריוגרפיה של המקרא עם דגש על ניתוח ההיפותזה הדוקומנטרית, איתור ההתפתחות הכרונולוגית מוולחאוזן לאולברייט וספייסר וההתבטאויות האחרונות של האסכולות המינימליסטית והמקסימליסטית של פרשנות המקרא. דרך הכתבים שלהם

נבחן את סוגי השאלות הבאות: עד לאיזו מידה יש למקרא, ובמיוחד לתורה, תוקף היסטורי? האם האבות היו דמויות היסטוריות? האם אכן יציאת מצרים התקיימה? האם היה כיבוש של ארץ ישראל?

חלק ב: חקירת הערכים התאולוגיים, הרוחניים והמוסריים של המקרא כפי שנראו דרך עיני פרשנים מן המאה העשרים ותחילת המאה העשרים ואחת: ברוך הלוי אפשטיין בתחילת המאה העשרים (תורה תמימה) הרב הראשי של אנגליה, יוסף הרץ בשנות השלושים של המאה העשרים (חומש הרץ); הפרשנות של התנועה המסורתית כפי שנכתבה בתחילת המאה העשרים ואחת (עץ חיים); והפרשנות המקראית של יעקב מלגרם, ישראל קנוהל, סטפן גלר, יאיר זקוביץ ומשה גרינברג.

פרשנות המקרא בעת החדשה (לתלמידי משל"י שנה ב') שו"ת

814525 סמסטר א' ד"ר אלחנן מאירוביץ יום א' 18:30-17:00

הקורס הזה יעסוק בשלושה אספקטים בפרשנות מקראית מודרנית:

א. הבנת היצירה וההתגבשות של המקרא כ"ספרייה תאולוגית" שכיבד גיוון של אמונות, גישות והתייחסויות לאלוהים והבנייה של זהות רוחנית.

ב. ניתוח של "בתי ספר תיאולוגים" מרכזיים של התורה עם דגש מיוחד על ספרי ויקרא ודברים, כפי שהם נראו דרך עיני הפרופסורים יעקב מילגרם, ישראל קנוהל, אד גרינשטיין וסטפן גלר.

ג. בחינת הערכים הרוחניים והאתיים של המקרא עם התייחסות מיוחדת לפרשנויות של ברוך הלוי אפשטיין בתחילת המאה העשרים (תורה תמימה); הרב הראשי של אנגליה, יוסף הרץ בשנות השלושים של המאה העשרים (חומש הרץ); פרשנות התנועה המסורתית שנכתבה בתחילת המאה העשרים ואחת (עץ חיים).

עיונים בספר שיר השירים שו"ת

112524 סמסטר א' ד"ר גורג' סברן יום ג' 14:30-13:00

קריאה צמודה של שיר השירים על ידי פרשנויות מגוונות, כמו אלגוריה ומטאפורה, שירי פולחן מול שירי אהבה, מגדר וחברה. בין הנושאים הנלמדים: היחס בין שה"ש לבין שירי אהבה במזרח הקדום; שאלת ה"עלילה" של שה"ש והתפתחות הדמויות לאורך הספר; בין חלום למציאות בתיאורי החלום בפרקים ג' ו-ה'; "גן נעול" מול "באתי לגני" - בין איפוק לסיפוק; המתח בין הדימוי החומרי לבין הטבע בתיאור הגשמי של האהוב והאהובה.

מושג הברית במקרא סמינר

119515 סמסטר א' ד"ר גורג' סברן יום ב' 16:30-15:00

מטרת הקורס היא להכיר את המסורות השונות של רעיון הברית במקרא, תוך דיון בנושאים כגון: ברית מותנית וברית ללא תנאים; התחייבות של כורתי הברית ואי-קיום

הבטחותיהם; תפקיד הנביא ותפקיד המלך במסורת הברית; ההסכם הבינלאומי במזרח הקדום וזיקתו לברית המקראית.

האשה במקרא שו"ת

119549 סמסטר א' ד"ר גורג' סברן יום ה' 14:30-13:00

עיון בפנים השונות של האשה המקראית, עם דגש מיוחד על הפרשנות הפמיניסטית. מה מקומה של הפרשנות הפמיניסטית בחקר המקרא? כיצד ניתן לחשוף את הקול הנשי במקרא, לאור הנטייה להשתקת קול זה בספרות המקראית? כיצד ניתן לזהות את המבט הגברי וההטייה הפטריארכלית במקרא, ומה משמעות הביטוי 'לקרוא כמו אשה'? מעבר לעיסוק בדמות האשה בסיפור המקראי, נעיין בהיבט המשפטי של מעמד האשה במקרא, ובנשים ונשיות בספרות החכמה.

לעיצוב דמותו של דוד המלך שו"ת

126204 סמסטר ב' ד"ר גורג' סברן יום ג' 16:30-15:00

קריאה ספרותית של דמותו של דוד המלך לפי מסורות שונות במקרא. עיקר ההתמקדות יהיה בספר שמואל, בסיפור עליית דוד לשלטון וביסוס שושלתו, ובסיפור ירושת הכסא בשמ"ב ט"מל"א ב'. בנוסף על כך, נעיין בהתפתחות דמותו של דוד בספר תהילים, בספרות הנבואה, בספר דברי הימים, ובאגדות חז"ל.

אומנות הסיפור המקראי סמינר

123773 סמסטר ב' ד"ר גורג' סברן יום ב' 16:30-15:00

עיון בכלים העיקריים לניתוח ספרותי של הסיפור המקראי. במידה שהסיפור המקראי מונע בעיקר על ידי העלילה, נבדוק מודלים שונים להבנת מבנה העלילה – הדגם הסטרוקטורליסטי, ומושג הבין-טקסטואליות. לאור קמצנות המספר המקראי בעניין אפיון מפורט של הדמויות, נתחקה אחרי טכניקות אפיון עקיפות יותר: השימוש בדיבור הישיר, תמורות בנקודת המבט, ותיאור מעשי הגיבור החושף את עולמו הפנימי של הדמות.

ביקורת המקרא ואמונה יהודית סמינר

129617 סמסטר ב' ד"ר דוד פרנקל יום ג' 12:00-10:30

קורס זה עוסק במתח שבין אמונה יהודית (לגווינה) וביקורת המקרא. ננסה להגדיר את תחומי המתח, לראות כיצד התמודדו חז"ל, פרשני והוגי ימי הביניים, והוגי דעות מן העת החדשה במתחים אלה, ולבחון את מידת הרלוונטיות של התמודדויות אלה לאמונה יהודית היום. מטרת הקורס היא לעזור למשתתפים לגבש השקפה אישית שמשלבת גישה ביקורתית למקרא (וליהדות בכלל) עם אמונה יהודית וערכים רוחניים. המשתתפים יתבקשו להציג בשיעור דברים בענין זה לשם דיון כללי.

אב המון גויים שו"ת

124210 סמסטר ב' ד"ר דוד פרנקל יום ג' 10:00-8:30

בקורס זה ננסה לעקוב אחרי עיצוב דמותו של אברהם במקרא בכלל ובסיפורי ספר בראשית בפרט. נעמוד על המתחים בין הסיפורים השונים ובתוכם, מתוך שאיפה לחשוף קווים בתהליך התהוות המסורת המקראית על אברהם. כמו כן נבקש לגלות את המגמות התיאולוגיות והפוליטיות העומדות מאחרי סיפורי אברהם.

עיונים בספר במדבר שו"ת

126617 סמסטר ב' ד"ר דוד פרנקל יום ג' 18:30-17:00

בקורס זה נלמד את סיפורי ספר במדבר לאור הפרשנות הקלאסית מימי הביניים והביקורת המודרנית. הנושאים העיקריים: סיפור השלח, צרעת מרים, חטא המרגלים, מרד קרח ועדתו, חטא משה במי מריבה, סיפור בלעם, ונחלת ראובן וגד בעבר הירדן.

תלמוד והלכה

ספרות התלמוד וההלכה היא אחת מהיצירות המרכזיות של העם היהודי המקרינה השפעה על החיים היהודיים בכל הזמנים. מטרת הלימוד בתחום היא להקנות לתלמידים כלים שיאפשרו להם לעיין בספרות התלמוד וההלכה בצורה מעמיקה וביקורתית. תוכנית הלימודים מתקדמת ממבואות לתרגילים בתלמוד, בספרות הפוסקים ובספרות התשובות לסמינרים בסוגיות אקטואליות כגון החינוך בספרות הרבנית, מעמד האשה בהלכה ורפואה והלכה.

המסלול פתוח בפני בוגרי קורס ההשלמה "מבוא לספרות התנאים והאמוראים" (4 נ"ז), או לבעלי פטור מקורס זה.

ניתן ללמוד את התחום במבנה רחב (כתחום ראשי) או במבנה מצומצם (כתחום משני).

מבנה תוכנית הלימודים כתחום ראשי (18 נ"ז סה"כ)

קורסי חובה

- קורס העוסק במסכת מן התלמוד הבבלי (4 נ"ז)
- קורס העוסק בספרות הפוסקים (4 נ"ז)
- קורס העוסק בספרות השו"ת או בהלכה למעשה (2 נ"ז)

קורסי בחירה

- קורסים נוספים העוסקים בספרות התלמודית וההלכתית שייבחרו בתיאום עם היועצ/ת (8 נ"ז)

מבנה תוכנית הלימודים כתחום משני (12 נ"ז סה"כ)

קורסי חובה

- קורס העוסק במסכת מן התלמוד הבבלי (4 נ"ז)
- קורס העוסק בספרות השו"ת או בהלכה למעשה (2 נ"ז)

קורסי בחירה

- קורסים נוספים העוסקים בספרות התלמודית וההלכתית שייבחרו בתיאום עם היועצ/ת (6 נ"ז)

רשימת הקורסים בתלמוד והלכה

קורסי מבוא

מבוא לספרות התנאים

שו"ת

884453 סמסטר קיץ ד"ר מוטי ארד

מטרת הקורס היא להתוודע ליצירות הרבניות העיקריות שחוברו בארץ ישראל משלהי ימי בית שני ועד לפרסומה של המשנה, וליחס שבין משנה, תוספתא, ומדרשי ההלכה. עיון במושגי יסוד של הספרות הרבנית יעסוק גם במתחריה הרוחניים של ספרות זו (כגון ספרות קומראן וספרות אבות הכנסיה), כמו גם במחלוקות בין התנאים עצמם בשאלות שעל הפרק.

מבוא לספרות התנאים

שו"ת

214452 סמסטר א' ד"ר מוטי ארד יום ג' 18:30-17:00

קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

מבוא לספרות האמוראים

שו"ת

884452 סמסטר קיץ ד"ר מוטי ארד

מטרת הקורס היא להתוודע ליצירות הרבניות העיקריות שחוברו בארץ ישראל ובבבל לאחר פרסומה של המשנה: לתלמודה של ארץ ישראל (הירושלמי), לתלמוד הבבלי, ולמדרשי האגדה. נכיר את הדף עם הפרשנות המסורתית במהדורות הקלאסיות. נלמד מינוחים בסיסיים ואת מבנה הסוגיא התלמודית, ונתייחס לשאלות הנוגעות ליצירת הטקסט התלמודי, לעריכתו ולמסירתו. נכיר את מדרשי האגדה הקלאסיים, ונעמוד על המבנה האופייני למדרש פרשני ולמדרש הדרשני.

מבוא לספרות האמוראים

שו"ת

225452 סמסטר ב' ד"ר מוטי ארד יום ג' 18:30-17:00

קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

קורסים העוסקים במסכתות מן התלמוד הבבלי

עיונים במשנה (לתלמידי משל"י)

214452 סמסטר א' ד"ר מוטי ארד יום ב' 12:00-8:30 שו"ת

המשנה ראויה להוות נדבך מרכזי בלימוד, משום היותה ראי לתקופה הדומה ביותר לזמננו – אומה יהודית ישראלית עם תפוצה גדולה, היושבת בתוך אוכלוסיה נוכרית גדולה. עיון במשנה ומקורותיה במדרשי התנאים ובתוספתא יזמן הצצה אל מהלך רב-דורי בעיצובו של סדר היום החברתי והלאומי של חז"ל, ואל האליטות האינטלקטואליות השונות שהתחרו על נפש האומה ובניין חייה.

פרקי אבות כאשנב לספרות חז"ל

316565 סמסטר א' ד"ר מוטי ארד יום ד' 14:45-13:15 שו"ת

מסכת אבות המכונה "פרקי אבות" היא היצירה המפורסמת ביותר של חז"ל שגם נלמדת יותר מכל חיבור אחר. בקורס זה נלמד משניות נבחרות בפרקי אבות בעיון בעזרת אבות דרבי נתן ושלל פירושים מכל התקופות. כמו כן, נעין בפרקי אבות כאשנב לספרות חז"ל בכלל.

פרקי אבות כאשנב לספרות חז"ל

316566 סמסטר ב' ד"ר מוטי ארד יום ד' 16:30-15:00 שו"ת

קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

תלמוד רמה א' (לתלמידי משל"י שנה א')

230111 שנתי פרופ' דוד גולינקין יום א' 12:00-8:30 שו"ת
והרב דיאנה וילה

לימוד "על הדף" של סוגיות שלמות בשיטת ה"רבדים", מתורת התנאים, דרך הירושלמי ועד עריכת סתם התלמוד. הלימוד יכלול ראשונים נבחרים מספרד ומאשכנז, וייבדק היחס בין עמדות חברתיות של חוקרי תלמוד בימי הביניים ובעת החדשה ובין פרשנותם לסוגיא התלמודית וקביעת ההלכה.

תלמוד רמה ב' (לתלמידי משל"י שנה ב')

230112 שנתי ד"ר מוטי ארד יום א' 12:00-8:30 שו"ת

קבוצה מתקדמת יותר של הקורס הנ"ל.

תלמוד רמה ב'

210115 שנתי פרופ' משה בנוביץ יום א', ד' 12:00-8:30 שו"ת

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – תלמוד והלכה

קורס זה נועד לפתח מיומנויות בקריאה וניתוח של טקסטים מן התלמוד הבבלי ומקבילותיהם; להתחקות אחר תולדות הנוסח והעריכה של הטקסטים הללו; לפתח מיומנויות בקריאה והבנה של הפרשנות המסורתית לתלמודים, ולהשוות בינה לבין גישות המחקר החדשות. התלמידים יכינו בחברותא את הטקסט, תוך כדי שימוש בכלי המחקר המודרני (שינויי נוסחאות, מקבילות, ספרות המחקר) וספרות הפרשנות הקלאסית. נדון בחומרים הללו בשיעור. בסמסטר הראשון נלמד סוגיות ממסכת מועד קטן, ובסמסטר השני נלמד סוגיות ממסכת בבא בתרא.

*דרישה מוקדמת: רקע מתאים בתלמוד.

שוי"ת	תלמוד בקיאות	שנתי	215112
18:00-15:00	יום ב'	ד"ר מוטי ארד	והרב ישראל ורמן

בקורס זה נלמד ארבעה עשר דפים מהתלמוד הבבלי. המטרה היא לפתח יכולת של לימוד רהוט עם שימת דגש על פשט הסוגיא באמצעות קריאה מדויקת, דקדוק ארמי, סדר הדורות, ריאליה וספרות המחקר. קורס שנתי זה מעניק 4 נ"ז.

שמינר	תלמוד למתקדמים	שנתי	210116
18:30-15:00	יום א'	פרופ' שמא פרידמן	

עיון לעומק בסוגיות הנלמדות על מנת להקנות למשתתפים מיומנויות בחקר הסוגיא של התלמוד הבבלי, ובין השאר מבנה ספרותי של הסוגיות, מרכיבי סוגיא, יחס המימרות לסתם התלמוד, קביעת מקבילות והשוואה אליהן; עדי הנוסח ושימוש בשינויי גירסאות; איתור ספרות המחקר הרלוונטית לכל סוגיא; פרשנות על דרך המחקר. על התלמידים להכין את הסוגיות עם רש"י, ומקורות נוספים על פי אוסף מקורות שיחולק. בסמסטר א' נלמד את מסכת סוכה ובסמסטר ב' את מסכת בבא מציעא.

שוי"ת	אמנות ואמונה	שנתי	13256767
14:30-13:00	יום ג'	פרופ' משה בנוביץ	סמסטר ב'

בקורס זה נסקור גישות שונות לאסתטיקה ולאומנויות בספרות התלמודית ובספרות ההלכה הבת-התלמודית, ונבחן את המגמות הללו בחינה הלכתית, בחינה היסטורית-עיונית, ובחינה ערכית-אישית.

*דרישה מוקדמת: הקורס 'מבוא לספרות התנאים' או קורס מקביל.

שמינר	נשים ונשיות בספרות חז"ל	שנתי	414145
12:00-10:30	יום ה'	ד"ר פנחס מנדל	סמסטר א'

מטרת הקורס היא לחקור ולגלות את תפקידה וייצוגה של האשה בספרות חז"ל. נקרא וננתח טקסטים יסודיים העוסקים באופן ישיר או עקיף בדמותה, במעמדה ובתפקידה של האשה, תוך הצגת האסכולות המחקריות השונות העוסקות בטקסטים (היסטורי,

סוציולוגי, טקסטואלי, ספרותי, מגדרי ועוד). הטקסטים שיידונו בקורס שייכים לסוגי ספרות שונים ונותנים ביטוי למגוון החומרים בספרות חז"ל: הלכה, אגדה ופרשנות.
*דרישה מוקדמת: מבוא לספרות התלמודית.

קורסים העוסקים בהלכה ובשו"ת

רפואה, מוסר והלכה

317766 סמסטר א' פרופ' דוד גולינקין יום ה' 18:30-17:00 שו"ת

קורס זה יעסוק בנקודות המגע שבין רפואה, אתיקה והלכה. במישור העקרוני נעין בשאלות כגון: ריפוי חולים – חובה או זכות?; האם טקסטים עתיקים הם רלוונטיים לרפואה מודרנית?; גישה הלכתית וגישה אתית – מאי בינייהו?; נדון בנושאים כגון: אמירת אמת לחולה סופני, הזרעה מלאכותית, הפלות, השתלות, "המתת חסד", היחס לעישון, והנדסה גנטית.

מגדר והלכה

326816 סמסטר ב' פרופ' דוד גולינקין יום ה' 18:30-17:00 שו"ת

מטרת הקורס היא לבדוק את מעמד האשה בפולחן היהודי מנקודת מבטם של שלושת הזרמים הדתיים הגדולים של יהדות זמננו. לשם כך נלמד את המקורות התלמודיים, את דברי הראשונים ואת התשובות המודרניות שנכתבו על הנושאים הנדונים.

מנהגי חגים

316723 סמסטר א' פרופ' שמואל גליק יום ה' 10:00-8:30 סמינר

הקורס יעסוק בתולדות התפתחות המנהגים שבמחזור החיים היהודי, ויתמקד במקורם של המנהגים ודרכי התפתחותם בקהילות ישראל ובמנהגים הבאים: מנהגי פורים; פסח; ספירת העומר; מנהגי הדלקת נרות – סמליותם במחזור החיים היהודי.

שיטת הלימוד: קריאה וניתוח טכסטים מספרות המנהגים וההלכה, מאמרים העוסקים בהתפתחות המנהגים ודיון בגישות תיאולוגיות ואנתרופולוגיות העוסקות בהבנת משמעות המנהג במהלך הקורס.

מעגל החיים היהודי: מנהג, הלכה ומעשה

224667 סמסטר ב' פרופ' שמואל גליק יום ד' 10:45-9:15 שו"ת

הקורס יעסוק בתוקפו של מנהג וביחס בין מנהג להלכה. הוא ידון במנהגים שבמחזור החיים היהודי ויאיר את תולדותיהם והתפתחותם באזורים גיאוגרפיים ותרבותיים שונים. כמו כן הקורס יעסוק במשמעויות השונות שניתנו למנהגים במהלך הדורות בתפוצות ישראל. הקורס יתמקד בעיקר במנהגים הקשורים בהדלקת נרות ובמאכלים.

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – תלמוד והלכה

מעגל החיים היהודי: מנהג, הלכה ומעשה
שוי"ת
224667 סמסטר ב' פרופ' שמואל גליק יום ד' 12: 30-11: 00
קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

משפחה ומנהגים והשתקפותם באמנות
סמינר
1126765 סמסטר א' פרופ' שמואל גליק יום ג' 10: 00-8: 30
בקורס זה נבחן את מנהגי יהודים הנהוגים בחוג המשפחה מהיבטים שונים ומרתקים. ההיבט ההיסטורי – המשקף את התפתחות ההלכה, המנהג והפולקלור מימי הביניים ועד ימינו; ההיבט האמנותי באיורים וציורים בכתבי היד העבריים והנוצריים – המציגים לעתים טעמים ופרשנויות נוספות למובא בספרות ההלכה והמנהגים.

הלכה למעשה
שוי"ת
214105 שנתי פרופ' משה בנוביץ יום ה' 12: 00-8: 30
והרב ישראל ורמן

קורס זה נועד להנחיל ידע מעשי בסיסי בהלכה, והיכרות בסיסית עם מושגי יסוד בהלכה. התלמידים לומדים את ההלכות עצמן מתוך השולחן ערוך בחברותא בסדר. השיעור מוקדש לליבון נושאים קשים שעלו תוך כדי לימוד ההלכות, ולדיון לעומק בתולדותיהן של כמה מן ההלכות שנלמדו.

*דרישה מוקדמת: הקורס 'מבוא לספרות התלמודית' או קורס מקביל
*קורס שנתי זה מעניק 4 נ"ז.

ספרות השו"ת כמקור היסטורי
שוי"ת
723565 סמסטר ב' ד"ר תמי שלמון מאק יום ב' 18: 30-17: 00

ספרות השאלות ותשובות (שו"ת) היא אחד המקורות הפוריים ביותר ללימוד ההיסטוריה היהודית, מאחר שיש בה ביטוי לכל צד מחיי הצבור והפרט: כלכלה, משטר, ניהול הקהילה, משפחה, דילמות רוחניות, הרגלים יום-יומיים - לכל אלה ביטויים עשירים בשו"ת, הן במישור התיאורי והן בדיונים ההלכתיים הנלווים לתיאורי המקרים. המגוון העצום העומד לרשותנו – אלפי כרכים מודפסים מכל תפוצות העם היהודי וכמעט מכל הדורות, מאפשר לעמוד גם על ייחודן של התפוצות השונות ולתת בהן סימנים; במה נבדלה הפסיקה באשכנז ובשלוחותיה הגיאוגרפיות השונות לעומת הפסיקה הבבלית ולעומת זו הספרדית? אילו מצבי חיים אופייניים לשלוחות התרבותיות השונות? כיצד התייחסו בתפוצות שונות לסוגיות מרכזיות בחיי הגולה, כגון היחס ללא-יהודים, גיבוש מסגרת החיים האוטונומיים, ועוד. הקורס יתח שאלות אלה, כשצירי הדיון הם – הסקת מסקנות היסטוריות, תובנות הקשורות בתהליך התפתחות הפסיקה ההלכתית, והתבוננות משווה בין ארצות האסלאם לארצות הנצרות.

שוי"ת	סוגיות עכשוויות בהלכה ובפילוסופיה של ההלכה		
16: 30-15: 00	יום א'	פרופ' דוד גולינקין והרב דיאנה וילה	סמסטר א' 214103

נדון במקורות הלכתיים שעל פיהם קובעים את המעמד האישי של יהודים החיים במדינת ישראל, בה הגישות המחמירות יוצרות בעיות של גרים סוג ב' ומסורבות גט לאורך זמן, שעלולות להוליד ממזרים. נדון גם ביחס ההלכה לבני דתות אחרות (באמצעות מושגים כגון עבודה זרה, גר תושב, וכו') אם לוח הזמנים יאפשר זאת. התלמידים ייחשפו למגוון דעות בנושאים אלה בעזרת לימוד מקורות ושיעורים עם מרצים אורחים.

שוי"ת	פוסקים		
12: 00-8: 30	יום ב'	פרופ' דוד גולינקין והרב דיאנה וילה	שנתי 317310

עיון היסטורי שיטתי בספרות הפוסקים. כל נושא ייבדק ברי"ף, ברמב"ם, ברא"ש, בטור, בשולחן ערוך, בערוך השולחן ובפוסקים נבחרים נוספים. יושם דגש על תולדות הפוסקים, קריאה מדויקת, זרמי קודיפיקציה, וספרות העזר. קורס שנתי זה מעניק 4 נ"ז.

שוי"ת	חינוך יהודי בראי ספרות השו"ת בא"י ובאמפריה העות'ומאנית		
12: 00-10: 30	יום ה'	פרופ' שמואל גליק	סמסטר א' 314959

הקורס יעסוק בקריאה וניתוח טכסטים מספרות השו"ת מארצות האסלאם והאימפריה העות'ומאנית בסוגיות נבחרות העוסקות בחינוך יהודי, כמו: חובות ההורים, מסגרות הלימוד, נשים לימודן והשכלתן, תחרות והשגת גבול בין רבנים ומלמדים. במהלך הלימוד יושם דגש על הכרת הטרימינולוגיה של ספרות השו"ת; הכרת מחברי התשובות; דרכים להפקת מידע היסטורי מטכסטים רבניים.

שוי"ת	תגובות הלכתיות לשואה		
10: 00-8: 30	יום ה'	ד"ר ענת נבות	סמסטר ב' 325262

הקורס ידון בנושאים וסוגיות הלכתיים שהתעוררו במהלך השואה ואחריה (כמו: המרת דת, תעודות 'אריות', עיגון, קידושין). כמו כן נעסוק בפרשיות ציבוריות משנות הארבעים והחמישים של המאה העשרים, הנוגעות גם בקשיים הלכתיים וזהותיים יהודיים וישראלים לאחר השואה כגון ילדי טהרן, החינוך במעברות ופרשת 'האח דניאלי'. נושאים אלו ייבחנו וינתחו מתוך שאלות ותשובות הלכתיות של רבני המחנות' ושל רבנים בני התקופה.

מדרש ואגדה

ספרות האגדה של חז"ל מבטאת עולם רעיוני עשיר ומשקפת ערכי יסוד בעולמם של החכמים. המפגש בין עולם רעיוני זה ובין העיון המעמיק במקרא מוצא את ביטויו בצורות המדרש. מטרת הלימוד בתחום זה לחשוף את התלמידים למגוון הצורות הספרותיות ולדרכי הלימוד והעיון הכלולים בספרות המדרש והאגדה של חז"ל, ולהקנות להם כלים שיאפשרו קריאה מעמיקה וביקורתית בספרות זו. תוכנית הלימודים מפגישה את התלמידים עם חיבורים שונים, עם צורות ספרותיות מגוונות ודרכי ניתוחן, ועם נושאים ובעיות שהעסיקו את החכמים במאות הראשונות לספירה.

המסלול פתוח בפני בוגרי קורס ההשלמה "מבוא לספרות התנאים והאמוראים" (4 נ"ז) ולבעלי פטור מקורס זה. תנאי נוסף ללימודים בתחום הוא לימוד קורס ההשלמה "תולדות עם ישראל בתקופת בית שני, המשנה והתלמוד" (4 נ"ז), לפני תחילת הלימודים או במהלכם, או פטור מקורס זה. ניתן ללמוד את התחום במדרש ואגדה במבנה רחב (כתחום ראשי) או במבנה מצומצם (כתחום משני).

מבנה תוכנית הלימודים כתחום ראשי (18 נ"ז סה"כ)

קורסי חובה לשנה א'

האגדה ופרשנותה – מבוא א + ב
(הקורס "מדרשי חז"ל ופרשת השבוע" גם נחשב כמבוא א')
(4 נ"ז)

קורסי חובה – עד תום הלימודים

קורס המוקדש לעיון בחיבור מתוך ספרות המדרש והאגדה (2 נ"ז)

קורסי בחירה

על התלמידים ללמוד, בנוסף לקורסי החובה, עוד שישה קורסים סמסטריאליים (12 נ"ז) בתחום המדרש. במסגרת הקורסים הללו רשאים התלמידים לבחור בתיאום עם היועץ/ת האקדמי/ת 2 קורסים סמסטריאליים (4 נ"ז) מתוך הקורסים הנלווים הרשומים ברשימת הקורסים.

מבנה תוכנית הלימודים כתחום משני (12 נ"ז סה"כ)

קורסי חובה לשנה א'

האגדה ופרשנותה – מבוא א + ב
(4 נ"ז)

קורסי חובה – עד תום הלימודים

קורס המוקדש לעיון בחיבור מתוך ספרות המדרש והאגדה (2 נ"ז)

קורסי בחירה

על התלמידים ללמוד, בנוסף לקורסי החובה, עוד שלושה קורסים סמסטריאליים בתחום המדרש (6 נ"ז).

רשימת הקורסים במדרש ואגדה

קורסי חובה

מדרשי האגדה: ספרות ופרשנות (מבוא א') שיעור

417527 סמסטר א' ד"ר פנחס מנדל יום ב' 16:30-15:00

הקורס מהווה מבוא לספרות האגדה של חז"ל דרך עיון בסוגות (גיאנרים) העיקריות שלה ובאופיין הספרותי. יושם דגש על הקניית כלים לניתוחם של קטעי מדרש מתוך הספרות הקלאסית של מדרשי האגדה. נלמד את הדרכים בהן קראו חז"ל סיפורים מקראיים מרכזיים ופירשו אותם: קין והבל, אברם ושרי במצרים, עקידת יצחק, משה במדבר, רות ובעוז, ועוד. נכיר את ספרות המדרש הן כפרשנות למקרא הן כיצירה ספרותית. בסמסטר זה נתעמק במדרש בראשית רבה.

מדרשי האגדה: ספרות ופרשנות (מבוא ב') שיעור

427527 סמסטר ב' ד"ר פנחס מנדל יום ב' 14:30-13:00

הקורס מהווה המשך לקורס המבוא הנ"ל, אולם ניתן גם לקחת אותו ללא השתתפות בחלק הראשון. חלק זה יתמקד בהתפתחות האגדה במדרשי האגדה המאוחרים, ועיון בסיפור האגדה וצורתיו.

מדרשי חז"ל ופרשת השבוע (מבוא א') שיעור

412323 סמסטר א' ד"ר תמר קדרי יום ג' 14:30-13:00

הקורס ילווה את מעגל הקריאה השנתי ויבחן נושאים שהעסיקו את חז"ל סביב פרשת השבוע. נבדוק מה הם הנושאים בהם בחרו להתמקד ואלו סוגיות מוסריות בחרו להבליט. כיצד הפכו את הסיפורים המקראיים ואת הדילמות של הגיבורים לכלי חינוכי הרלוונטי לתקופתם. נבחן אלו פסוקים משכו אליהם את מרכז תשומת הלב ומדוע. נלמד אודות מחזורי הקריאה השונים בארץ ישראל ובבבל ונדון בקשר בין המבנה של המדרשים לבין מוסד הדרשה בציבור בתקופת חז"ל.

קורסים המוקדשים לעיון בחיבור מתוך ספרות המדרש והאגדה

איכה רבתי: בין גולה לגאולה שו"ת

426556 סמסטר ב' ד"ר פנחס מנדל יום ב' 16:30-15:00

הקורס יעסוק באופן מעמיק במדרש אגדה לספר איכה, שהוא אחד ממדרשי האגדה הקדומים. במדרש איכה רבתי ניתן ביטוי להתייחסותם של חז"ל לחורבן בית המקדש הראשון והשני והשלכותיהם הנוגעות לשבר הגדול במישור ההיסטורי, החברתי והדתי, לשאלות לגבי המשך הברית בין עם ישראל ואלוהיו, ולתקוות לגאולה שמתמהה לבוא. נכיר את דרכי הניתוח של האגדות ואת גלגוליהן בספרות חז"ל, ונבדוק את יחסם של

חז"ל להיסטוריה דרך ההשוואה בין הסיפור האגדי לבין תיאוריהם של היסטוריונים בני זמנם. הקורס יקנה כלים בהתמודדות עם טקסט מדרשי קדום, כולל ניתוח פילולוגי ועיסוק בהבדלי גירסה של החיבור כפי שמופיעים בכתבי־יד קדומים, לצד ניתוח ספרותי של אגדות חז"ל.

*דרישה מוקדמת: מבוא לספרות התלמודית, וקורסי המבוא למדרש (הרשומים לעיל).

אבות ואמהות שו"ת

4145252 סמסטר א' ד"ר תמר קדרי יום ג' 12:00-10:30

דמויותיהם של אבות ואימהות האומה הטביעו את חותמן על ההיסטוריה של העם היהודי. נבדוק מהם התכנים האידאולוגיים והמוסריים שיצקו חכמים לתוך הסיפורים העתיקים. לדעת חז"ל מה הניע את אברהם להיות המאמין הראשון? כיצד האירו חכמים את מערכת היחסים הסבוכה בין שרה והגר? מדוע, לפי השקפתם, היו האמהות עקרות? מה לדעתם פשר השנאה העמוקה בין עשו ליעקב? כיצד התפרצה האהבה העזה בין יעקב לרחל, ועד היכן יכולה להגיע קנאה בין שתי אחיות? בקורס זה נעסוק בכל אותם היבטים אנושיים שראשיתם בסיפור המקראי, ואשר מופיעים בצורה סגונית ונרחבת בספרות האגדה של חז"ל.

קורסי בחירה

ספרות בית שני: בין מקרא לחז"ל שיעור

413232 סמסטר א' ד"ר פנחס מנדל יום ג' 16:30-15:00

במשך כל תקופת בית שני לא הפסיקו יהודים לכתוב חיבורים חדשים, שבחלקם הגדול מתייחסים לספרי המקרא ומגלים פרשנויות מפתיעות לטקסט המקראי ולסיפוריו. אמנם, הספרות היהודית הקדומה הזו לא שרדה בשפות המקוריות לרוב וידועה בעיקר מתרגומים עתיקים בחיבורים הנקראים 'ספרים חיצוניים' (אפוקריפה ופסוידפגריפה). נעסוק במסורות המופיעות בחיבורים אלה ובחיבורים יהודיים אחרים מתקופת בית שני, בין השאר במגילות קומראן, בכתבי פילון האלכסנדרוני ויוספוס פלביוס, ונשווה אותן לסיפורי המקרא סביב דמויות כגון אדם הראשון, חנוך, נח, האבות והאמהות, משה רבנו, מרים ואהרן, בלעם ועוד. נבדוק באיזו מידה מהוות מסורות אלה פריצות דרך בתפישות דתיות וטקסטואליות חדשות, ובמה הן תרמו להתפתחותן של מסורות אגדיות מאוחרות בספרות חז"ל.

סיפורי נסים מן הגליל במקרא, בחז"ל ובברית החדשה שו"ת

429898 סמסטר ב' ד"ר גילה וכמן יום ג' 12:00-10:30

בארץ הגליל פעלו בעת העתיקה דמויות יוצאות דופן, אשר הניסים שחוללו – כגון החייאת מתים, ריפוי חולים וריבוי מזון – מתוארים בספרי המקרא, בברית החדשה ובספרות חז"ל. הקורס יעסוק במבחר סיפורים אודות אישים אלה, ובהם הנביאים אליהו ואלישע, ישוע מנצרת, חנינא בן דוסא ואחרים, ויחשוף את הקשרים התמאטיים, ההיסטוריים והספרותיים ביניהם.

גן עדן במדרש

שוי"ת
 423443 סמסטר ב' ד"ר גילה וכמן יום ב' 12:00-10:30

תיאור הקורס: המושג 'גן עדן' מתקשר הן לסיפור הבריאה המקראי, הן לעתיד לבוא, בעולם שלאחר המוות. נעיין באיזכורי גן עדן במדרש הקלאסי, בעיקר בבראשית רבה, וכן בתלמודים, תוך השוואה למדרשים מן הרובד המאוחר יותר בספרות האגדה, נברר מה הם עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע, וננסה לגלות היכן מקומו של גן עדן.

האמן כפרשן תנ"כי – דמויות מקראיות באמנות

שוי"ת
 1221111 סמסטר א' ד"ר שולה לדרמן יום ג' 14:30-13:00

הקורס נועד לנתח את ציורי ספר בראשית ושמות במסורת היהודית והנוצרית ולעסוק בפרשנות החזותית המשתקפת ביצירות האמנות של שלהי העת העתיקה וימי הביניים. ציורי התנ"ך בשתי מסורות אלו מפרשים את הטקסט הכתוב ומצביעים לעיתים על קירבה פרשנית ולפעמים על ניגוד גמור. במהלך הקורס נדון בשאלה מה היו מקורותיהם האייקונוגרפיים של האמנים כאשר ניגשו לצייר פרטים שאינם מופיעים בטקסט המקראי – על מה הסתמכו וכיצד גבשו את פרשנותם האמנותית?

אלימות במשפחה במקרא ובמדרש

שוי"ת
 426889 סמסטר ב' ד"ר אלחנן מאירוביץ יום ה' 10:00-8:30

הרלוונטיות של התנ"ך מונחת בסירוב שלה לכסות ולהסתיר את הרבדים המכוערים של החיים, בהם נכללים אלימות במסגרת המשפחה. הקורס יכלול ויעסוק בחקר מספר אירועים ומקרי אלימות וברוטאליות: שלושת מקרי האונס בתנ"ך; הקונפליקט של יוסף עם אחיו; מקרה "הסוטה"; מקרה "חתן דמים" (שמות פרק ד'); הטרגדיה של שמשון.

מורה ותלמיד בספרות חז"ל

שוי"ת
 426262 סמסטר ב' ד"ר פנחס מנדל יום ה' 14:30-13:00

יתלמוד תורה כנגד כולם: לימוד התורה נחשב כאחד השיאים של החיים היהודיים. איך ומתי רכשו תלמידים את ידיעותיהם בתורה בתקופת חז"ל? האם לימוד התורה היה נחלת הכול? איך קיבל החכם את הכשרתו, ומהם יחסי מורה-תלמיד בין החכם ובין תלמידיו? נתחקה אחר שאלות אלה תוך קריאה בהלכה ובאגדה, ונעיין בסיפורי האגדה המתארים יחסי חברות ועימותים מפתיעים בין החכם לבין תלמידיו.

פשט, דרש ופשוטו של מקרא

שוי"ת
 419791 סמסטר א' ד"ר פנחס מנדל יום ב' 14:30-13:00

המונחים 'פשט' ו'דרש' הם סממנים של התייחסויות שונות לטקסט המקראי במסורת הפרשנית היהודית, ומהווים בסיס לפעילות הפרשנית של גדולי פרשני המקרא היהודיים מימי הביניים. אולם, מקורותיהן של התייחסויות אלה נמצאות כבר בתפישות של חז"ל

לטקסט המקראי. בקורס נעסוק בהבנה של התייחסויות אלה כפי שבאות לידי ביטוי במדרשי חז"ל ובספרות הפרשנית המאוחרת, ונחקור את המתח בין המפרשים היפשטנים לבין אלה המבקשים למצוא רבדים נוספים בטקסט המקראי.

נשים ונשיות בספרות חז"ל

סמינר
414145 סמסטר א' ד"ר פנחס מנדל יום ה' 12:00-10:30

מטרת הקורס היא לחקור ולגלות את תפקידה וייצוגה של האשה בספרות חז"ל. נקרא ונתח טקסטים יסודיים העוסקים באופן ישיר או עקיף בדמותה, במעמדה ובתפקידה של האשה, תוך הצגת האסכולות המחקריות השונות העוסקות בטקסטים (היסטורי, סוציולוגי, טקסטואלי, ספרותי, מגדרי ועוד). הטקסטים שיידונו בקורס שייכים לסוגי ספרות שונים ונותנים ביטוי למגוון החומרים בספרות חז"ל: הלכה, אגדה ופרשנות. *דרישה מוקדמת: מבוא לספרות התלמודית.

דרשות, דרשנים ותפילה בבית הכנסת הקדום

שו"ת
425434 סמסטר ב' ד"ר פנחס מנדל יום ג' 14:30-13:00

עיון בהווי של הדרשה בציבור והיחס אל הדרשן בתקופת המשנה ותלמוד ובתקופות הסמוכות לה, כפי שאלה השתלבו והתעמתו בנהלי התפילה שהתפתחו בתקופות האלה. ננסה לענות על השאלות הבאות: מי דרש? מתי דרשו? מהם נושאי הדרשות בתקופות השונות? האם שרדו דרשות מן הימים הם? מה היו יחסי הקהל לדרשנים? מה ניתן ללמוד על היחסים בין המנהיגים לעם, ובין יהודים ללא-יהודים בתקופות הללו?

חברה ותרבות בארץ ישראל בתקופת חז"ל

שו"ת
725533 סמסטר ב' ד"ר דוד נחמן יום ג' 16:30-15:00

ספרות חז"ל פותחת בפנינו צוהר לחיי היומיום, לתרבות, ולרבדים בחברה שעל פי רוב לא זכו להתייחסות מצד סופרי העולם העתיק. במהלך הקורס נדון בשורה של מקורות מספרות חז"ל העוסקים בסוגיות שונות בעולם החברתי והתרבותי של בני התקופה: התרבות ההלניסטית והשפעתה; יחסי גומלין בין קבוצות שונות באוכלוסייה היהודית; הקהילה היהודית על מוסדותיה השונים; המנהיגות בחברה היהודית; מעמדם של חכמים; החיים בעיר ובכפר; ועוד. נסתייע גם בממצאים הארכיאולוגיים ותרומתם לסוגיות אלו.

חלומות ופרשם

שו"ת
425363 סמסטר ב' ד"ר תמר קדרי יום ב' 10:00-8:30

האם "חלומות שוא ידברו" או שחלום הוא "אחד משישים בנבואה"? בקורס זה נדון בתפיסת החלום בספרות האגדה של חז"ל, ובמתן פתרון לחלומותיהם של אנשים. נעסוק בחלומות בהם מופיעים סמלים שונים, בחלומות בהם מופיעים פסוקים. נדון בחלומות החושפים את עולמם הפנימי של בעליהם, ובחלומות המנבאים את העתיד. נשווה את גישתם של חז"ל לגישה העולה מסיפורי המקרא והמזרח הקדום. נעסוק גם

בפתרון חלומות. נבחן מהי תורת פתרון החלומות שמציעים החכמים. נבחן מהו מעמדו של חלום ללא פתרון, והאם יש קשר בין פתרון החלום לבין התממשותו.

על אסתטיקה ויופי בספרות חז"ל

426787 סמסטר ב' ד"ר תמר קדרי יום ג' 10:00-8:30 שו"ת

הקורס יבחן את יחסם של חז"ל לאסתטיקה וליופי. נבדוק מהו אידאל היופי בתקופת המקרא, ובזמנם של החכמים. נשווה את הערכים האסתטיים של חז"ל לאלו של התרבות היוונית-רומית בת זמנם. נשאל האם היופי יכול לדור בכפיפה אחת עם תבונה וחכמה, או שמא קיימת סתירה בין השניים. נבחן גישות שונות של החכמים בעניין זה באמצעות עיון במדרשים ובסיפורים. נעמוד על דרכי העיצוב הספרותי של טכסטים אלה, והם יחשפו בפנינו את הרגישות האסתטית של חז"ל המתבטאת גם באופן בו הם מביעים את השקפת עולמם.

אי אפשר לבית מדרש ללא חידוש: עיונים בספרות האגדה של חז"ל

425899 סמסטר ב' ד"ר תמר קדרי יום ב' 12:00-8:30 שו"ת
והרב שלמה טוקר

מטרת הקורס לפרוש בפני הלומדים את ספרות האגדה של חז"ל מתוך עיון במדרשים השונים. נעסוק בטכסטים מתקופת התנאים והאמוראים במרכזם עומד הסיפור המקראי ודמויותיו. נכיר את החיבורים המדרשיים השונים שנוצרו במאות הראשונות לספירה, ונראה מה הם השינויים שחלו ביצירה המדרשית במהלך הזמן. תוך כדי הלימוד נעיין בסוגים ספרותיים שונים כגון: הסיפור הדרשני, המשל, הפתיחתא, הפתירה ועוד. יודגשו שאלות של תוכן ומשמעות, צורה וסגנון. פרט לכך נכיר מחקרים חשובים וספרי עזר מרכזיים בתחום. הקורס יתחיל בלימוד משותף בחברותא, עם שאלות הנחייה והכוונה. לאחר מכן ילובנו הטכסטים במסגרת שיעור פרונטאלי. העיון במדרשים יעלה שאלות המנסרות בחללו של העולם שהעסיקו את החכמים, ועדיין רלוונטיים עד ימינו אנו.

קריאה ספרותית באגדת חז"ל

415363 סמסטר א' ד"ר תמר קדרי יום ב' 12:00-10:30 שו"ת

מטרתו של הקורס להקנות כלים ספרותיים בחקר סיפורי מעשי החכמים. הסיפורים שידונו יעסקו בדמותו של החכם במרחבי מחיה שונים: בית המדרש, החברה היהודית, והחברה הנכרית. הסיפורים יידונו בדרך של קריאה צמודה. נראה באלו אמצעים מעצבים המספרים את דמויותיהם, נלמד להבחין במשחקי מילים, בארגון הזמן, וכן בתבנית הספרותית שתוכה נוצקה העלילה. נבחין בדיאלוג ובתפקידו, ובאופן בו משולבים פסוקים בתוך הסיפורים. נתחקה אחר המסר העולה מהסיפור ונבחין בינו לבין מטרתו של עורך הסוגייה אשר בתוכה מובא הסיפור. נלמד להכיר ספרי עזר שונים שיוכלו לסייע בלימוד הטכסטים ונפגוש במאמרים ביקורתיים מספרות המחקר של האגדה.

סמינר	מדרשי נשים			
12:00-10:30	411469	סמסטר ב'	ד"ר עינת רמון	יום ה'

כיצד פירשו נשים את התורה באמצעות שירה, פולקלור, סיפורת, פרשנות או מדרש נשי? בקורס זה נתבונן במגוון רחב של יצירות פרשניות של נשים הן בחברה המסורתית הטרנס-מודרנית (שירת נשים מתימן ומקוצ'ין) והן במסגרת יצירה ספרותית מודרנית – זלדה, שולמית הראבן – או כתיבת מדרשים לתורה של נחמה ליבוביץ ואביבה זורנברג ומדרשים בני זמננו הנכתבים על ידי נשים בישראל ובתפוצות.

שו"ת	פרשת השבוע באספקלריה של מדרשי חז"ל			
10:45-9:15	415566	סמסטר א'	ד"ר יעקב מעוז	יום ד'

בקורס זה נפגוש את יצירתם המגוונת של חז"ל בתחום של מדרשי האגדה. נעיין בטכסטים מתקופת התנאים והאמוראים העוסקים בסיפור המקראי ובדמויותיו. נכיר את החיבורים המדרשיים השונים שנוצרו במאות הראשונות לספירה, ונראה מה הם השינויים שחלו ביצירה המדרשית במהלך הזמן. תוך כדי הלימוד נעיין בסוגים ספרותיים שונים כגון: הסיפור הדרשני, המשל, הפתיחתא, הפתירה ועוד. החומר המדרשי יוצג על בסיס פרשת השבוע.

מחשבת ישראל

מטרת הלימודים במחשבת ישראל, היא לפתח אצל התלמידים התמצאות ביצירות המופת של המחשבה היהודית לדורותיה, ולהקנות להם כלים ומיומנויות לניתוח מקורותיה. כמו כן, נועד תחום זה לשפר את יכולת התלמידים לדון בבעיות דתיות, קיומיות, ותרבותיות המעסיקות את המחשבה היהודית בימינו. במסגרת זו יושם דגש על הזיקה הקיימת לאורך כל התקופות בין מחשבת ישראל לבין מחשבת העמים, ובין הרעיונות ודפוסי החשיבה המאפיינים את המחשבה היהודית בזמן מסויים לבין המציאות ההיסטורית באותה תקופה.

תנאי מוקדם ללימודים בתחום הוא לימוד קורס ההשלמה "מבוא למחשבת ישראל" או פטור מקורס זה. ניתן ללמוד את התחום במבנה רחב (כתחום ראשי) או במבנה מצומצם יותר (כתחום משני).

מבנה תוכנית הלימודים כתחום ראשי (18 נ"ז סה"כ)

- א. שני קורסים מתקופת ימי הביניים המוגדרים בתוכנית כ"קורסי ליבה" (4 נ"ז)
- ב. שני קורסים מתקופת העת החדשה המוגדרים בתוכנית כ"קורסי ליבה" (4 נ"ז)
- ג. חמישה קורסי בחירה * (10 נ"ז)

מבנה תוכנית הלימודים כתחום משני (12 נ"ז סה"כ)

- א. קורס אחד מתקופת ימי הביניים המוגדר בתוכנית כ"קורסי ליבה" (2 נ"ז)
- ב. קורס אחד מתקופת העת החדשה המוגדר בתוכנית כ"קורסי ליבה" (2 נ"ז)
- ג. ארבעה קורסי בחירה* (8 נ"ז)

*לא כולל הקורס "זרמים ביהדות בעת החדשה", שהוא חובה לכל תלמידי המכון.

רשימת הקורסים במחשבת ישראל

קורסי מבוא

שיעור **מבוא למחשבת ישראל בימי הביניים**

881456 סמסטר קיץ ד"ר אלכסנדר אבן־חן

בהגות היהודית בימי הביניים באו לידי ביטוי זרמים מחשבתיים שונים ולעתים קרובות מנוגדים. בקורס זה ננסה לסקור את היצירות המרכזיות ואת ההוגים המרכזיים של התקופה. במיוחד ננסה להבהיר ולאפיין את השאלות שנשאלו בתחום האמונות והדעות. במסגרת זו נעסוק במשנותיהם של: ספר הזוהר; ספר חסידים; הרב סעדיה גאון; הרב יהודה הלוי, הרמב"ם ודון יצחק אברבנאל.

שיעור **מבוא למחשבת ישראל בימי הביניים (תל"י)**

881457 סמסטר קיץ ד"ר ארי אקרמן

קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

שיעור **מבוא למחשבת ישראל בימי הביניים**

815011 סמסטר א' ד"ר אלכסנדר אבן־חן יום ג' 12:00-10:30

קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

שיעור **מבוא למחשבת ישראל בעת החדשה**

886466 סמסטר קיץ ד"ר אלכסנדר אבן־חן

מטרת הקורס היא להביא את התלמיד להיכרות ראשונית עם תחום המחשבה היהודית בעת החדשה. באמצעות סקירה היסטורית קצרה ועיון בטקסטים נבחרים של הוגים כמו ברוך שפינוזה, משה מנדלסון, הרב נחמן קרוכמל ואחרים, נדון בהשפעותיה של החשיבה המערבית המודרנית, ושל היבטים נוספים של התרבות הכללית על החשיבה היהודית בתקופה זו. נתמקד באופן מיוחד בשאלות הקשורות במעמד ישראל בין העמים, הרקע לתפיסה המודרנית של היהדות כתרבות, ובסוגיות של דת ומדינה.

שיעור **מבוא למחשבת ישראל בעת החדשה**

886465 סמסטר קיץ ד"ר שרה שטרסברג־דיין

קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

שיעור **מבוא למחשבת ישראל בעת החדשה**

826466 סמסטר ב' פרופ' יוסי טרנר יום ג' 12:00-10:30

העת החדשה הציבה בפני ההוגים היהודים אתגרים מחשבתיים חדשים: האם מימוש מטרות רוחניות מחייב את היהודי להמשיך לחיות בתוך המסגרת הקהילתית הישנה או שמא עדיף שהיחיד יעזוב את הקהילה ויממש את עצמו באופן פרטי? האם במדינות החדשות יש טעם להפקיע מהרבנים את סמכות החרם? האם תתכן נבואה בעת החדשה? האם הציונות היא מימוש חזון הנביאים או כפירה? שאלות אלו ורבות נוספות יעלו לדיון במהלך קריאת יצירותיהם של: אוריאל דיאקוסטה; ברוך שפינוזה; הרב שמשון רפאל הירש; פרנץ רוזנצוויג; מרטין בובר; הרב אברהם יצחק הכהן קוק; אברהם יהושע השל והרב סולובייצ'יק.

קורסי ליבה

על חטא האדם הראשון בהגות היהודית

825454 סמסטר ב' ד"ר אלכסנדר אבן-חן יום ג' 14:30-13:00

חטא האדם הראשון הוא אחד הנושאים המרכזיים בפרשנות המקרא. הוגים רבים ביקשו להבהיר מה טיבו של החטא ומה גרם לאדם הראשון לחטוא. האם החטא הוא תוצאה של כניעת האדם ליצרו? האם באמת יש לאדם חופש בחירה? האם החטא הוא הכרחי ומראש לא יכול היה האדם יכול להתגבר על תאוותיו? מה הוא הנחש המפתה? למה חוה היא זו המנהלת שיחה עם הנחש? האם סיפור חטא האדם הראשון התרחש או שמדובר במשל? האם בכל אחד מאיתנו מתרחש מחדש סיפור החטא? שאלות רבות נוספות יעלו במהלך קריאת טכסטים שנתחברו על ידי הוגים מרכזיים בהגות היהודית.

עיוניים במורה נבוכים

816207 סמסטר א' ד"ר אלכסנדר אבן-חן יום ג' 10:00-8:30

מורה נבוכים הוא אחד הספרים החשובים והמרתקים שנכתבו בהגות היהודית. אין זה מפתיע שעד עצם היום הזה ממשיכים להכתב ספרים ומאמרים המבקשים לחשוף את הסוד שהרמב"ם ביקש לחשוף לקוראיו, אבל ביקש גם להסתיר. ננסה להתמודד עם האתגר שהעמיד בפנינו הרמב"ם בסוגיות המרכזיות בהגות היהודית – אלהים; בריאת העולם; נבואה; התגלות; השגחה אלוהית; מצוות.

גרוש, גלות וגאולה בהגות יהודי ספרד

816996 סמסטר א' ד"ר אלכסנדר אבן-חן יום ב' 16:30-15:00

גירוש ספרד היה מאורע טראומתי עבור יהדות ספרד. גרושם שלום טען שאחת ההשלכות החשובות ביותר, מבחינה רעיונית, היתה התחזקותו של מעמד ספר הזוהר, כי ספר זה יכול היה לענות על השאלות הקשות שהמגורשים שאלו. אידל טען שמאורעות טראומטיים התרחשו גם לפני גירוש ספרד. הרי, בשנת 1391, מאה שנים לפני הגירוש, פרצו בעיר סביליה, בהשתתפות אנשי כמורה, פרעות שבעקבותיהן חלק מיהודי ספרד נאלצו להסתיר את אמונתם. יהדות ספרד נאלצה להתמודד תקופה ארוכה עם סוגיות הגרוש, הגלות והגאולה. בשיעור זה נבקש לבחון את התמודדותם של הוגי ספרד, לפני ואחרי הגירוש, עם סוגיות אלה.

קורסי בחירה

הפילוסופיה של הדת במחשבה היהודית המודרנית

סמינר
815626 סמסטר א' פרופ' יוסי טרנר יום ג' 15:00-16:30

הקורס הזה יעסוק בעיון וניתוח מעמיק של אחד החיבורים החשובים ביותר בתחום המחשבה היהודית בתקופה המודרנית: מורה נבוכי הזמן של רב נחמן קרוכמל. רב נחמן קרוכמל הוא אחד ההוגים היהודיים המרכזיים של המאה ה-19. הוא הראשון ליצור שיטה פילוסופית מעמיקה הממזגת את כלל היסודות של דת ישראל המסורתית עם צורות החשיבה ההיסטורית והפילוסופית של העת החדשה. הודות להישג זה הייתה לרב קרוכמל השפעה גדולה מאוד על המשך התפתחותה של המחשבה היהודית המודרנית. הוא מיקד את הדיון על פשר הקיום היהודי במושג של 'רוח האומה' שהשפיע לאחר מכן על מגוון רחב של הוגים יהודים ממזרח ומערב אירופה, מסורתיים וליברליים, ציוניים ולא ציוניים. במסגרת הקורס, נתמקד ביחס בין דת והיסטוריה במשנתו, משום שיחס זה נראה כמפתח חשוב להבנת הגישה שהוריש לחשיבה על החיים היהודיים, ועל הדת והתרבות היהודית, בדורות שאחריו. תנאי כניסה: מבוא למחשבת ישראל בעת החדשה. תלמידים שלא למדו אותו קורס, אך יש להם רקע מתקדם בתחום זה או בפילוסופיה כללית יכולים ללמוד בקורס לפי אישור מיוחד של המרצה.

עיונים בהגות הציונית: אחד העם, הרצל ויחזקאל קויפמן

שו"ת
829694 סמסטר ב' פרופ' יוסי טרנר יום ג' 15:00-16:30

מדוע היה צורך בהקמת תנועה ציונית? האם ציונות פירושה בהכרח שלילת הגולה? האם בעיני הוגי הדעות הציוניים ארץ ישראל נחשבת לערך בפני עצמו, או כאמצעי להגשמת מטרה אחרת? כיצד מתחברת הציונות עם בעיות הקיום היהודי בכלל ובעת החדשה בפרט? במסגרת הקורס נדון בגישתם של אחד העם, הרצל ויחזקאל קויפמן לשאלות אלה, תוך עמידה על הקשר בין סגנוני הכתיבה המאפיינים אותם לבין מטרת כתיבתם על ריקעם ההיסטורי השונה. ננסה להבין כיצד כל אחד מהוגי הדעות הציוניים האלה הבין את בעיות הקיום היהודי בזמנו, ואת השלכות תפיסותיהם על בעיות הקיום היהודי בארץ ישראל של זמננו.

עיונים בהגות הציונית: אחד העם, הרצל ויחזקאל קויפמן

שו"ת
829694 סמסטר ב' פרופ' יוסי טרנר יום א' 17:00-18:30

קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

חילונים וההלכה

889977 סמסטר קיץ ד"ר עינת רמון

באיזה מובן מוכנים ההוגים והאוכלוסיה החילונית להתחייב להלכה היהודית? האם הם סבורים כי יש לבטלה לחלוטין או שחלקים ממנה עדיין בעלי משמעות? האם ניתן

להבחין בין שמירת הלכה ברשות היחיד ובפרהסייה הציבורית הישראלית וכיצד מוגדרת הפרהסייה היהודית? מהי רשות הרבים בישראל? מה ההבדל בין החילוניות הישראלית ובין תנועות הרפורמה היהודית בעולם המערבי? על שאלות אלו ואחרות ננסה לענות באמצעות עיון בכתבי ראשוני ההגות הציונית וביניהם יל"ג, אחד העם, מיכה יוסף ברדיצ'בסקי, יוסף חיים ברנר, חיים נחמן ביאליק, אהרן דוד גורדון, עדה מימון, אליעזר שביד, נסים קלדרון וכותבים נוספים בני ובנות זמננו.

מעמד הר סיני בעיני הפרשנים שו"ת

886969 סמסטר קיץ ד"ר אלכסנדר אבן-חן יום ג' 16:30-13:00

מעמד הר סיני הוא מאורע מכוון בהגות היהודית לדורותיה. נעסוק בפרשנות מאורע זה בטכסטים הבאים: מדרש בראשית רבה; פרשנות רש"י-אבן עזרא-רמב"ן למקרא; ספר הזוהר; הרמב"ם; פרשנות האר"י לתורה; הרב שמשון רפאל הירש ופרשנות חסידית לתורה.

רציפות ותמורה בחסידות פולין שו"ת

813242 סמסטר א' ד"ר רבקה גולדברג יום ג' 18:30-17:00

חסידות פולין היא מהחטיבות החשובות ביותר בתולדותיה ובהגותה של התנועה החסידית. בקורס נבחן את דרכה הייחודית של חסידות זו, דרך של חתירה לפנימיות הנפש ולאמת. נעסוק בדמויות המנהיגים המרכזיים בחסידות זו, בעיקר: ר' אלימלך מליזינסק, ר' יעקב יצחק ה'חזוה' מלובלין, ר' יעקב יצחק 'היהודי' מפשיסחא, ר' שמחה בונם מפשיסחא ור' מנחם מנדל מקוצק. נבחן את הגותם כפי שהיא באה לידי ביטוי בספרי ההגות החסידית, ואת חייהם ודמותם כפי שאלו מופיעים בסיפור החסיד. נבחן גם את מעברי ההנהגה בחסידות פולין, שיותר משיש בהם רציפות – יש בהם תמורה ומחלוקת.

ארץ ישראל בהגות היהודית שו"ת

816377 סמסטר א' ד"ר אלכסנדר אבן-חן יום ג' 14:30-13:00

היחס לארץ ישראל בהגות היהודית הוא יחס מורכב ומיוחד. לעתים נתפסה ארץ זו כשער לעולם האלוהי ולעתים נתפסה כמכשול. בקורס זה נתייחס להוגים המציגים תפיסות שונות בימי הביניים ובעת החדשה – ר' יהודה הלוי; הרמב"ם; ספר הזוהר; הרב אברהם יצחק הכהן קוק; מרטין בובר; אברהם יהושע השל.

בחירת עם ישראל בהגות היהודית שו"ת

816767 סמסטר א' ד"ר עינת רמון יום ג' 12:00-10:30

האם מושג הבחירה של עם ישראל הוא מושג גזעני? האם כל ייחודיות קבוצתית או לאומית באשר היא משולה לגזענות? מה בין תפיסת הבחירה של עם ישראל לתפיסות בחירה של עמים אחרים? וכיצד מפרשים הוגים שונים את המושג? אנו נפתח מסענו

לבירור שאלות אלו בעיון במקורות הקלאסיים של ההגות היהודית (תנ"ך ומדרשים), אחר כך נפנה לעיון משווה בין הוגי ימי הביניים רס"ג, הרמב"ם, ריה"ל וספר הזוהר. לבסוף נבחן תפיסות בחירה שונות של הוגים מודרניים דוגמת הלל צייטלין, הרמן כהן, פרנץ רוזנצוויג, הרב קוק, מ' קפלן, א"י השל, ג' פלסקו ועוד.

אדם והאל אצל בובר והשל שו"ת

826626 סמסטר ב' ד"ר אלכסנדר אבן-חן יום ה' 16:30-15:00

בובר והשל היו מחשובי ההוגים היהודים במאה העשרים. שני ההוגים צמחו מבחינה אינטלקטואלית בגרמניה, והיו חייבים להתמודד עם מלכות הרשע הנאצית. בובר מדבר על ליקוי האור האלוהי, והשל סבור שאנו עדים לליקוי אור האדם. לשני ההוגים יחס מיוחד במינו לחסידות, לאמונה, לציונות, לחינוך, לאדם ולאלהים. במהלך הקורס ננסה לבחון ולהשוות את משנותיהם של שני ענקי רוח אלה.

יהדות זמננו: מבוא מחשבת-תרבות שיעור

929636 סמסטר ב' פרופ' יוסי טרנר יום ה' 14:30-13:00

קורס זה נועד לברר את בעיות הקיום של העם היהודי במאה העשרים, כפי שאלה השתקפו בהגותם של הוגי דעות מרכזיים שהתמודדו עם התמורות הגדולות שחלו בחיים היהודיים. התפרקות החיים היהודיים במזרח אירופה, ההגירה ההמונית לאמריקה, העלייה וההתיישבות בארץ ישראל של יהודים ממזרח וממערב, השואה והקמת מדינת ישראל העמידו שורה של שאלות, תמיהות ואתגרים בתחום הזהות, הדת והתרבות היהודית, כמו גם בחיי החברה, הכלכלה והפוליטיקה היהודית. במהלך הקורס נברר כיצד הבינו הוגי דעות מרכזיים את טיב הקיום היהודי במציאות המשתנה, נלבן את ניתוחיהם לגבי בעיות הקיום שהזמן גרמן ונסקור את הפתרונות שהציעו. הסוגיות שיידונו במהלך הקורס כוללות את המפגש בין יהדות ומודרניות בארצות אירופה וכן בארצות האסלאם, לאומיות, דת וחברה בחשיבה היהודית בארץ ישראל ובארה"ב, יחסי ישראל והתפוצות, ומצב היהודים והיהדות בעידן הגלובליזציה.

ספרות ציונית שו"ת

625335 סמסטר ב' ד"ר עינת רמון יום ב' 12:00-10:30

מראשיתן הלכו המחשבה הציונית והספרות העברית יד ביד. קורס זה ינסה לבחון את הזיווג מראשית הציונות והספרות העברית ועד ימינו תוך עיון במספר יצירות מופת המתמודדות עם שאלות יסוד העולות ממנו. בהיות הספרות העברית משקפת ומתעדת מראשיתה את המתח בין מרד ביהדות המסורתית לבין המשכיות עולות התלבטויות ספרותיות ורעיוניות שונות: מה הקשר בין המקורות היהודיים הקדומים ובין הספרות העברית החדשה? האם עליה להמשיך אותם או למרוד בהם? האם מוטלת על הסופר "חובה" לתאר את החברה הציונית המתהווה באופן חיובי או שהוא רשאי לכתוב על ההווה היהודית של יהדות הגולה (או לכתוב באופן ביקורתי על החברה והאתוס הציוניים)? במהלך הקורס נקרא חלקים מרומנים וסיפורים פרי עטם של הסופרים מאפו, מנדלי מוכר ספרים, ברדיצ'בסקי, ברנר, עגנון, בארון, פוחצ'בסקי, הזו, וכן: יונת ואלכסנדר סנד, יהודית הנדל, א"ב יהושע, ס' יזהר וכן סופרים וספרות בני זמננו.

משבר ההומניזם בהגות היהודית בת זמננו שו"ת

819559 סמסטר א' ד"ר שרה שטרסברג-דיין יום ה' 14:30-13:00

הקורס ידון בשאלה: מהו ה"הומניזם העברי" ומדוע צריכים לחדש אותו בזמננו, זמן משבר ההומניזם? נעסוק בשלושה הוגים בולטים של המאה ה-20: א"ד גורדון, מרטין בובר ועמנואל לוינס. נדון במשותף ובמבדיל בין תפיסותיהם את ההומניזם, היהדות והיחס ביניהם. נעיין באידיאל האדם והחברה שלהם ובהשתקפות האידיאל הזה בתפיסתם את החינוך בכלל והחינוך היהודי בפרט. נעסוק בסוגיות מרכזיות כגון: היחס בין אומה, חברה ומדינה; אידיאל האדם בתנ"ך וחשיבותו לימינו; פרטיקולריזם ואוניברסליזם ביהדות; "ציונות של ציון"; ה"אחר" והאחריות כלפיו. נתייחס גם להשלכות העיוניות והמעשיות האפשריות של הדיון הזה על תחומי החינוך היהודי, וההות היהודית והפלורליזם בחברה הישראלית של היום.

חגי ישראל שו"ת

819796 סמסטר א' ד"ר עינת רמון יום ב' 14:30-13:00

כיצד עיצבה ההווה הישראלית את לוח השנה העברי והעניקה לו משמעויות? בקורס זה נבחן מגוון רחב של הגות ישראלית, חילונית, דתית וחסידית על חגי ישראל כמו גם תבניות של טקסים שעוצבו בתנועה הקיבוצית ובמערכת החינוך החילונית לרגל חגי ישראל. תוך בחינת המקורות השונים ננסה לברר האם יש מכנה משותף ערכי ואסתטי למקורות השונים המעניקים משמעות עכשווית ציונית ללוח השנה היהודי, המייצגים פלחי אוכלוסיה יהודית שונים בישראל? האם יש משהו "ישראלי" משותף להגויות היהודיות המגוונות הללו על חגי ישראל שהתפתחו בארץ ישראל במאה האחרונה? במהלך הקורס נקרא ביחד כתבים של ההוגים הבאים: ח"י ביאליק, א"ד גורדון, ברל כצנלסון, הרב קוק, ישעיהו ליבוביץ ובעל ה"נתיבות שלום" (חסידות סלונים) על המועדים. לאור הגותם ולאור עיון בטקסי חגים שנתגבשו במאה האחרונה נחשוב ביחד על דרכי עיצוב החג במציאות הישראלית לגווניה, על המאחד ועל המפריד שבה.

בין מולדת לתפוצה שו"ת

818959 סמסטר א' פרופ' יוסי טרנר יום ה' 10:00-8:30

על רקע שורה של משברים שפקדו את העם היהודי בסוף המאה ה-19, ובמהלך המאה ה-20 שינה העולם היהודי את פניו. מצד אחד, בתקופה זו, התחדש המרכז היהודי בארץ ישראל כאחד ממסגרות החיים היהודיים החשובים ביותר. ואילו, מן הצד השני, התאפיין הקיום היהודי בחו"ל בהגירות המונית, חורבנם של מרכזים ישנים ובניית מרכזים חדשים, במיוחד בארה"ב. במסגרת הקורס נבחן את הבנתם של הוגי דעות יהודיים שונים באשר לטיב הבעיות הפוקדות את הקיום היהודי על רקע שינויים אלה. במסגרת זו, ננסה לעמת את תפיסת עולמם של הוגי דעות המדגישים את חשיבות המשך הקיום היהודי בארץ ישראל עם אלה המדגישים את חשיבות המשך הקיום היהודי בתפוצות. בין ההוגים שאת גישותיהם נבחן במסגרת הקורס נמצאים אחד העם, הרצל, שמעון דובנוב ומרדכי קפלן.

ביקורת המקרא ואמונה יהודית

סמינר
129617 סמסטר ב' ד"ר דוד פרנקל יום ג' 12:00-10:30

קורס זה עוסק במתח שבין אמונה יהודית (לגווייה) וביקורת המקרא. ננסה להגדיר את תחומי המתח, לראות כיצד התמודדו חז"ל, פרשני והוגי ימי הביניים, והוגי דעות מן העת החדשה במתחים אלה, ולבחון את מידת הרלוונטיות של התמודדויות אלה לאמונה יהודית היום. מטרת הקורס היא לעזור למשתתפים לגבש השקפה אישית שמשלבת גישה ביקורתית למקרא (וליהדות בכלל) עם אמונה יהודית וערכים רוחניים. המשתתפים יתבקשו להציג בשיעור דברים בענין זה לשם דיון כללי.

ביקורת החברה המודרנית

שו"ת
829090 סמסטר ב' ד"ר עינת רמון יום ג' 10:00-8:30

שעה שההגות היהודית בעת החדשה ראתה לעצמה מטרה להתאים את היהדות לעת החדשה ולאתגריה, הוגים רבים אורתודוקסים ולא אורתודוקסים כאחת ראו בביקורת קשה את העולם המודרני. במסגרת קורס זה נקרא כמה מן הביקורות על החברה המודרנית הכלולות בהגות האורתודוקסית והלא-אורתודוקסית גם יחד. עיקרה של ביקורת זו מפנה את תשומת הלב של הקוראים לכמה מתחלואי החברה המודרני הנובעים מן התהליכים החברתיים הכרוכים במודרניזציה, בניגוד להנחת היסוד שהחברה המודרנית יותר נאורה. בהקשר זה נעסוק בין היתר בכתבי ההוגים: מי מנדלסון, ה' צייטלין, א"ד גורדון, י' ברויאר, מרדכי קפלן, א"י השל, הרייז סולובייצ'יק, א' ברקוביץ, ובימינו: בביקורת החשיבה הפוסט-מודרנית בכתבי ש' טריגאנו, י' סאקס וא' שביד.

הגות יהודית באמריקה במאה העשרים

שו"ת
814565 סמסטר א' ד"ר אלחנן מאירוביץ יום ה' 12:00-10:30

קורס זה יתייחס להגות של פילוסופים ותיאולוגים יהודיים אשר השפיעו על החשיבה של יהדות התפוצות ואשר הגותם כעת מתחילה לקבל התייחסות גם בקרב הציבור בישראל. נעיין בהשקפות של: ניל גילמן, אברהם יהושע השל, מרדכי קפלן, הרולד קושנר, ארתור גרין, דוד הרטמן, משה הלברטל ויוסף חיים ירושלמי.

אשנב לעולם התפילה

שו"ת
529001 סמסטר ב' ד"ר אלחנן מאירוביץ יום ב' 12:00-8:30
והרב משה זילברשיין

עיון בסידור התפילה, במושגי יסוד של התפילה היהודית ובתולדות נוסח התפילה. בקורס יידונו היבטים רעיוניים, ספרותיים, תיאולוגיים והלכתיים.

חברת מופת בהגות הציונית

שו"ת
819756 סמסטר א' ד"ר ארי אקרמן יום ד' 14:45-13:15

הקורס ידון בתפיסותיהם של הוגים בזרמים מרכזיים בציונות המתארים את חזונום לחברה אידיאלית בארץ ישראל. נבין את מקורות היניקה של רעיונותיהם השואבים מההשקפות שצמחו באידיאולוגיות של המאה התשע-עשרה ובמקורות היהודיים של תיקון האדם והעולם. במשנתם של הרצל וז'בוטינסקי, חברות המופת מתוארות על פי השקפות הזרמים הליברלים לאומיים באירופה, ומולם מציבים א.ד. גורדון, בובר, כצנלסון ובן-גוריון חברה המושפעת מזרמים סוציאליסטים שונים, מעמדיים או לאומיים. נבחן גם את ההשקפה התרבותית מוסרית של אחד העם והדתית מוסרית, המורכבת, של הראי"ה קוק. ניתוח ההשקפות השונות יבחן את מקומו ותיקונו של היחיד היהודי, מול מקומה של החברה, העם והמדינה ומה מערכות היחסים ביניהם. ננתח את התביעות והדרישות מכל אחד מן המרכיבים האלה ליצירת חברת מופת, על פי ההוגים השונים. לסיכום נשווה בין האוטופיות לבין המציאות כיום במדינת ישראל, ותפקידיה של מערכת החינוך בעיצוב חברה מתוקנת.

חברת מופת בהגות הציונית
שו"ת
819755 סמסטר א' ד"ר יוסי חקלאי יום ד' 14: 45-13: 15
קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

חינוך לערכים בהגות היהודית המודרנית
שו"ת
916595 סמסטר א' ד"ר ארי אקרמן יום ה' 16: 30-15: 00
הקורס יעסוק בדיונים על חינוך לערכים בהגות היהודית המודרנית. במסגרת זו נבחן, בין השאר, את משנותיהם החינוכיות של אחד העם, מרטין בובר, ישעיהו ליבוביץ, דוד הרטמן ואליעזר שביד.

קורס חובה לכל תלמידי המכון

זרמים ביהדות בעת החדשה
שו"ת
887327 סמסטר קיץ פרופ' יוסי טרנר

בקורס זה נעסוק באידיאולוגיה של הזרמים הדתיים ביהדות המודרנית: כולל היהדות האורתודוקסית, הרפורמית, הקונסרבטיבית והרקונסטרוקציוניסטית. נדון ברקע ההיסטורי של התפתחות הזרמים בגרמניה של המאה ה-19, כמו גם בהשפעתם של אירועים היסטוריים של המאה ה-20 כגון ההגירה ההמונית לארה"ב בתחילת המאה והקמת מדינת ישראל באמצעה. במסגרת הקורס נשים דגש מיוחד על האינטראקציה שבין הזרמים השונים, על האופן שבו הם מפרשים את ההיסטוריה היהודית ועל יחסם למסורת ולהלכה.

זרמים ביהדות בעת החדשה
שו"ת
817325 סמסטר א' פרופ' יוסי טרנר יום ג' 10: 00-8: 30
קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

זרמים ביהדות בעת החדשה
 שו"ת
 826329 סמסטר ב' פרופ' יוסי טרנר יום ה' 16: 30-15: 00
 קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

זרמים ביהדות בעת החדשה
 שו"ת
 817325 סמסטר א' ד"ר אלחנן מאירוביץ יום א' 16: 30-15: 00
 בקורס זה נעסוק בגישות הרעיוניות המאפיינות את הזרמים השונים ביהדות המודרנית – החרדים, הניאו-אורתודוכסים, הרפורמים והקונסרבטיבים/מסורתיים. במסגרת זו נעיין ברקע ההיסטורי שהביא ללידת האידיאולוגיות השונות. נעלה לדיון את הנושאים הבאים: עקרונות המחקר של "חכמת ישראל", הבנות שונות למושגים התגלות ותורה מן השמיים, מרות ההלכה, המתח בין מסורת ושינוי. ננסה להבין כיצד הוגים מרכזיים כגון גייגר, מנדלסון, פרנקל ושי"ר הירש התייחסו לסוגיות אלו במאה התשע-עשרה. נעקוב אחר הרחבת הדבור בנושאים הנ"ל במאה העשרים אצל הוגים אורתודוכסים, רפורמים וקונסרבטיבים. נקרא חלק מיצירות ההוגים הבאים: השל, קפלן, גייקובס, שולווייס, הרטמן, גילמן ושורש.

זרמים ביהדות בעת החדשה
 שו"ת
 827325 סמסטר ב' ד"ר אלחנן מאירוביץ יום ב' 14: 30-13: 00
 קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

זרמים ביהדות בעת החדשה
 שו"ת
 827325 סמסטר ב' ד"ר אלחנן מאירוביץ יום ג' 16: 30-15: 00
 קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

זרמים ביהדות בעת החדשה
 שו"ת
 819878 סמסטר א' ד"ר ארי אקרמן יום ד' 16: 30-15: 00
 בקורס זה נעסוק באידיאולוגיה, ההתפתחות ההיסטורית והיחס להלכה של הזרמים השונים ביהדות המודרנית (החרדים, האורתודוכסים המודרניים, הרפורמים והקונסרבטיבים). בין היתר נעסוק בהוגים כמו אברהם גייגר, זכריה פרנקל, והרב שי"ר הירש.

תולדות עם ישראל

מטרת הלימוד בתחום זה היא להפגיש את התלמידים עם תולדות עם ישראל מתוך גישה ביקורתית. מטרה נוספת היא להבחין בין השיטות השונות של חקר וכתובת ההיסטוריה ולעמוד על מאפייניהם. התוכנית מציעה מבחר של קורסים בתקופות השונות.

תנאי מוקדם ללימודים בתחום הוא לימוד קורסי ההשלמה מבוא לתולדות עם ישראל בשתי תקופות, או קבלת פטור מהם. ניתן ללמוד את התחום במבנה רחב (כתחום ראשי) או במבנה מצומצם יותר (כתחום משני).

מבנה תוכנית הלימודים כתחום ראשי (18 נ"ז סה"כ)

קורסי חובה

קורס בנושא השו"ת כמקור היסטורי	(2 נ"ז)
קורס העוסק בניתוח תעודות	(2 נ"ז)

על התלמידים ללמוד, בנוסף לשני קורסי החובה, עוד שבעה קורסים סמסטריאליים בתחום תולדות עם ישראל (14 נ"ז) בתיאום עם היועץ/ת האקדמי/ת. מומלץ שלפחות ארבעה קורסים יתמקדו באותה התקופה.

מבנה תוכנית הלימודים כתחום משני (12 נ"ז סה"כ)

קורס חובה

קורס העוסק בניתוח תעודות	(2 נ"ז)
--------------------------	---------

על התלמידים ללמוד, בנוסף לקורס החובה, עוד חמישה קורסים סמסטריאליים בתחום תולדות עם ישראל (10 נ"ז) בתיאום עם היועץ/ת האקדמי/ת. מומלץ שלפחות שני קורסים יתמקדו באותה התקופה.

רשימת הקורסים בתולדות עם ישראל

קורסי מבוא

מבוא לתולדות עם ישראל בתקופת המקרא

שיעור

מקוון 616115 סמסטר א' ד"ר אמיתי ברוכי-אונה

הקורס נועד להציג בפני התלמיד את תולדות עם ישראל – החל מעלייתו על במת ההיסטוריה וכלה בתחילת ימי הבית השני – על הרקע התרבותי והמדיני של המזרח הקדום. יושם בו דגש על השימוש במקורות כתובים – מקראיים וחוף-מקראיים – תוך דיון באפשרות ללמוד מן המקורות השונים על המציאות ההיסטורית בת הזמן. הקורס בנוי ממבוא היסטורי ומתודולוגי, ולאחר מכן סקירה של תולדות עם ישראל לאורך התקופות, תוך עיון במקורות הרלוונטיים לכל תקופה.

מבוא לתולדות עם ישראל בתקופת המקרא

שיעור

מקוון 626115 סמסטר ב' ד"ר אמיתי ברוכי-אונה

קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

תולדות עם ישראל בתקופת בית שני

שיעור

מקוון 616455 סמסטר א' ד"ר דוד נחמן

הקורס יעסוק בתקופת הבית השני, מהתקופות המרתקות והמעצבות בתולדותיו של העם היהודי. הקורס יקיף את שש מאות שנות קיומו של הבית השני החל מימי שיבת ציון והתקופה הפרסית, דרך התקופה ההלניסטית, מרד המכבים וכינון מדינת החשמונאים, הכיבוש הרומי וראשית התקופה הרומית, תקופת הורדוס, ולבסוף – תקופת הנציבים וסיומה במפץ של המרד הגדול וחורבן בית שני. דגש מיוחד יינתן לעיסוק במגוון שאלות רוחניות, דתיות ותרבותיות על רקע אירועי התקופה כגון: הלניזם ויהדות; מדינת החשמונאים – חזון ומציאות; כתות וכיתותיות; התפתחות ההלכה; ראשית הנצרות; יהדות א"י והתפוצות; קנאים וקנאות, ועוד.

תולדות עם ישראל בתקופת המשנה והתלמוד

שיעור

מקוון 626455 סמסטר ב' ד"ר דוד נחמן

הקורס יציג נושאי יסוד בתולדות עם ישראל בתקופה זו: חורבן ירושלים ותוצאותיו; מרד התפוצות בימי טריינוס; מרד בר כוכבא ותוצאותיו; ימי רבי יהודה הנשיא ועריכת המשנה; מעמד הנשיאות; מעמדם של חכמים; ספרות חז"ל, חיבוריה והתפתחותה; יחסי יהודים ונוכרים בארץ ישראל; התנצרותה של האימפריה הביזנטית והשפעתה על מצבם הפוליטי ועולמם הרוחני של יהודי ארץ ישראל; ויהדות בבל ומוסדותיה. השיעורים ישלבו דיון בקריאה הביבליוגרפית, ניתוח של מקורות היסטוריים נבחרים והיכרות עם ממצאים ארכיאולוגיים ותרומתם להכרת התקופה.

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – תולדות עם ישראל

מבוא לתולדות עם ישראל בימי הביניים

שיעור 616313 שנתי ד"ר פנחס ביבליק יום ה' 18:30-17:00

הקורס יעסוק בתולדות היהודים בימי הביניים (מן המאה הרביעית ועד המאה השבע-עשרה) בארצות האסלאם והנצרות תוך התייחסות למקומם של היהודים בחברה הנוצרית והמוסלמית בהיבטם הדתי, המשפטי, הכלכלי, החברתי והתרבותי. דגש יושם על מבנה הקהילה היהודית ותפקידיה, מבנה החברה, היצירה הרוחנית והזרמים הרעיוניים והדתיים השונים שצמחו בתקופה זו.

מבוא לתולדות עם ישראל בימי הביניים

שיעור 719999 שנתי ד"ר חנה דוידסון מקוון

נסקור את תולדות עם ישראל במשך אלף שנים מהמאה ה-8 ועד למאה ה-18, תקופה מכרעת בגיבוש יהדות זמננו. נעבור ברצף כרונולוגי לפי מרכזי התפוצה ונדגיש את ההתפתחות הרוחנית, היצירה הספרותית והדמויות הבולטות בכל תקופה ואזור. נבדוק תעודות מן התקופה ונקרא ממיטב המחקר על הנושאים הנידונים.

מבוא לתולדות עם ישראל בעת החדשה

שיעור 619406 סמסטר א' פרופ' גיא מירון מקוון

הקורס יעסוק באירועים ובתהליכי המודרניזציה המרכזיים בתולדות היהודים משלהי המאה השמונה עשרה ועד ראשית המאה העשרים. לאחר עיון בדמותה של החברה היהודית הקדם-מודרנית נעבור לדיון בגורמים המרכזיים שסימלו את המודרניזציה בקרב היהודים והניעו אותה - ההשכלה והאמנציפציה. נתמקד בהארת תהליכי התמורה ובהשפעתם המגוונת על חיי היהודים בקהילות שונות באירופה, ונדון בצמיחתם ובהתפתחותם של זרמים דתיים, רעיוניים, ופוליטיים ששינו את פני היהדות. נתייחס גם להשפעת תהליכים אלה על תפוצות יהודיות מרכזיות אחרות - בארצות הברית ובארצות המזרח התיכון.

מבוא לתולדות עם ישראל עת החדשה

שיעור 619407 סמסטר קיץ פרופ' גיא מירון מקוון

קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

מבוא לתולדות עם ישראל בעת החדשה

שיעור 626406 סמסטר ב' פרופ' גיא מירון מקוון

קורס המשך של הקורס הנ"ל.

מבוא לתולדות עם ישראל בעת החדשה

שיעור 616405 שנתי ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ג' 10:00-8:30

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – תולדות עם ישראל

גילויים רבים בחיינו נעוצים בתמורות הדרמטיות שהתרחשו בעולם ובעם היהודי במאתיים השנים האחרונות. קורס זה יבחן שינויים אלה וינתח את השפעותיהם על היהודים. נתמקד במפגשה של החברה היהודית עם תהליכי המודרניזציה כפי שבאו לביטוי במקומות מגוריהם באירופה ואמריקה, באסיה ובצפון אפריקה. כמו כן, נדון בתגובות ובפרשנויות שנתנו היהודים לתמורות אלה.

קורסי חובה

הסטוריונים ועבודתם

שיעור
616348 סמסטר א' פרופ' גיא מירון יום ב' 10:00-8:30

הקורס יסקור וינתח מגמות יסוד בעבודותיהם של היסטוריונים בני זמננו. נציג אסכולות מרכזיות בהיסטוריוגרפיה המודרנית (היסטוריה חברתית, תרבותית ועוד) וננסה לעמוד על גישות שונות של היסטוריונים בשאלות יסוד הנוגעות לפרשנות העבר וייצוגו. נבחן מתוך פרספקטיבות אלו את עבודותיהם של היסטוריונים שונים, העוסקים בהיסטוריה יהודית וכללית כאחד בימי הביניים ובעיקר בעת החדשה.

חברה ותרבות בארץ ישראל בתקופת חז"ל

שו"ת
725533 סמסטר ב' ד"ר דוד נחמן יום ג' 16:30-15:00

ספרות חז"ל פותחת בפנינו צוהר לחיי היומיום, לתרבות, ולרבדים בחברה שעל פי רוב לא זכו להתייחסות מצד סופרי העולם העתיק. במהלך הקורס נדון בשורה של מקורות מספרות חז"ל העוסקים בסוגיות שונות בעולמם החברתי והתרבותי של בני התקופה: התרבות ההלניסטית והשפעתה; יחסי גומלין בין קבוצות שונות באוכלוסייה היהודית; הקהילה היהודית על מוסדותיה השונים; המנהיגות בחברה היהודית; מעמדם של חכמים; החיים בעיר ובכפר; ועוד. נסתייע גם בממצאים הארכיאולוגיים ותרומתם לסוגיות אלו.

ספרות השו"ת כמקור היסטורי

שו"ת
723565 סמסטר ב' ד"ר תמי שלמון מאק יום ב' 18:30-17:00

ספרות השאלות ותשובות (שו"ת) היא אחד המקורות הפוריים ביותר ללימוד ההיסטוריה היהודית, מאחר שיש בה ביטוי לכל צד מחיי הצבור והפרט: כלכלה, משטר, ניהול הקהילה, משפחה, דילמות רוחניות, הרגלים יום-יומיים - לכל אלה ביטויים עשירים בשו"ת, הן במישור התיאורי והן בדיונים ההלכתיים הנלווים לתיאורי המקרים. המגוון העצום העומד לרשותנו - אלפי כרכים מודפסים מכל תפוצות העם היהודי וכמעט מכל הדורות, מאפשר לעמוד גם על ייחודן של התפוצות השונות ולתת בהן סימנים; במה נבדלה הפסיקה באשכנז ובשלוחותיה הגיאוגרפיות השונות לעומת הפסיקה הבבלית ולעומת זו הספרדית? אילו מצבי חיים אופייניים לשלוחות התרבותיות השונות? כיצד התייחסו בתפוצות שונות לסוגיות מרכזיות בחיי הגולה, כגון היחס ללא-יהודים, גיבוש מסגרת החיים האוטונומיים, ועוד. הקורס ינתח שאלות אלה, כשצירי הדיון הם - הסקת מסקנות היסטוריות, תובנות הקשורות בתהליך התפתחות הפסיקה ההלכתית, והתבוננות משווה בין ארצות האסלאם לארצות הנצרות.

קורסי בחירה

מחכים למשיח

723696 סמסטר ב' ד"ר מוטי בנמלך יום ב' 10:00-8:30 סמינר

במהלך הקורס נעסוק בציפיות ובפעילות המשיחית לאורך ימי הביניים, ברקע ההיסטורי בתכנים הרעיוניים ובהיבטים החברתיים של ההתעוררויות המשיחיות. נדון בספר זרובבל, בהתעוררות המשיחית הקראית, בציפיות משיחיות באירופה בתקופת מסעי הצלב, באיגרת תימן ובעליית שלוש מאות הרבנים. כמו כן נדון באריכות בפעילות המשיחית הנרחבת שהתקיימה בספרד לאורך ימי הביניים בגורמים לה ובהשפעתה, ובכלל זה בפעילותו המשיחית של אברהם אבולעפיה בציפיות המשיחיות בדור שלפני גירוש ספרד ואחריו ובפעילותם של דוד הראובני ושלמה מלכו. במהלך הקורס נעין במגוון מקורות מוכרים וחדשים, תוך שימוש בכלים מחקרניים מגוונים היסטוריים, סוציולוגיים ואנתרופולוגיים, ותוך בחינת יחסי הגומלין בין המשיחיות היהודית והנוצרית.

דפוסי חינוך יהודי בימי הביניים

912323 סמסטר א' ד"ר חנה דוידסון יום ב' 12:00-10:30 שו"ת

נחקור את מערכת החינוך בחברה היהודית בימי הביניים, מחיק המשפחה ועד לישיבה, מבחינה עיונית ומעשית. נחקור את גידול הילדים, יחסי הורים וילדים, טקסי חניכה, תפקיד המלמד, מוסד ה"תלמוד תורה", שיטות לימוד, תוכניות לימוד, חינוך ילדים בעלי צרכים מיוחדים, חינוך בנות והשכלת נשים, ולימוד חכמה חיצונית. נגדיר את יעדי הורים ומורים בחינוך הילדים ונחפש את הגורמים שעיצבו את תפיסותיהם.

תולדות החינוך היהודי במאה העשרים

926879 סמסטר ב' ד"ר חגית כהן יום ד' 12:30-11:00 שו"ת

הקורס יעסוק בהתפתחותו של החינוך היהודי במאה העשרים במרחבים גיאוגרפיים שונים. נתוודע אל החינוך היהודי המסורתי, ננתח את מאפייניו המגדריים ונעמוד על פרקטיקות אורייניות שאפיינו את החברה המסורתית. נעקוב אחר התמודדותו של החינוך היהודי עם אתגרי המודרנה, ננתח פרוגרמות חינוך יהודיות, ונעמוד על דרכי התמודדותן עם עיצוב הזהות היהודית ואתגרי ההתבוללות במאה העשרים.

תולדות קהילות ספרד וארצות האיסלאם

617667 סמסטר א' פרופ' רינה לוין מלמד יום ב' 14:30-13:00 שו"ת

הקורס יעסוק בהתפתחות הקהילה היהודית בספרד מראשיתה ועד לגירושה, במשך תקופות השלטון המוסלמי והשלטון הנוצרי. נחקור את תולדות הקהילות בארצות האסלאם ונעין בנושאים שונים, כגון המעבר של המרכז הרבני מבבל לספרד וצפון-אפריקה; מוסדות הקהילה; חיי האישה ומעמדה; הקהילה בתימן ועוד. כמו כן נלמד על יעדיהם של מגורשי ספרד ועל היווצרותה של התפוצה הספרדית.

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – תולדות עם ישראל

קהילות ארצות האסלם בעת החדשה

שו"ת

624545 סמסטר ב' ד"ר אלישבע שטרית יום ב' 16:30-15:00

בקורס נדון בסוגיות נבחרות מתולדות היהודים בקהילות אסיה וצפון אפריקה במאות י"ט-כ'. נתמקד, בין היתר, במאפייני הקיום היהודי בארצות האסלאם; נבחן את תהליכי היסוד שעיצבו את חיי היהודים בעת החדשה; ננתח את התמורות שחלו בחיי היהודים בעקבות השינויים הפוליטיים והמדיניים שהתרחשו בשלטון המוסלמי; נדון בתופעת תנועת ההשכלה העברית; נבחן את השינויים בתחומי החברה, הכלכלה, התרבות והחינוך ונבדוק מה השפיע על קצבם ועומקם של השינויים.

בין מלחמה לשואה: יהדות גרמניה 1914-1945

סמינר

616996 סמסטר א' פרופ' גיא מירון יום ה' 16:30-15:00

הקורס יעסוק בתולדות היהודים בגרמניה ממלחמת העולם הראשונה ועד תקופת השואה. נפתח בהתייחסות לדילמות שהמלחמה הציבה בפני היהודים. נדון בהשלכות המצב שנוצר בגרמניה אחרי התבוסה במלחמה והסכם ורסיי ועל השפעתו על מצב היהודים בחברה הגרמנית. נעיין בהתפתחות מצב היהודים בגרמניה בתקופת רפובליקת ויימאר, נעסוק במדיניות האנטי-יהודית של המשטר הנאצי ובפעילויותיהם של הארגונים היהודים השונים בשנות השלושים ונסיים בעיון בגורל יהודי גרמניה בתקופת השואה.

האב, הבן והרוח הציונית: היבטים רעיוניים בציונות

שו"ת

728985 סמסטר ב' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ג' 16:30-15:00

ה'אב' הפיח חיים ברוח הציונית. 'בנו' הוסיף לה יסודות רעיוניים. מה בין רעיון ומעשה בציונות? האם הצליחה החברה הציונית להתגבר על ניוודיה הפנימיים? בקורס זה ננתח את התפתחות החברה הציונית בארץ ישראל לאור רעיונותיה ונסה להשיב על השאלה האם ניתן להפיק מכך לקחים לימינו.

"להמציא עם, לברוא אומה": תולדות החינוך הציוני

שו"ת

916303 סמסטר א' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ג' 14:30-13:00

הקורס יעסוק בהתהוותה, התפתחותה ומאפייניה של מערכת החינוך הציונית בתקופת היישוב ושנותיה הראשונות של מדינת ישראל, עד לחקיקת חוק חינוך חובה. נדון במרכיבי המערכת מנקודת מבט תוכנית וארגונית. נעסוק ביצירתה של הסתדרות המורים העבריים, בארגון הגננות, בחלוקה לזרמים פוליטיים, עדתיים, דתיים ועוד. נתמודד עם שאלת הקשר בין תהליכים אלו בתחום החינוך לתהליכים הרחבים יותר של יצירת החברה הישראלית בשנות העלייה הגדולה.

נשים יהודיות בפרספקטיבה היסטורית – חלק א'

שו"ת

1416311 סמסטר א' פרופ' רינה לוי מלמד יום ה' 10:00-8:30

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – תולדות עם ישראל

הקורס יעסוק בהערכת מעמדה של האשה היהודייה כפרט וכקבוצה על פי תעודות היסטוריות במהלך התקופות הטרומ-מודרניות. דגש יושם על ניתוח המסמכים השונים בהקשר לחברה ולסביבה שבתקופה המתאימה. נעיין בחיי הנשים במקרא, ביב ובתקופת בית שני בארץ ובתפוצות. נעסוק בחיי הנשים על פי תעודות מגניזת קהיר, הכוללות משוררות, סוכנות, מורות ועוד.

דרישה מוקדמת: לפחות קורס השלמה אחד בהיסטוריה של עם ישראל או פטור מאותו קורס.

נשים יהודיות בפרספקטיבה היסטורית – חלק ב'

1426311 סמסטר ב' פרופ' רינה לוי מלמד יום ה' 10:00-8:30

הקורס יעסוק בהערכת מעמדה של האישה היהודייה כפרט וכקבוצה על פי תעודות היסטוריות במהלך ימי הביניים ועד לעת החדשה. נעסוק בחייהן של נשים יהודיות בספרד (כולל האנוסות), באשכנז, באיטליה, בכורדיסטאן, בגרמניה ובארה"ב. נעקוב אחר שינויים והתפתחויות שהתרחשו כתוצאה מן המפגש עם המודרנה.

דרישה מוקדמת: לפחות קורס השלמה אחד בהיסטוריה של עם ישראל או פטור מאותו קורס.

מבוא להיסטוריה וחברה יהודית במאה העשרים

716363 סמסטר א' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ה' 14:30-13:00

הקורס ייצג וינתח את סוגיות היסוד שעיצבו את חיי הפרט והקיבוץ היהודי במאה העשרים. מה היו מאפייני הקיום היהודי במאה העשרים? האם המשותף בין היהודים על קבוצותיהם השונות רב על המפריד? מהם גורמי הליכוד והפירוד בין היהודים? אילו פתרונות עמדו נגד עיני הפרט - היהודי והיהודיה - לנוכח אתגרי התקופה? על שאלות אלה ואחרות נשיב בקורס תוך התייחסות לתהליכי משבר והתחדשות באירופה ובארצות האסלאם, הגירה, חיסול המרכזים היהודים הוותיקים ועלייתם של מרכזים חדשים, בעיקר בישראל ובארה"ב. הקורס ישלב ביקורת מגדרית ויבסס את הדיונים על מקורות מתחומי דעת מגוונים, כתובים וחזותיים.

חרב או יונה: מיתוסים בתרבות הישראלית

624116 סמסטר ב' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ה' 12:00-10:30

הקורס יעסוק במיתוסים הרווחים בתרבות הציונית כפי שבאו לידי ביטוי בפוליטיקה ובחברה היהודית בארץ ישראל בתקופת המנדט, ויאיר וינתח את ההבחנות בין דימוי למציאות. נעסוק בין השאר בשאלות האם הייתה הציונות שיוונית, דמוקרטית ושחרת שלום מראשיתה כפי שהציגו זאת מנהיגיה. נעשה שימוש במקורות טקסטואליים, ויזואליים ועוד.

'המולדת קוראת לך': נשים ביישוב 1882-1948 שו"ת

1426303 סמסטר ב' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ה' 15:00-16:30

מטרת הקורס לקיים דיון ביקורתי בסוגיות המיוחדות לנשים יהודיות בארץ ישראל בתקופת בניית החברה הציונית תוך שימוש בפרספקטיבה השוואתית. במהלך הלימוד נדון בצורות ההתמודדות, מנגנוני הפעולה, ואופני הביטוי של הנשים במפגשן עם ההוייה הארץ ישראלית. כמו כן ננתח את מקומן בכלכלה הארץ ישראלית, בפוליטיקה הציונית והיישובית, בחברה ובתרבות העברית ה"ילידית". לשם כך יעשה הקורס שימוש במקורות ויזואליים וכתובים, בני הזמן ומאחרים.

ספרות ההשכלה סמינר

712434 סמסטר א' ד"ר תמי שלמון מאק יום ב' 17:00-18:30

ננתח ונהנה מהעושר הספרותי הרחב המכונה "ספרות ההשכלה"; זו שנכתבה בידי ה"משכילים", הלא הם יהודים ששאפו למודרניזציה, לחכמות "חיצוניות", לשינוי תרבותי וחברתי של העולם היהודי במאות 18-19. נקרא יצירות מז'אנרים מגוונים: שירה, רומנים, נובלות, סאטירה, אוטוביוגרפיות, פובליציסטיקה, עיתונות, והכל מנקודת מבט המשלבת ספרות והיסטוריה. נכיר מקרוב את עולמם התרבותי והאישי של הצעירים המתלבטים בין מסורת לחידוש, בין אהבה לשנאה ובין תקווה לייאוש.

לימודי ארץ ישראל: תרבות ומרחב

תוכנית זו מיועדת לאלה אשר עיסוקם המקצועי קשור בלימודי ארץ ישראל, תולדותיה ותרבותיה וכן לכל המעוניינים להעמיק את ידיעותיהם בלימוד היצירה התרבותית, הרב-לאומית והרב-גונית שבמרכזה ארץ ישראל. יתקבלו בעלי תואר ראשון באחד התחומים הקשורים בלימודי ארץ ישראל (גיאוגרפיה, היסטוריה, ארכיאולוגיה, לימודי ארץ ישראל, מקרא וכדומה).

בתוכנית שלושה דגשים ייחודיים:

א. המחקר הגיאוגרפי-היסטורי של ארץ ישראל לתקופותיה: הכרת המתודה המחקרית בגיאוגרפיה-היסטורית בכלל וייחודיותה של ארץ ישראל כנושא מחקר בפרט. העמקה בסוגה מחקרית זו תיעשה תוך התייחסות אל תקופות, איזורים או נושאים נבחרים.

ב. שילוב עם מדעי היהדות: חלק מהקורסים מתמקד בצד ההגותי של ארץ ישראל ובשאלת היחס לארץ ישראל ביהדות ובתרבויות השונות שראו בה מוקד משיכה, כגון: היחס לארץ ישראל במחשבת המקרא, היחס לארץ ישראל בסיפור התפילה, ארץ ישראל בהגות הדתית של שלוש הדתות, הרעיון הציוני, והיחס בין מדינת ישראל ויהדות התפוצות.

קורסים אחרים עוסקים במקורות טקסטואליים קלאסיים ומודרניים, יהודיים ולא-יהודיים, השופכים אור על ארץ ישראל ועל היחס אליה במשך הדורות. היבט זה מודגש בקורסים על התלמוד הירושלמי, הפיוט הארצישראלי, אגרות ארץ ישראל, ארץ ישראל בספרות הנוצרית והמוסלמית, ארץ ישראל בספרות התשובות וארץ ישראל בספרות העברית המודרנית.

ג. ירושלים כנושא לימוד ייחודי: מיקומו של מכון שכטר בירושלים וקירבתו לאתרים היסטוריים רבים מאפשרים שילוב של לימודים פורמאליים על ירושלים לתקופותיה עם סיורים בשטח. ניתן ללמוד את התוכנית במבנה רחב (כתחום ראשי) או במבנה מצומצם יותר (כתחום משני).

מבנה התוכנית כתחום ראשי (18 נ"ז)

א. קורסי חובה (12 נ"ז)

- | | |
|---------|--|
| (4 נ"ז) | לימודי ארץ ישראל – היבטים מתודולוגיים ופרשניים |
| (4 נ"ז) | ירושלים לדורותיה – גיאוגרפיה היסטורית |
| (2 נ"ז) | א"י בהגות היהודית או: קורס בתולדות הציונות |
| (2 נ"ז) | תרבות וחברה בא"י על פי מקורות חז"ל |

ב. קורסי בחירה וסמינרים (6 נ"ז)

מבנה התוכנית כתחום משני (12 נ"ז)

א. קורסי חובה (6 נ"ז)

(4 נ"ז) ירושלים לתקופותיה - גיאוגרפיה היסטורית

(2 נ"ז) תרבות וחברה בא"י על פי מקורות חז"ל

ב. קורסי בחירה (6 נ"ז)

רשימת הקורסים בלימודי ארץ ישראל – תרבות ומרחב

קורסי חובה

חברה ותרבות בארץ ישראל בתקופת חז"ל

שו"ת

725533 סמסטר ב' ד"ר דוד נחמן יום ג' 15:00-16:30

ספרות חז"ל פותחת בפנינו צוהר לחיי היומיום, לתרבות, ולרבדים בחברה שעל פי רוב לא זכו להתייחסות מצד סופרי העולם העתיק. במהלך הקורס נדון בשורה של מקורות מספרות חז"ל העוסקים בסוגיות שונות בעולמם החברתי והתרבותי של בני התקופה: התרבות ההלניסטית והשפעתה; יחסי גומלין בין קבוצות שונות באוכלוסייה היהודית; הקהילה היהודית על מוסדותיה השונים; המנהיגות בחברה היהודית; מעמדם של חכמים; החיים בעיר ובכפר; ועוד. נסתייע גם בממצאים הארכיאולוגיים ותרומתם לסוגיות אלו.

ירושלים לתקופותיה א'

שיעור

726626 סמסטר ב' ד"ר דורון בר יום ג' 10:30-12:00

הקורס יכלול מבוא מתודולוגי שבו תוגדר הדיסציפלינה הנקראת "גיאוגרפיה היסטורית" ביחס למקצוע "גיאוגרפיה" וביחס למקצוע "היסטוריה" ויודגמו השאלות המחקריות בחתכים שונים של חקר ארץ ישראל לתקופותיה (תקופות קדומות, אזורי פריפריה, דרכים עתיקות, שינויים בנוף וכדומה). המשך הסמסטר יוקדש להדגמת הדיסציפלינה על העיר ירושלים לתקופותיה ויכלול שיעורים בשטח.

ירושלים לתקופותיה ב'

שיעור

736626 סמסטר ב' ד"ר מיכל אורן יום ג' 13:00-14:30

המשך של הקורס הנ"ל.

היבטים מתודולוגיים ופרשניים בלימודי א"י, חלק א'

סמינר

716590 סמסטר א' ד"ר דורון בר יום ג' 8:30-10:00

בקורס נעסוק בגישות ובשיטות המחקר של הגיאוגרפיה ההיסטורית. נלמד על "אבני הבניין" של הגיאוגרפיה ההיסטורית, מקורות מסוגים שונים כמו מפות, תצלומי אוויר, מקורות היסטוריים לסוגיהם השונים. במהלך הלימוד נחשף לסוגים השונים של שיטות המחקר הגיאוגרפיות היסטוריות ונבקר בארכיונים, ספריות ואוספי מקורות גיאוגרפיים-היסטוריים.

היבטים מתודולוגיים ופרשניים בלימודי א"י, חלק ב'

סמינר

726590 סמסטר ב' ד"ר מיכל אורן יום ג' 8:30-10:00

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – לימודי ארץ ישראל

הקורס יקנה מידע והבנה של גישות שונות לחקר מרחב נבחר. הוא יישען על מתודולוגיות מקובלות במדעי הרוח והחברה. התלמידים יתנסו בניתוח מקרי-בוהן – הן באמצעות קריאת מאמרים והן בעבודת מחקר עצמאית. המרחב הנבחר בשנה זו הוא "העיר הישראלית" והדוגמאות שייחקרו על-ידי התלמידים תעסוקנה בערים שונות בארץ, תוך שימוש במתודולוגיות הניתוח שילמדו.

ארץ ישראל בהגות היהודית

שו"ת

816377 סמסטר א' ד"ר אלכסנדר אבן-חן יום ג' 14:30-13:00

היחס לארץ ישראל בהגות היהודית הוא יחס מורכב ומיוחד. לעתים נתפסה ארץ זו כשער לעולם האלוהי ולעתים נתפסה כמכשול. בקורס זה נתייחס להוגים המציגים תפיסות שונות בימי הביניים ובעת החדשה - ר' יהודה לוי; הרמב"ם; ספר הזוהר; הרב אברהם יצחק הכהן קוק; מרטין בובר; אברהם יהושע השל.

קורסי בחירה

רב-שיח תרבותי: היסטוריה, ארכיאולוגיה ואמנות בא"י

שו"ת

627454 סמסטר ב' ד"ר רוני עמיר יום ג' 18:30-17:00

הקורס יעסוק במפגש תרבותי בין פגאניים, יהודים, שומרונים ונוצרים בארץ ישראל בתקופה הרומית המאוחרת והביזאנטית על סמך הממצא הארכיאולוגי וההיסטורי ובעזרת ניתוח של יצירות האמנות בארץ. הקורס יתמקד בתעביר (transfer) של מודלים אדריכליים ואמנותיים מקבוצה אחת לאחרת, תוך שימוש במערך סמלים ייחודי של כל קבוצה. הקורס יכלול מספר סיורים וביניהם ביקור במוזיאון ישראל, ביחידת השימור של רשות העתיקות במוזיאון רוקפלר וביקור במוזיאון הפסיפסים החדש המצוי בחאן השומרונים הטוב.

יהודים, פגאנים, שומרונים ונוצרים בארץ ישראל

שו"ת

727591 סמסטר ב' ד"ר דורון בר יום ב' 12:00-10:30

הקורס יעסוק בהתפתחות המרחבית של ארץ ישראל בשלהי העת העתיקה. במהלך הקורס נדון בהתפתחות החברה היהודית הארץ-ישראלית ויחסה לשאר הקבוצות הדתיות שחיו במרחב - פגאנים, שומרונים ונוצרים. שאלת הרומיזציה, השפעת האימפריה הרומית על תושבי הארץ ועל התפתחותה הפיסית וכן השפעתה הגוברת של הנצרות על הארץ תעמודנה במוקד הדברים.

א"י בימי הביניים: תהליכי אסלום ושיערו

שו"ת

615995 סמסטר א' ד"ר מיקי ארליך יום ג' 18:30-17:00

הקורס עוסק בשני תהליכים מרכזיים שהתרחשו בארץ-ישראל בימי הביניים: שינוי שפת הארץ מארמית לערבית) ושינוי דת רוב תושביה (בעיקר נוצרים, יהודים ושומרונים)

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – לימודי ארץ ישראל

לאסלאם. כיצד ניתן לאבחן תופעות כמו שינויים בשפה מדוברת בתקופות היסטוריות? כיצד ניתן ננסה לבחון את הגורמים השונים שהביאו למהפכים רבי משמעות אלה. האם היו יזומים, ואם כן על ידי מי? כיצד התמודדו הקהילות השונות עם הלחץ שכפה עליהן תהליך האסלום, ועוד.

בין מזרח למערב: סוגיות היסטוריות-חברתיות

שוי"ת 6178585 סמסטר א' ד"ר מיכל אורן יום ב' 18:30-17:00

הקורס יעסוק ביחס הדיאלקטי שבין המערב והמזרח בתקופה של לפני ואחרי קום המדינה. הגישה האירופוצנטרית כלפי ה"מזרח" האמיתי והמדומה; והגישה הציונית-אירופית כלפי מיקומה המדומיין של א"י במזרח וכלפי יהודי המזרח בהיסטוריוגרפיה הציונית. כמו-כן יבחן הקורס את השקפת המזרח ותושביו – ערבים ויהודים – על המערב. בחינת נושאים אלה תיעשה בהקשר של פרקטיקות בינוי-אומה ובכלים ספרותיים וארכיטקטוניים. הניתוח יעשה שימוש במתודולוגיות כגון רב-תרבותיות, אוריינטליזם-אוקסידנטליזם, קולוניאליזם ופוסט-קולוניאליזם.

אדמה אדמת

שוי"ת 623535 סמסטר ב' ד"ר מיכל אורן יום ב' 16:30-15:00

הקורס יעסוק באתוס החלוציות ובאתוס החקלאות עליהם התבסס הישוב היהודי טרום מדינת ישראל ואחרי קומה. כיצד נוצר האתוס וכיצד בנה את מפת ההתיישבות בתקופה שבין ישוב למדינה ובעשורים הראשונים לאחר קום המדינה. בהמשך נדון בהתערערות יחסי הממסד עם "נוטרי האדמה" (החלוצים לשעבר), במקביל לתהליך ירידת חלקה של החקלאות כעיסוק וכאתוס. סיומו של התהליך לעת עתה הוא המאבק על אדמות הקיבוצים והמושבים.

גבולות וספר

שוי"ת 619191 סמסטר א' ד"ר מיכל אורן יום ג' 14:30-13:00

הקורס יתמקד בעיצוב גבולות בארץ-ישראל ובמושג החשוב "ספר" להווייה הישראלית. יחד עם זאת יעסוק הקורס גם במתודולוגיה של חקר גבולות: משמעותו של מושג הגבול והמשגתו, גבולות במרחבים שונים (לאומיים, עירוניים) ותפקידם בבניית זהות קבוצתית-טריטוריאליט. כן יידון המעשה המלאכותי של הטבעת גבולות בתוך מרחב פיסי והמשגתו באמצעות מפות מנטליות, שמצידן מקבעות את הבידול בין קבוצות אנשים. יחד עם זאת נראה כיצד ספר מאפשר חציית גבולות והפיכתם ממחסומים לגשרים.

הסמלת הנוף

שוי"ת 616575 סמסטר א' ד"ר מיכל אורן יום ג' 12:00-10:30

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – לימודי ארץ ישראל

הקורס עוסק בעיצוב התודעה האישית והקולקטיבית בעזרת נופים ומקומות ולהיפך, בעיצוב "נופי תרבות" בעזרת התודעה. ינותחו נופיה ומקומותיה המדומיינים של א"י (כמו נופים חקלאיים, טבע, נחלים, הים, הכנרת, המדבר) בעזרת קטעי ספרות ויצירות אמנות. כן יידונו נופים "נתפשים" – מוחתמים ומוסמלים (כמו מצדה ותל-חי), נופים "נחווים" של געגוע ונוסטלגיה (כמו א"י עצמה, חורבות ומקומות נטושים) ומקומות "קדושים". גישת הקורס פנומנולוגית ("רוח המקום") ונעזרת בכלי ניתוח פוסטמודרניים: קריאה דיסקורסיבית של הנופים והמקורות (ציור וצילום, סיפור ואגדה, מוזיאון וספרייה).

הידעת את הארץ
ש"ת 625252 סמסטר ב' ד"ר מיכל אורן יום ב' 14: 30-13: 00

תחום "ידיעת הארץ" אינו אקדמי מובהק אך בעל נוכחות משמעותית בהווה הישראלית. הקורס יחקור את התפתחות תחום זה מראשית המאה ה-20 ועד ימינו, תוך דיון בפרובלמטיקה של הגדרתו. כן יעסוק הקורס בנושאים הקשורים ל"ידיעת הארץ" כמו חינוך ל"אהבת הארץ" כאמצעי מגייס לפרויקט הלאומי וכן יובהר הקשר בין "פטריוטיזם" ל"ידיעת הארץ" וללאומיות הישראלית.

עבודת האדמה וגאולת הארץ
ש"ת 614141 סמסטר א' ד"ר מיכל אורן יום ב' 16: 30-15: 00

הקורס יבחן סוגיות שונות בהן התעוררה התלבטות אידיאולוגית אודות הכיוונים המעשיים הרצויים לשם השגת השאיפה לרכז כמה שיותר יהודים וקרקע בארץ ישראל ולבנות בה מדינת לאום. הקורס יעסוק בתקופה שלמן ראשית ההתיישבות היהודית במאה הי"ט ועד קום המדינה. עוד יעסוק הקורס במפגש הלאומי-אתני בין ערבים ויהודים וביחסים בין שליטי הארץ (האימפריה העות'מאנית, בריטניה) בכל הקשור לקרקעות - עיצוב המפה ההתיישבותית והרקע החוקי.

חברת מופת בהגות הציונית
ש"ת 819756 סמסטר א' ד"ר ארי אקרמן יום ד' 14: 45-13: 15

הקורס ידון בתפיסותיהם של הוגים בזרמים מרכזיים בציונות המתארים את חזונם לחברה אידיאלית בארץ ישראל. נבין את מקורות היניקה של רעיונותיהם השואבים מההשקפות שצמחו באידיאולוגיות של המאה התשע-עשרה ובמקורות היהודיים של תיקון האדם והעולם. במשנתם של הרצל וז'בוטינסקי, חברות המופת מתוארות על פי השקפות הזרמים הליברלים לאומיים באירופה, ומולם מציבים א.ד. גורדון, בובר, כצנלסון ובן-גוריון חברה המושפעת מזרמים סוציאליסטים שונים, מעמדיים או לאומיים. נבחן גם את ההשקפה התרבותית מוסרית של אחד העם והדתית מוסרית, המורכבת, של הראי"ה קוק. ניתוח ההשקפות השונות יבחן את מקומו ותיקונו של היחיד היהודי, מול מקומה של החברה, העם והמדינה ומה מערכות היחסים ביניהם. ננתח את התביעות והדרישות מכל אחד מן המרכיבים האלה ליצירת חברת מופת, על פי ההוגים השונים. לסיכום נשווה בין האוטופיות לבין המציאות כיום במדינת ישראל, ותפקידיה של מערכת החינוך בעיצוב חברה מתוקנת.

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – לימודי ארץ ישראל

מקומות קדושים לשלוש הדתות המונותאיסטיות

בירושלים וסביבתה (משל"י)

שיעור וסיורים
719238 סמסטר א' ד"ר דורון בר יום ב' 14:30-12:15

מטרת הקורס היא לחשוף את הסטודנטים באמצעות סיורים בירושלים ובסביבתה לחשיבותה ומרכזיותה של ירושלים לבני שלושת הדתות המונותאיסטיות – יהודים, נוצרים ומוסלמים – זאת הן מבחינה דתית והן מבחינה פוליטית. באמצעות ניתוח של טקסטים שנכתבו על ידי בני הדתות השונות – תושבי העיר ועולי רגל שהגיעו לבקר בה – וכן דרך סיור ברחובות, במתחמים ובמקומות הקדושים – נלמד להכיר טוב יותר ייחודיותה ומורכבותה של העיר.

ארץ קדושה ומקומות קדושים בה

שו"ת
717591 סמסטר א' ד"ר דורון בר יום ב' 10:00-8:30

מעמדה של ארץ ישראל כארץ הקודש הביא ליצירתם של מקומות קדושים שמשכו אליהם גם עולי רגל רבים. שתי תופעות אלו – מקומות קדושים ועלייה לרגל אליהם יהיו במוקד קורס זה בו נברר סוגיות גיאוגרפיות-מרחביות הקשורות בקידוש המרחב ובתנועת עולי רגל בו. במהלך הקורס נדון בין היתר במושגים מקום קדוש ועלייה לרגל, נעמוד על שאלת היווצרותם של מקומות קדושים, על קדושת הארץ לדתות השונות, תולדות העלייה לרגל אל הארץ בתקופות השונות והקשר שבין עלייה לרגל לבין תופעת התיירות.

מקומות קדושים, זיכרון והנצחה

שו"ת
727626 סמסטר ב' ד"ר דורון בר יום ב' 10:00-8:30

הקורס יתמקד במקומם של מקומות קדושים ואתרי זיכרון והנצחה בתולדות התנועה הציונית ומדינת ישראל. במהלך הקורס נעמוד על סוגיות גיאוגרפיות-מרחביות הקשורות בקידוש המרחב ובעיצוב תודעת ההנצחה והזיכרון לפני ואחרי הקמת מדינת ישראל. נעסוק במקומות קדושים עממיים ואזרחיים כאחד.

ירושלים בעת החדשה

שו"ת
7276527 סמסטר ב' ד"ר דורון בר יום ד' 16:30-15:00

מטרת הקורס היא להקנות כלי חשיבה ומושגים מתחום המחקר הגיאוגרפי ההיסטורי-תרבותי ולהדגימם באמצעות סוגיות מתולדות ירושלים. הקורס יעסוק בתולדות ירושלים במאה התשע-עשרה והמאה העשרים. נקודת המבט הגיאוגרפית-היסטורית תאפשר התמקדות בהתפתחותה המרחבית של העיר בתקופות אלו.

מנהיגים ואירועים מכונני זהות בציונות ובחברה

שו"ת
610909 סמסטר א' ד"ר יוסי חקלאי יום ד' 16:30-15:00

הקורס מפגיש את הסטודנט עם מנהיגים מרכזיים בציונות העומדים מול אירועים היסטוריים שהשפיעו על דרכם ועל מהלך תולדות העם היהודי. נבחין בין נטיות

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – לימודי ארץ ישראל

המנהיגויות השונות לתחומי פעולה המגוונים, המדיני, הרוחני-תרבותי, המעשי, הצבאי או המשלבים ביניהם. נבחן את עמדותיהם ומעשיהם ונעמוד על תרומתם למעשה הציוני, על הישגיהם וכישלונותיהם. ננתח בכל אחד מן הצמתים המרכזיים את הדילמות שבהם עמדו המנהיגים, את השיקולים הערכים העקרונית והאינטרסים שהעלו, ונברר מה הכריע בהחלטתם ומה היו התוצאות לעתיד. הצגת המנהיגים והאירועים ההיסטוריים, נותנים בידינו כלים להבנת חלק מן המסגרות ומן הערכים והנורמות המגדירים עד היום את חיינו בארץ, וגם על כך נדון בסיום הקורס.

מנהיגים ואירועים מכונני זהות בציונות ובחברה
שוי"ת
728979 סמסטר ב' ד"ר חגית כהן יום ד' 14: 45-13: 15
קבוצה נוספת של הקורס הני"ל.

חברת מופת בהגות הציונית
שיעור
819755 סמסטר א' ד"ר יוסי חקלאי יום ד' 14: 45-13: 15
הקורס ידון בתפיסותיהם של הוגים בזרמים מרכזיים בציונות המתארים את חזונו לחברה אידיאלית בארץ ישראל. נבין את מקורות היניקה של רעיונותיהם השואבים מההשקפות שצמחו באידיאולוגיות של המאה התשע-עשרה ובמקורות היהודיים של תיקון האדם והעולם. במשנתם של הרצל וז'בוטינסקי, חברות המופת מתוארות על פי השקפות הזרמים הליברלים לאומיים באירופה, ומולם מציבים א.ד. גורדון, בובר, כצנלסון ובן-גוריון חברה המושפעת מזרמים סוציאליסטים שונים, מעמדיים או לאומיים. נבחן גם את ההשקפה התרבותית מוסרית של אחד העם והדתית מוסרית, המורכבת, של הראי"ה קוק. ניתוח ההשקפות השונות יבחן את מקומו ותיקונו של היחיד היהודי, מול מקומה של החברה, העם והמדינה ומה מערכות היחסים ביניהם. ננתח את התביעות והדרישות מכל אחד מן המרכיבים האלה ליצירת חברת מופת, על פי ההוגים השונים. לסיכום נשווה בין האוטופיות לבין המציאות כיום במדינת ישראל, ותפקידיה של מערכת החינוך בעיצוב חברה מתוקנת.

חברת מופת בהגות הציונית
שוי"ת
819756 סמסטר א' ד"ר ארי אקרמן יום ד' 14: 45-13: 15
קבוצה נוספת של הקורס הני"ל.

האמנות היהודית הקדומה
שוי"ת
1223344 סמסטר ב' ד"ר שולה לדרמן יום ג' 14: 30-13: 00
ונעה חכם

הקורס יעסוק בהסתייגות מפני אמנות פיגורטיבית בעולם היהודי בעת העתיקה הבאה לידי ביטוי בשני היבטים: יצירות אנאיקוניות – חסרות דמויות, הנוטות לכיוון הסגנון המופשט, ופעולות אקטיביות של הרס והשחתה ביצירות פיגורטיביות קיימות – איקונוקלזם. שתי המגמות הללו באות לידי ביטוי באמנות היהודית בתקופה הרומית,

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – לימודי ארץ ישראל

הביזנטית ובראשית התקופה המוסלמית בארץ ישראל. נעקוב אחר התחזקותן והיחלשותן בתקופות השונות על רקע האמנות שנוצרה בתרבויות הסובבות.

עיר חצויה – ירושלים 1947-1967

שו"ת

718889 סמסטר א' ד"ר יאיר פז יום ג' 16:30-15:00

העיר ירושלים נחצתה גיאוגרפית ומדינית בעקבות מלחמת העצמאות, אולם מסתבר שלא רק נסיבות צבאיות עמדו ברקע חלוקתה של העיר. העיר אוחדה מחדש בעקבות מלחמת ששת הימים, אולם מתברר ש"טיבעות האצבעות" של תקופת "העיר החצויה" מלוות את ירושלים עד ימינו. מטרת הקורס לדון ברקע הגיאוגרפי-היסטורי שהביא לחלוקת העיר; לדון בסוגיות העירוניות והמדיניות שהעסיקו את ירושלים בשנות היותה עיר חצויה (עיר קצה; עיר ספר; עיר מצוקה; עיר אקדמית; עיר קודש ללא קודש? עיר הממשלה; עיר הבירה הרשמית אך לא המעשית וכד') ולבחון אילו מהנושאים נעלמו עם איחודה מחדש ואילו מהם מלווים את הווייתה עד ימינו. הקורס יכלול מספר סיורים קצרים ויתכנו עלויות נוספות של כניסות לאתרים והקפצות.

סמלי תרבות בירושלים

שיעור וסיורים

885272 סמסטר קיץ ד"ר יאיר פז

עניינו המרכזי של קורס זה הוא דיון במשמעות הסמלית והערכית של מקומות כגורם בהעדפה המרחבית וכן דיון בתהליך הפיכתם של מקומות לכאלה בתקופה המודרנית. נדגים זאת בהתפתחותה של ירושלים בעת-החדשה, תוך ניתוח משקלם של אתרים סמליים בירושלים בתקופות-משנה שונות בעידן המודרני, ומנקודת מבטן של קבוצות שונות, וכיצד השפיע הדבר על עיצוב הנוף העירוני. הקורס מבוסס על "למוד בשטח" ולכן הוא בנוי על חמישה סיורים בני 6-7 שעות כל אחד, אשר בהם משולבים גם מספר הרצאות רקע ותרגילי ניתוח, ובסיום הקורס יתקיים מפגש מסכם בכיתה.

חקר ירושלים בעת החדשה

שו"ת

716577 סמסטר א' ד"ר יאיר פז יום ב' 14:30-10:30

קורס כפול: בחלק הראשון הקורס יעסוק במקורות לחקר ירושלים וארץ ישראל במאה הי"ט ובראשית המאה העשרים. בקורס יידונו נושאים שונים בהתפתחותה של ירושלים בעת החדשה בראי מקורות אלה: העיר העתיקה, מעורבות המעצמות, היציאה מחוץ לחומות, כניסת טכנולוגיה ורוחות מערביות חדשות, ועוד. בחלק השני נדון בהתפתחות העיר וסביבתה בתקופת המנדט הבריטי ובהשפעתם של הגורמים המרכזיים (בריטים, יהודים, ערבים) על תהליך זה. תשומת לב מיוחדת תינתן בקורס לסיורי השטח ככלי מחקרי וכאמצעי להמחשת הסוגיות השונות שיידונו בכיתה. הקורס יתנהל לחילופין כהרצאה בכיתה וכסיור באזורים נבחרים בעיר.

קורס זה מעניק 4 נ"ז.

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – לימודי ארץ ישראל

בנייה ממלכתית וסמלית

שו"ת

1325696 סמסטר ב' אדר' אורין שחר יום ג' 16:30-15:00

הקורס יעסוק בערים ירושלים ותל-אביב ויתמקד בתפקידו של המעשה האדריכלי בתהליך הבניית ישותן הסמלית ומעמדן הממלכתי. מסגרת הדיון בשתי הערים תחל עם קום המדינה ותמשך עד ימינו, והיא תבנה כדיאלוג סמוי המתבטא בסוגיות של ניגוד, הקבלה והשלמה. נבחן כיצד השפיעו המטענים ההיסטוריים על יצירתם של מיתוסים עירוניים שונים. נמפה את הניגודים התפקודיים, הפוליטיים והייצוגיים של שתי הערים. נבדוק מה קדם למה: האם השוני האדריכלי הוא פועל יוצא של הפערים התרבותיים והסמליים בין הערים או שהיה בו כדי לתרום להעמקת הפערים האלו. בנוסף, ננסה לפענח כיצד משתקפות התמורות ההיסטוריות והגיאוגרפולטיות בעיצוב המרחב העירוני וכיצד הן תורמות לביסוס שפת המקום. סוגיות אלו יידונו תוך סקירת התפתחותן של שתי הערים, חקירה של פרויקטים אדריכליים נבחרים ועיון בביטויים מתחומי הספרות, הקולנוע והאמנות. הקורס ישלב סיורים, הרצאות ודיונים.

האב, הבן והרוח הציונית: היבטים רעיוניים בציונות

שו"ת

728985 סמסטר ב' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ג' 16:30-15:00

ה'אב' הפיח חיים ברוח הציונית. 'בנו' הוסיף לה יסודות רעיוניים. מה בין רעיון ומעשה בציונות? האם הצליחה החברה הציונית להתגבר על ניגודיה הפנימיים? בקורס זה ננתח את התפתחות החברה הציונית בארץ ישראל לאור רעיונותיה ונסה להשיב על השאלה האם ניתן להפיק מכך לקחים לימינו.

חרב או יונה: מיתוסים בתרבות הישראלית

שו"ת

624116 סמסטר ב' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ה' 12:00-10:30

הקורס יעסוק במיתוסים הרווחים בתרבות הציונית כפי שבאו לידי ביטוי בפוליטיקה ובחברה היהודית בארץ ישראל בתקופת המנדט, ויאיר וינתח את ההבחנות בין דימוי למציאות. נעסוק בין השאר בשאלות האם הייתה הציונות שיוונית, דמוקרטית ושוחרת שלום מראשיתה כפי שהציגו זאת מנהיגיה. נעשה שימוש במקורות טקסטואליים, ויזואליים ועוד.

'המולדת קוראת לך': נשים ביישוב 1882-1948

שו"ת

1426303 סמסטר ב' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ה' 16:30-15:00

מטרת הקורס לקיים דיון ביקורתי בסוגיות המיוחדות לנשים יהודיות בארץ ישראל בתקופת בניית החברה הציונית תוך שימוש בפרספקטיבה השוואתית. במהלך הלימוד נדון בצורות ההתמודדות, מנגנוני הפעולה, ואופני הביטוי של הנשים במפגשן עם ההוייה הארץ ישראלית. כמו כן ננתח את מקומן בכלכלה הארץ ישראלית, בפוליטיקה הציונית והיישובית, בחברה ובתרבות העברית ה"ילידית". לשם כך יעשה הקורס שימוש במקורות ויזואליים וכתובים, בני הזמן ומאוחרים.

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – לימודי ארץ ישראל

ש"ת "להמציא עם, לברוא אומה": תולדות החינוך הציוני

916303 סמסטר א' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ג' 14:30-13:00

הקורס יעסוק בהתהוותה, התפתחותה ומאפייניה של מערכת החינוך הציונית בתקופת היישוב ושנותיה הראשונות של מדינת ישראל, עד לחקיקת חוק חינוך חובה. נדון במרכיבי המערכת מנקודת מבט תוכנית וארגונית. נעסוק ביצירתה של הסתדרות המורים העבריים, בארגון הגננות, בחלוקה לזרמים פוליטיים, עדתיים, דתיים ועוד. נתמודד עם שאלת הקשר בין תהליכים אלו בתחום החינוך לתהליכים הרחבים יותר של יצירת החברה הישראלית בשנות העלייה הגדולה.

לימודי האשה והיהדות

חוגים ותוכניות ללימודי האשה הקיימים באוניברסיטאות בארץ בדרך כלל חסרים דגש מיוחד על היהדות. זאת התוכנית הראשונה בארץ המציעה תואר שני במדעי היהדות עם תחום התמחות בלימודי האשה והיהדות.

לתחום זה מספר מטרות:

- א. עד עתה, רוב העיסוק בתולדות עם ישראל ובספרות היהודית המסורתית התעלם מקיומן של נשים בחברה היהודית. תרומתן, חוויותיהן והויתן של הנשים הוזנחו. המחקר החדש בא, בין השאר, להוביל לאיזון בנושא.
- ב. הגישה של חקר המינים מעלה שאלות חדשות, זוויות ראייה שונות ממה שמקובל ואפילו ערעור על מוסכמות מסוימות. כאשר הנשים וחוויותיהן נכללות בלימודי היהדות, מועלות לעתים הגדרות שונות למושגים כמו "קהילה", "רוחניות" או "אוריינות". בהשפעת המודעות למגדר, נלמדים היום תחומים מסוימים שבעבר לא נפתחו בפני חוקרים: המיניות, ההגדרות של נשיות וגבריות, היחס לגוף האדם, לידה והורות וכיוצא באלה. עקב כך, המחקר וההוראה בלימודי האשה עשויים להעשיר את כל מדעי היהדות.

ניתן ללמוד את התחום במבנה רחב (כתחום ראשי) או במבנה מצומצם יותר (כתחום משני).

מבנה תוכנית הלימודים כתחום ראשי (18 נ"ז סה"כ)

קורסי חובה לשנה א'

תיאוריה פמיניסטית (סמס' א')	(2 נ"ז)
מבוא לפמיניזם יהודי (סמס' ב')	(2 נ"ז)

קורסי חובה – עד תום הלימודים

קורס בנושא האשה במקרא	(2 נ"ז)
קורס בנושא האשה בספרות חז"ל	(2 נ"ז)
קורס בנושא מגדר והלכה	(2 נ"ז)
נשים יהודיות בפרספקטיבה היסטורית	(4 נ"ז)

קורסי בחירה

שני קורסים נוספים במדעי היהדות בתחום לימודי האשה (4 נ"ז)

מבנה תוכנית הלימודים כתחום משני (12 נ"ז סה"כ)

קורסי חובה

(2 נ"ז)	תיאוריה פמיניסטית (סמס' א')
(2 נ"ז)	מבוא לפמיניזם יהודי (סמס' ב')
(4 נ"ז)	נשים יהודיות בפרספקטיבה היסטורית

קורסי בחירה

(4 נ"ז)	שני קורסים נוספים במדעי היהדות בתחום לימודי האשה
---------	--

רשימת הקורסים בלימודי האשה והיהדות

קורסי חובה

תיאוריה פמיניסטית
1416002 סמסטר א' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ה' 16:30-15:00 שיעור

מהו פמיניזם? האם יש סוג אחד של פמיניזם? אילו מחלוקות ודעות מיוצגים בו? האם הפמיניזם סייע (ומסייע) לנשים בפרט ולחברה בכלל? על שאלות אלה ואחרות נשיב בקורס. במהלך הלימוד נבחן את התפתחותן של התיאוריות הפמיניסטיות המרכזיות, ננתח את עולמן הרעיוני, ובאמצעות חשיבה ביקורתית ננסה לעמוד על יתרונותיהן וחולשותיהן.

מבוא לפמיניזם יהודי
1426305 סמסטר ב' ד"ר עינת רמון יום ה' 14:30-13:00 שיעור

לימודנו בקורס זה יתמקד בהתבוננות באופן בו השפיעו ומשפיעות תובנות הנוגעות ביחסי העוצמה הלא שוויוניים בין גברים ונשים בעם היהודי, על האופן בו מתפרשים מקורות היהדות למן התנ"ך דרך ההלכה, המדרשים וההיסטוריה היהודית, תוך הבנת האסכולות השונות בחשיבה הפמיניסטית והפולמוסים ביניהן. בכלל זה נשאל שאלות על דרכי עיצובם של דפוסים פטריארכליים את התודעה היהודית שלנו, על דרכי כתיבת ההיסטוריה היהודית ועל כיוונים מעצימים ומחלישים ביחס לאשה בהגות הקלאסית והמודרנית. אנו נבחן הגות פמיניסטית יהודית ראדיקלית צפון אמריקנית ודרכים שונות של מענה פמיניסטי-ישראלי. מתוך כך נבחין במגוון הדעות הרחב במסגרת החשיבה היהודית-פמיניסטית ובאופן בו חשיבה זו מפרה את מדעי היהדות והעולם היהודי בכללם.

האשה במקרא
119549 סמסטר א' ד"ר גורג' סברן יום ה' 14:30-13:00 שו"ת

עיון בפנים השונות של האשה המקראית, עם דגש מיוחד על הפרשנות הפמיניסטית. מה מקומה של הפרשנות הפמיניסטית בחקר המקרא? כיצד ניתן לחשוף את הקול הנשי במקרא, לאור הנטייה להשתקת קול זה בספרות המקראית? כיצד ניתן לזהות את המבט הגברי וההטייה הפטריארכלית במקרא, ומה משמעות הביטוי 'לקרוא כמו אישה'? מעבר לעיסוק בדמות האשה בסיפור המקראי, נעייין בהיבט המשפטי של מעמד האישה במקרא, ובנשים ונשיות בספרות החכמה.

נשים ונשיות בספרות חז"ל סמינר

414145 סמסטר א' ד"ר פנחס מנדל יום ה' 12:00-10:30

מטרת הקורס היא לחקור ולגלות את תפקידה וייצוגה של האשה בספרות חז"ל. נקרא וננתח טקסטים יסודיים העוסקים באופן ישיר או עקיף בדמותה, במעמדה ובתפקידה של האשה, תוך הצגת האסכולות המחקריות השונות העוסקות בטקסטים (היסטורי, סוציולוגי, טקסטואלי, ספרותי, מגדרי ועוד). הטקסטים שיידונו בקורס שייכים לסוגי ספרות שונים ונותנים ביטוי למגוון החומרים בספרות חז"ל: הלכה, אגדה ופרשנות. דרישה מוקדמת: מבוא לספרות התלמודית.

מגדר והלכה שו"ת

326816 סמסטר ב' פרופ' דוד גולינקין יום ה' 18:30-17:00

מטרת הקורס היא לבדוק את מעמד האשה בפולחן היהודי מנקודת מבטם של שלושת הזרמים הדתיים הגדולים של יהדות זמננו. לשם כך נלמד את המקורות התלמודיים, את דברי הראשונים ואת התשובות המודרניות שנכתבו על הנושאים הנדונים.

נשים יהודיות בפרספקטיבה היסטורית – חלק א' שיעור

1416311 סמסטר א' פרופ' רינה לוין מלמד יום ה' 10:00-8:30

הקורס יעסוק בהערכת מעמדה של האשה היהודייה כפרט וכקבוצה על פי תעודות היסטוריות במהלך התקופות הטרנס-מודרניות. דגש יושם על ניתוח המסמכים השונים בהקשר לחברה ולסביבה שבתקופה המתאימה. נעניין בחיי הנשים במקרא, ביב ובתקופת בית שני בארץ ובתפוצות. נעסוק בחיי הנשים על פי תעודות מגניזת קהיר, הכוללות משוררות, סוכנות, מורות ועוד.

דרישה מוקדמת: לפחות קורס השלמה אחד בהיסטוריה של עם ישראל או פטור מאותו קורס.

נשים יהודיות בפרספקטיבה היסטורית – חלק ב' שיעור

1426311 סמסטר ב' פרופ' רינה לוין מלמד יום ה' 10:00-8:30

הקורס יעסוק בהערכת מעמדה של האישה היהודייה כפרט וכקבוצה על פי תעודות היסטוריות במהלך ימי הביניים ועד לעת החדשה. נעסוק בחייהן של נשים יהודיות בספרד (כולל האנוסות), באשכנז, באיטליה, בכורדיסטאן, בגרמניה ובארה"ב. נעקוב אחר שינויים והתפתחויות שהתרחשו כתוצאה מן המפגש עם המודרנה.

דרישה מוקדמת: לפחות קורס השלמה אחד בהיסטוריה של עם ישראל או פטור מאותו קורס.

קורסי בחירה

גוף, מגדר ולבוש ביהדות ארצות האסלם שו"ת

1412342 סמסטר א' ד"ר כרמלה אבדר יום ב' 12:00-10:30

הקורס יעסוק בסגנונות לבוש של נשים יהודיות בארצות האסלאם, לאורך גישות תיאורטיות הדנות בלבוש, בגוף ובטקס. הלבוש ייבחן כמערכת סמיוטית לשימור הסדר החברתי על ידי סימון זהותו של הלוש ויצירת הבחנה בין קטגוריות חברתיות [גיל, מגדר, דת, אתניות, מעמד ועוד]. הגוף עומד במרכז טקסי מעבר, והוא נושא רבדים של משמעות: טיפוחו ועיצובו כאידיאל היופי הנשי בטקסי הנישואים מכוון לחקיקת נורמות התנהגות וערכים תרבותיים-אסתטיים-מוסריים, שמהותם שליטה דתית-גברית, עליו מועמסים קמיעות להגנה ולהבטחת כניסתו למעמד החברתי החדש. אחת השאלות המרכזיות בקורס היא המתח בין הגוף הלוש כאובייקט/סובייקט.

חינוך לחיים במשפחה וחינוך מיני שו"ת

924543 סמסטר ב' ד"ר ברנדה בקון יום ה' 10:00-8:30

הנושא של חינוך מיני הוא נושא השנוי במחלוקת ומיושם חלקית במערכת החינוך הישראלי. הקורס יעסוק בדומה ושונה בגישתם של מערכת החינוך הממלכתית לעומת מערכת החינוך הממלכתית-דתית, הוא יתמודד עם השאלות הבאות: 1. מהי הדמות האידיאלית של האשה העולה מהתוכניות השונות בנושא נישואין ומשפחה במערכת החינוך? 2. מהן המגמות השונות בתוכניות לימודים בתורה שבעל פה בנושא זה, לעומת בתוכניות המיועדות לשעת חברה? 3. כיצד משקפות תוכניות אלה את מקומו המרכזי של ערך המשפחה בחברה הישראלית?

ושינתם לבניך – ומה עם הבנות? סמינר

922565 סמסטר ב' ד"ר ברנדה בקון יום ג' 10:00-8:30

הקורס יעסוק בשאלות הבאות: 1. מהם המקורות בספרות חז"ל ששימשו בסיס להדרת נשים מלימוד תורה? 2. מה היתה ההתייחסות לנשים לומדות תורה בתקופת חז"ל ובימי הביניים? 3. אילו שינויים בעת החדשה הובילו לאורינות נשית? 4. מהן ההשלכות בימינו של מהפיכת לימוד תורה לבנות בעולם הדתי?

נשים כותבות על מלחמה שו"ת

1429988 סמסטר ב' ד"ר בת שבע מרגלית שטרן יום ה' 18:30-17:00

ויעל חזן

לאורך ההיסטוריה נתפסת המלחמה כפעילות בה לוקחים חלק גברים: לוחמים ומגנים בחזית, ואילו נשים מודרות ממנה: ממתונות בעורף לשובם של הגברים וזקוקות להגנתם. כך התפתחה הנורמה של ספרות המלחמה כספרותם של גברים לוחמים, הכותבים בגוף ראשון את חוויותיהם משדה הקרב. בקורס נבחן את כתיבתן של נשים על מלחמה בספרות העברית ונעמוד על המאפיינים הייחודיים לספרות זו כחורגת מהמוסכמות לכתיבת ספרות מלחמה. בין היתר יידונו הנושאים הבאים: הויכוח על

שירת המלחמה (גולדברג-אלתרמן-שלונסקי), שירת נשים על מלחמה בעשור הראשון למדינה, טראומה (נתיבה בן-יהודה), שכול ואבל (יהודית הנדל), מלחמה ופוסט-מודרניזם (אורלי קסטל-בלום), היהדות כמכוננת שלום אלטרנטיבי (מיכל גוברין) ועוד...

פרקים בתולדות תנועת האשה בישראל

1416980 סמסטר א' ד"ר נעמי (אומי) לייסנר יום ה' 18: 30-17: 00

הקורס מהווה מעין השלמה ל-"ציוני דרך במאבק לזכויות נשים" שניתן בשנה שעברה, אך גם עומד כקורס בפני עצמו. מטרת הקורס היא לתת מבט היסטורי על תנועת הנשים הישראלית, מלפני קום המדינה ועד היום, הפעם עם דגש על חוויות הנשים עצמן. ננסה להבין מי היו הנפשות הפועלות, מה הן רצו, מה הן עשו בפועל, וכמה הן הצליחו במשימתן. בתוך כך, נעשה מאמצים לאתר נשים מקבוצות שונות באוכלוסיה כדי לבנות תמונה היסטורית כוללת יותר. בין הנושאים בהם נדון: נשים והצנע, היחסים בין עולות וותיקות, נשים וחקיקה דתית, נשים והצבא וצבאיות, ארגוני נשים ומאבקהן, ועוד.

מדרשי נשים

411469 סמסטר ב' ד"ר עינת רמון יום ה' 12: 00-10: 30

כיצד פירשו נשים ומפרשות את התורה באמצעות שירה, פולקלור סיפורת, פרשנות או מדרש נשי? בקורס זה נתבונן במגוון רחב של יצירות פרשניות של נשים הן בחברה המסורתית הטרנס-מודרנית (שירת נשים מתימן ומקוצ'ין) והן במסגרת יצירה ספרותית מודרנית – זלדה, שולמית הראבן או כתיבת מדרשים לתורה של נחמה ליבוביץ ואביבה זורנברג ומדרשים בני זמננו הנכתבים על ידי נשים בישראל ובתפוצות.

'המולדת קוראת לך': נשים ביישוב 1882-1948

1426303 סמסטר ב' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ה' 16: 30-15: 00

מטרת הקורס לקיים דיון ביקורתי בסוגיות המיוחדות לנשים יהודיות בארץ ישראל בתקופת בניית החברה הציונית תוך שימוש בפרספקטיבה השוואתית. במהלך הלימוד נדון בצורות ההתמודדות, מנגנוני הפעולה, ואופני הביטוי של הנשים במפגשן עם ההוייה הארץ ישראלית. כמו כן ננתח את מקומן בכלכלה הארץ ישראלית, בפוליטיקה הציונית והיישובית, בחברה ובתרבות העברית ה"ילידית". לשם כך יעשה הקורס שימוש במקורות ויזואליים וכתובים, בני הזמן ומאוחרים.

הפסיכולוגיה של המגדר

1411481 סמסטר א' ד"ר פול שרל-פוקס יום ה' 14: 30-13: 00

כולנו מבליים זמן רב על מנת להבין מה עושה "בן" ומה עושה "בת". כולנו חיים בקרבת אנשים ונשים ולכן כולנו מתמודדים עם הנושא של מגדר או במודע או שלא במודע. המדע החברתי חוקר זה זמן רב את המגדר על מנת להבין מה גורם לו ומה נגזר ממנו. במקורותינו היהודיים ישנם גם דיונים מרתקים מתקופת המקרא ועד לזמננו סביב השאלה: האם העובדה שנולדתי גבר או אשה משנה את חיי? במהלך הקורס נשתדל להבין עד כמה ההבדלים בין נשים לגברים הם מוטבעים בגלל כרומוזום אחד או שניים נלמד שהכל נלמד ממסורות חברתיות עתיקות יומין.

האמנויות ביהדות

בניסיון להבין את מהותה של ההווה היהודית מול החוויה היצירתית ייחשפו הסטודנטים למגוון של קורסים העוסקים בחיבורים שבין האמנות הפלסטית והיהדות, המוסיקה, המבע הקולנועי, התיאטרון ומקצועות היהדות. הלימוד, העיון והצפייה ילוו בחוויה יצירתית במסגרת של סדנאות כגון סדנא בבית האמן בשיטת "מדרש במו ידיך" – וסדנא חווייתית במוזיקה היהודית. מטרת מסלול הלימודים של תחום זה היא להנחיל הערכה לכוח היצירתי הרב הטמון בחיבור שבין מקצועות היהדות ותחומי האמנויות השונים ולהקנות כלי עזר לשילוב מעין זה בתחומי ההוראה והחינוך, הלימוד וההעשרה הכללית. ניתן ללמוד את התוכנית במבנה רחב (כתחום ראשי) או במבנה מצומצם (כתחום משני).

מבנה תוכנית הלימודים כתחום ראשי (18 נ"ז סה"כ)

קורס חובה בשנה א'

מבוא לאמנות יהודית (4 נ"ז)

קורסי חובה – עד תום הלימודים

קורס בנושא דמות היהודי ודימויו באמנות (2 נ"ז)

שני קורסים בשניים מתחומי האמנויות: תיאטרון, מוזיקה, שירה או קולנוע (4 נ"ז)

קורס בנושא אסתטיקה בספרות חז"ל (2 נ"ז)

קורסים נוספים

שלושה קורסים נוספים בתחום האמנויות ביהדות (6 נ"ז)

מבנה תוכנית הלימודים כתחום משני (12 נ"ז סה"כ)

קורס חובה בשנה א'

מבוא לאמנות יהודית (4 נ"ז)

קורס חובה – עד תום הלימודים

קורס בנושא דמות היהודי ודימויו באמנות (2 נ"ז)

קורסים נוספים

שני קורסים בשניים מהתחומים תיאטרון, מוזיקה, שירה או קולנוע (4 נ"ז)

קורס בחירה נוסף בתחום (2 נ"ז)

רשימת הקורסים באמנויות ביהדות

קורסי חובה

מבוא לאמנות יהודית בעת העתיקה ובימי הביניים
1219249 סמסטר א' ד"ר שולה לדרמן יום ג' 16:30-15:00 שיעור
ונעה חכם

מטרת הקורס היא לבחון את יחס היהדות אל האמנות לאור הממצא האמנותי היהודי משלהי העת העתיקה ועד לשלהי ימי הביניים. במהלך הסמסטר נעסוק במגוון נושאים כגון: מטבעות יהודיות, אמנות הקבורה היהודית, חפצים זעירים יהודיים, אדריכלות בתי הכנסת בארץ ישראל ובתפוצות, ציורי בית הכנסת בדורה ארופוס, תבליטים ורצפות פסיפס בבתי הכנסת בארץ ישראל ומחוצה לה. ייבחנו כתבי יד עבריים מצוירים של ספרי תנ"ך, הגדות פסח, מחזורי תפילה וספרים אחרים וייבחנו הגדות מודפסות, ואף כתובות מעוטרות ומגילות אסתר שהמשיכו להיכתב ביד גם לאחר המצאת הדפוס. במסגרת הדיון במינאטורות המעטרות כתבי היד אלה ייבדק השווה והשונה שבין האסכולות השונות של כתבי היד מהמזרח, מספרד, מגרמניה מצרפת ומאיטליה.

מבוא לאמנות יהודית במאות השבע-עשרה עד העשרים
1229898 סמסטר ב' ד"ר תמר קדרי יום ג' 12:00-10:30 שיעור
ורונית שטיינברג

בקורס זה נעקוב אחר התפתחותה של האמנות היהודית במאות הי"ז-הכ" בשלושה תחומים: אדריכלות בתי כנסת, תשמישי קדושה השייכים לבית הכנסת ומלווים את מעגל החיים היהודיים, ועבודות ציור ופיסול שנוצרו על ידי אמנים יהודים, שיש בהן ניסיון להתמודד עם שאלת הזהות היהודית בעידן המודרני.

על אסתטיקה ויופי בספרות חז"ל
426787 סמסטר ב' ד"ר תמר קדרי יום ג' 10:00-8:30 שו"ת

הקורס יבחן את יחסם של חז"ל לאסתטיקה וליופי. נבדוק מהו אידאל היופי בתקופת המקרא, ובזמנם של החכמים. נשווה את הערכים האסתטיים של חז"ל לאלו של התרבות היוונית-רומית בת זמנם. נשאל האם היופי יכול לדור בכפיפה אחת עם תבונה וחכמה, או שמא קיימת סתירה בין השניים. נבחן גישות שונות של החכמים בעניין זה באמצעות עיון במדרשים ובסיפורים. נעמוד על דרכי העיצוב הספרותי של טכסטים אלה, והם יחשפו בפנינו את הרגישות האסתטית של חז"ל המתבטאת גם באופן בו הם מביעים את השקפת עולמם.

דמות היהודי ודימויו באמנות ימי הביניים
1224103 סמסטר ב' ד"ר שולה לדרמן יום ג' 18:30-17:00 שו"ת

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – האמנויות ביהדות

מטרת הקורס להעלות את דמותו ודימויו של היהודי מתוך הממצא האמנותי בתקופת ימי הביניים. במהלך הסמסטר נתבונן ביצירות אמנות ונבחן את המוטיבים המזוהים והמאפיינים את דמות היהודי בתקופה זו. כיצד תיאר היהודי את עצמו בכתבי יד מצוירים יהודיים וכיצד הוצג באמנות הנוצרית? האם ניתן להבחין בייצוג שונה של דמות היהודי באמנות הנוצרית-ביזנטית לעומת ייצוגה באמנות הנוצרית-מערבית? כיצד נראה היהודי בארצות השונות באירופה כגון ספרד, אשכנז ואיטליה? על מנת להבין את תוכנם ומשמעותם של התיאורים הויזואלים בהם נתבונן, נעיין אף במקורות מספרות ההלכה והשו"ת לצד מקורות מספרות הפולמוס הנוצרית המשליכים אור על התגבשות הדימוי של היהודי באמנות ימי הביניים.

קורסי בחירה

גוף, מגדר ולבוש ביהדות ארצות האסלם

שו"ת

1412342 סמסטר א' ד"ר כרמלה אבדר יום ב' 12:00-10:30

הקורס יעסוק בסגנונות לבוש של נשים יהודיות בארצות האסלאם, לאורך גישות תיאורטיות הדנות בלבוש, בגוף ובטקס. הלבוש ייבחן כמערכת סמיוטית לשימור הסדר החברתי על ידי סימון זהותו של הלוּבש ויצירת הבחנה בין קטגוריות חברתיות [גיל, מגדר, דת, אתניות, מעמד ועוד]. הגוף עומד במרכז טקסי מעבר, והוא נושא רבדים של משמעות: טיפוחו ועיצובו כאידיאל היופי הנשי בטקסי הנישואים מכוון לחקיקת נורמות התנהגות וערכים תרבותיים-אסתטיים-מוסריים, שמהותם שליטה דתית-גברית, עליו מועמסים קמיעות להגנה ולהבטחת כניסתו למעמד החברתי החדש. אחת השאלות המרכזיות בקורס היא המתח בין הגוף הלוּבש כאובייקט/סובייקט.

אמנות ואמונה

סמינר

13256767 סמסטר ב' פרופ' משה בנוביץ יום ג' 14:30-13:00

בקורס זה נסקור גישות שונות לאסתטיקה ולאומנויות בספרות התלמודית ובספרות ההלכה הבת-התלמודית, ונבחן את המגמות הללו בחינה הלכתית, בחינה היסטורית-עיונית, ובחינה ערכית-אישית.

דרישה מוקדמת: הקורס 'מבוא לספרות התנאים' או קורס מקביל.

משפחה ומנהגים והשתקפותם באמנות

סמינר

1126765 סמסטר א' פרופ' שמואל גליק יום ג' 10:00-8:30

בקורס זה נבחן מנהגים הנהוגים בחוג המשפחה מהיבטים שונים ומרתקים. ההיבט ההיסטורי – המשקף את התפתחות ההלכה, המנהג והפולקלור מימי הביניים ועד ימינו; ההיבט האמנותי באיורים וציורים בכתבי היד העבריים והנוצריים – המציגים לעתים טעמים ופרשנויות נוספות למובא בספרות ההלכה והמנהגים.

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – האמנויות ביהדות

סדנא במוסיקה יהודית

12119181 סמסטר א' פרופ' אנדרה היידו יום ג' 12:00-10:30

לקורס שני היבטים עיקריים, אחד עיוני ואחד פרקטי. ההיבט העיוני מסתכם במעין מבוא למושגי היסוד ולפרקטיקה של המוסיקה בחברה היהודית בהווה ובעבר, בארץ ובחוץ לארץ בעדות השונות. הוא מציג את ה"פונקציות" השונות בהן השירה או המנגינה משחקת תפקיד חשוב כגון תפילה, קריאת התורה, שירת בקשות, אמירת תהילים, "טיש" חסידי, עלייה לרגל, חתונה וכו'. הוא עוסק, מלבד הרפרטואר עצמו, גם בשאלות כגון ביצוען והעברתן של השירים בתוך החברה וגם מחוצה לה במדינות השונות. בנוסף לכך יעסוק הקורס גם בהתפתחות המוסיקה הישראלית בהיבטיה השונים מן ה"זמר העברי" עד יצירות של מלחינים ישראלים והמוסיקה הפופולרית בישראל. נעסוק גם בדברי אדמורי"ם על המוסיקה כגון "ליקוטי מוהר"ן", "ספר ניוח" של חסידות חב"ד ואחרים. ההיבט השני של הקורס הוא מעין "סדנא" המלמדת בפועל תכנים שההרצאות העיוניות נגעו בהם. כאן תבוא לידי ביטוי מיומנותם של איתן קירש ויאיר הראל אשר ילמדו ואף ילוו בכלים את השירים.

האמן כפרשן תנ"כי – דמויות מקראיות באמנות

1221111 סמסטר א' ד"ר שולה לדרמן יום ג' 14:30-13:00

הקורס נועד לנתח את ציורי ספר בראשית ושמות במסורת היהודית והנוצרית ולעסוק בפרשנות החזותית המשתקפת ביצירות האמנות של שלהי העת העתיקה וימי הביניים. ציורי התנ"ך בשתי מסורות אלו מפרשים את הטקסט הכתוב ומצביעים לעיתים על קירבה פרשנית ולפעמים על ניגוד גמור. במהלך הקורס נדון בשאלה מה היו מקורותיהם האיקונוגרפיים של האמנים כאשר ניגשו לצייר פרטים שאינם מופיעים בטקסט המקראי – על מה הסתמכו וכיצד גבשו את פרשנותם האמנותית.

האמנות היהודית הקדומה

1223344 סמסטר ב' ד"ר שולה לדרמן יום ג' 14:30-13:00
ונעה חכם

הקורס יעסוק בהסתייגות מפני אמנות פיגורטיבית בעולם היהודי בעת העתיקה הבאה לידי ביטוי בשני היבטים: יצירות אנאיקוניות – חסרות דמויות, הנוטות לכיוון הסגנון המופשט, ופעולות אקטיביות של הרס והשחתה ביצירות פיגורטיביות קיימות – איקונוקלזם. שתי המגמות הללו באות לידי ביטוי באמנות היהודית בתקופה הרומית, הביזנטית ובראשית התקופה המוסלמית בארץ ישראל. נעקוב אחר התחזקותן והיחלשותן בתקופות השונות על רקע האמנות שנוצרה בתרבויות הסובבות.

רב־שיח תרבותי: היסטוריה ארכיאולוגיה ואמנות בא"י

627454 סמסטר ב' ד"ר רוני עמיר יום ג' 18:30-17:00

הקורס יעסוק במפגש תרבותי בין פגאניים, יהודים, שומרונים ונוצרים בארץ ישראל בתקופה הרומית המאוחרת והביזאנטית על סמך הממצא הארכיאולוגי וההיסטורי

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – האמנויות ביהדות

ובעזרת ניתוח של יצירות האמנות בארץ. הקורס יתמקד בתעביר (transfer) של מודלים אדריכליים ואמנותיים מקבוצה אחת לאחרת, תוך שימוש במערך סמלים ייחודי של כל קבוצה. הקורס יכלול מספר סיורים וביניהם ביקור במוזיאון ישראל, ביחידת השימור של רשות העתיקות במוזיאון רוקפלר וביקור במוזיאון הפסיפסים החדש המצוי בחאן השומרני הטוב.

מדרש במו ידיך – סדנא בבית האמן

סדנא 1229878 סמסטר א' ד"ר יוכבד מילגרם יום ג' 19:00-17:00

הסדנא תפעל בשיטת "מדרש במו ידיך". יועברו תרגילים מספרה של ג'ו מילגרם, *Handmade Midrash*. נלמד פרשיות נבחרות ממקורות היהדות מלוות בהפעלות יצירתיות. ידע באמנות אינו הכרחי.

*דרישה מוקדמת: הבנת הלשון האנגלית.

זהות יהודית בקולנוע הישראלי

שו"ת 1218586 סמסטר א' יובל ריבלין יום ג' 18:30-17:00

בקורס זה נבקש להתחקות אחרי הדרכים המגוונות בהן שיקף ועיצב הקולנוע הישראלי והארץ-ישראלי את זהותה של החברה המקומית. סדרת המפגשים תוקדש לביורור היסודות הדידקטיים, האידיאולוגיים והתעמולתיים עליהם הושתת הקולנוע הישראלי בראשיתו, ליחס שהוענק בו לעבר ולתרבות היהודית ולשינויים שחלו בדרכי הייצוג של נושאים יהודיים לאורך השנים. אנו נשתמש בקולנוע ככלי מתודולוגי לביורור דיוקנה העצמי של החברה הישראלית ובעיקר נתהה עד כמה ראתה חברה זו את עצמה בגדר המשך או בגדר תמורה לחברה היהודית ממנה בקעה. הקורס יכלול צפייה בקטעי סרטים שהופקו בארץ מ-1913 ועד לשנות האלפיים וילווה בקריאה של מאמרים היסטוריים וביקורתיים.

בנייה ממלכתית וסמלית

שו"ת 1325696 סמסטר ב' אדר' אורין שחר יום ג' 16:30-15:00

הקורס יעסוק בערים ירושלים ותל-אביב ויתמקד בתפקידו של המעשה האדריכלי בתהליך הבניית ישותן הסמלית ומעמדן הממלכתי. מסגרת הדיון בשתי הערים תחל עם קום המדינה ותמשך עד ימינו, והיא תבנה כדיאלוג סמוי המתבטא בסוגיות של ניגוד, הקבלה והשלמה. נבחן כיצד השפיעו המטענים ההיסטוריים על יצירתם של מיתוסים עירוניים שונים. נמפה את הניגודים התפקודיים, הפוליטיים והייצוגיים של שתי הערים. נבדוק מה קדם למה: האם השוני האדריכלי הוא פועל יוצא של הפערים התרבותיים והסמליים בין הערים או שהיה בו כדי לתרום להעמקת הפערים האלו. בנוסף, ננסה לפענח כיצד משתקפות התמורות ההיסטוריות והגיאופוליטיות בעיצוב המרחב העירוני וכיצד הן תורמות לביסוס שפת המקום. סוגיות אלו יידונו תוך סקירת התפתחותן של שתי הערים, חקירה של פרויקטים אדריכליים נבחרים ועיון בביטויים מתחומי הספרות, הקולנוע והאמנות. הקורס יישלב סיורים, הרצאות ודיונים.

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – האמנויות ביהדות

שו"ת

אמנות ישראלית וזהות יהודית

12:00-10:30

יום ג'

1213656 סמסטר א' ד"ר תמר קדרי
ורונית שטיינברג

האמנות הישראלית פיתחה יחס מורכב ומשתנה כלפי היהדות. בקורס זה נבחן את מהותו של המושג יהדות בהקשרו האמנותי, נכיר את המגמות המשתנות והדרכים המגוונות בהן השתלבה היהדות באמנות הישראלית ואת האופן הבעייתי שבו התייחס הממסד האמנותי לנושא.

יהדות ספרד וארצות האסלאם

לימודי תחום זה יפגישו את הסטודנטים עם העולמות המגוונים שהתפתחו בקהילה היהודית הספרדית, בעולמם של מגורשי ספרד וכן בקהילות היהודיות בארצות האסלאם בימי הביניים ובעת החדשה. הלימודים בתחום זה יהיו בעלי אופי רב-תחומי – הם יתבססו על קורסי חובה שיאפשרו לסטודנטים להתוודע לחוויה ההיסטורית ולמעגל החיים היהודי בקהילות אלו. בנוסף, יתווספו עליהם מגוון קורסי בחירה בתחומי ההיסטוריה היהודית, מחשבת ישראל, הספרות, ההלכה, האמנות, המגדר ועוד.

ניתן ללמוד תחום זה כתחום משני בלבד.

מבנה תוכנית הלימודים כתחום משני (12 נ"ז סה"כ)

קורסי חובה	(6 נ"ז)
תולדות קהילות ספרד וארצות האסלאם בימי הביניים	(2 נ"ז)
תולדות קהילות ארצות האסלאם בעת החדשה	(2 נ"ז)
תרבות האסלאם והשלכותיה לעולם היהודי	(2 נ"ז)
שלושה קורסי בחירה בתחום	(6 נ"ז)

רשימת הקורסים ביהדות ספרד וארצות האסלאם

קורסי חובה

תולדות קהילות ספרד וארצות האיסלאם

שיעור

617667 סמסטר א' פרופ' רינה לוין מלמד יום ב' 14:30-13:00

הקורס יעסוק בהתפתחות הקהילה היהודית בספרד מראשיתה ועד לגירושה, במשך תקופות השלטון המוסלמי והשלטון הנוצרי. נחקור את תולדות הקהילות בארצות האסלאם ונעיין בנושאים שונים, כגון המעבר של המרכז הרבני מבבל לספרד וצפון-אפריקה; מוסדות הקהילה; חיי האישה ומעמדה; הקהילה בתימן ועוד. כמו כן נלמד על יעדיהם של מגורשי ספרד ועל היווצרותה של התפוצה הספרדית.

קהילות ארצות האסלאם בעת החדשה

שו"ת

624545 סמסטר ב' ד"ר אלישבע שטרית יום ב' 16:30-15:00

בקורס נדון בסוגיות נבחרות מתולדות היהודים בקהילות אסיה וצפון אפריקה במאות י"ט-כ'. נתמקד, בין היתר, במאפייני הקיום היהודי בארצות האסלאם; נבחן את תהליכי היסוד שעיצבו את חיי היהודים בעת החדשה; ננתח את התמורות שחלו בחיי היהודים בעקבות השינויים הפוליטיים והמדיניים שהתרחשו בשלטון המוסלמי; נדון בתופעת תנועת ההשכלה העברית; נבחן את השינויים בתחומי החברה, הכלכלה, התרבות והחינוך ונבדוק מה השפיע על קצבם ועומקם של השינויים.

תרבות האיסלאם והשלכותיה לעולם היהודי

שו"ת

6267868 סמסטר ב' ד"ר מרדכי ניסן יום ב' 12:00-10:30

ראשית הקורס בבחינה של הופעת האסלאם בהיסטוריה של המזרח, על רקע דתות וזרמי אמונות שקדמו למהפכה שהתחוללה בחצי האי ערב. נעמוד על הטשטוש הקונצפטואלי שבין ההיסטוריה והמיתוס, בדרך לבדיקת יסודות האסלאם ועיקרי המשפט, על בסיס ספר הקוראן כטקסט ספרותי ודתי כאחד. המפגש היהודי-מוסלמי תופס מקום מרכזי בכל ההווה האסלאמית מתחילתה, הן בתכנים והן בהתמודדות שיש בה מימדים של קווי-דמיון אך גם מאבק ותחרות. על כך ננתח את כתבי הרב סעדיה גאון, רבי יהודה הלוי והרמב"ם, ופעלם האינטלקטואלי במרחב האסלאמי שהקיף אותם. יש לעקוב בהקשר זה אחרי יחסי הכוחות שבין היהודים והמוסלמים בשפיכת אור על האופי הנורמטיבי ביחסי שני הצדדים.

קורסי בחירה

גוף, מגדר ולבוש ביהדות ארצות האסלם שו"ת

1412342 סמסטר א' ד"ר כרמלה אבדר יום ב' 12:00-10:30

הקורס יעסוק בסגנונות לבוש של נשים יהודיות בארצות האסלאם, לאורן גישות תיאורטיות הדנות בלבוש, בגוף ובטקס. הלבוש ייבחן כמערכת סמיוטית לשימור הסדר החברתי על ידי סימון זהותו של הלוש ויצירת הבחנה בין קטגוריות חברתיות [גיל, מגדר, דת, אתניות, מעמד ועוד]. הגוף עומד במרכז טקסי מעבר, והוא נושא רבדים של משמעות: טיפוחו ועיצובו כאידיאל היופי הנשי בטקסי הנישואים מכוון לחקיקת נורמות התנהגות וערכים תרבותיים-אסתטיים-מוסריים, שמהותם שליטה דתית-גברית, עליו מועמסים קמיעות להגנה ולהבטחת כניסתו למעמד החברתי החדש. אחת השאלות המרכזיות בקורס היא המתח בין הגוף הלוש כאובייקט/סובייקט.

גרוש, גלות וגאולה בהגות יהודי ספרד סמינר

816996 סמסטר א' ד"ר אלכסנדר אבן-חן יום ב' 16:30-15:00

גירוש ספרד היה מאורע טראומתי עבור יהדות ספרד. גרשום שלום טען שאחת ההשלכות החשובות ביותר, מבחינה רעיונית, היתה התחזקותו של מעמד ספר הזוהר, כי ספר זה יכול היה לענות על השאלות הקשות שהמגורשים שאלו. אידל טען שמאורעות טראומתיים התרחשו גם לפני גירוש ספרד. הרי, בשנת 1391, מאה שנים לפני הגירוש, פרצו בעיר סביליה, בהשתתפות אנשי כמורה, פרעות שבעקבותיהן חלק מיהודי ספרד נאלצו להסתיר את אמונתם. יהדות ספרד נאלצה להתמודד תקופה ארוכה עם סוגיות הגרוש, הגלות והגאולה. בשיעור זה נבקש לבחון את התמודדותם של הוגי ספרד, לפני ואחרי הגירוש, עם סוגיות אלה.

התפתחות הפיוט מספרד לצפון אפריקה שו"ת

624959 סמסטר ב' ד"ר אתי בן סעדון יום ב' 14:30-13:00

בקורס נעסוק בפואטיקה ובהתפתחותו של הפיוט בספרד (פיוטי דונש בן לברט, יצחק אבן מר שאול, יוסף אבן אביתור, הנגיד, רשב"ג, רמב"ע, ריה"ל וראב"ע) ובהתפתחותו בצפון אפריקה בארבעת מרכזיה: מרוקו (רבי סעדיה אבן דנאן, רבי יעקב אבן צור, רבי דוד חסין, רבי רפאל משה אלבאז, רבי דוד קיים ורבי דוד בוזגלו), אלג'יריה (הריב"ש והרשב"ץ, יצחק מנדיל אבי זמרה ורבי סעדיה שוראקי) תוניסיה (ר' אברהם בן בקראט הלוי, רבי פרגי שוואט ורבי אליהו סדבון) וטריפולי (רבי שמעון לביא, תוך כדי בחינת חידושי תוכן וצורה בז'אנרי הפיוטים השונים.

מחכים למשיח

723696 סמסטר ב' ד"ר מוטי בנמלך יום ב' 10:00-8:30 סמינר

במהלך הקורס נעסוק בציפיות ובפעילות המשיחית לאורך ימי הביניים, ברקע ההיסטורי בתכנים הרעיוניים ובהיבטים החברתיים של ההתעוררויות המשיחיות. נדון בספר זרובבל, בהתעוררות המשיחית הקראית, בציפיות משיחיות באירופה בתקופת מסעי הצלב, באיגרת תימן ובעליית שלוש מאות הרבנים. כמו וכן נדון באריכות בפעילות המשיחית הנרחבת שהתקיימה בספרד לאורך ימי הביניים בגורמים לה ובהשפעתה, ובכלל זה בפעילותו המשיחית של אברהם אבולעפיה בציפיות המשיחיות בדור שלפני גירוש ספרד ואחריו ובפעילותם של דוד הראובני ושלמה מלכו. במהלך הקורס נעניין במגוון מקורות מוכרים וחדשים, תוך שימוש בכלים מחקרניים מגוונים היסטוריים, סוציולוגיים ואנתרופולוגיים, ותוך בחינת יחסי הגומלין בין המשיחיות היהודית והנוצרית.

ספרות השו"ת כמקור היסטורי

723565 סמסטר ב' ד"ר תמי שלמון מאק יום ב' 18:30-17:00 שו"ת

ספרות השאלות ותשובות (שו"ת) היא אחד המקורות הפוריים ביותר ללימוד ההיסטוריה היהודית, מאחר שיש בה ביטוי לכל צד מחיי הצבור והפרט: לכללה, משטר, ניהול הקהילה, משפחה, דילמות רוחניות, הרגלים יום-יומיים - לכל אלה ביטויים עשירים בשו"ת, הן במישור התיאורי והן בדיונים ההלכתיים הנלווים לתיאורי המקרים. המגוון העצום העומד לרשותנו - אלפי כרכים מודפסים מכל תפוצות העם היהודי וכמעט מכל הדורות, מאפשר לעמוד גם על ייחודן של התפוצות השונות ולתת בהן סימנים; במה נבדלה הפסיקה באשכנז ובשלוחותיה הגיאוגרפיות השונות לעומת הפסיקה הבבלית ולעומת זו הספרדית? אילו מצבי חיים אופייניים לשלוחות התרבותיות השונות? כיצד התייחסו בתפוצות שונות לסוגיות מרכזיות בחיי הגולה, כגון היחס ללא-יהודים, גיבוש מסגרת החיים האוטונומיים, ועוד. הקורס יתח שאלות אלה, כשצירי הדיון הם - הסקת מסקנות היסטוריות, תובנות הקשורות בתהליך התפתחות הפסיקה ההלכתית, והתבוננות משווה בין ארצות האסלאם לארצות הנצרות.

חינוך יהודי בראי ספרות השו"ת בא"י ובאמפריה העות'ומאנית

314959 סמסטר א' פרופ' שמואל גליק יום ה' 12:00-10:30 שו"ת

הקורס יעסוק בקריאה וניתוח טכסטים מספרות השו"ת מארצות האסלאם והאימפריה העות'מאנית בסוגיות נבחרות העוסקות במשפחה ובקהילה, כמו: חובות ההורים, מסגרות הלימוד, נשים לימודן והשכלתן, תחרות והשגת גבול בין רבנים ומלמדים. במהלך הלימוד יושם דגש על הכרת הטרמינולוגיה של ספרות השו"ת; הכרת מחברי התשובות; דרכים להפקת מידע היסטורי מטכסטים רבניים.

יהדות זמננו

מטרת הלימודים בתחום היא לחשוף את הסטודנטים למגוון פניה של החוויה היהודית מראשית המאה העשרים ועד ימינו ולאיתגרים שחוויה זו העמידה ומוסיפה להעמיד בפני העולם היהודי.

בתקופה זו התרחשו מספר אירועים שעיצבו מחדש את העולם היהודי: תהליכי משבר והתחדשות בקרב היהודים בעולם הישן (באירופה בארצות והאסלאם), השמדת המרכזים היהודים באירופה בשואה וכן עלייתן של קהילות חדשות בראשן שני המרכזים החדשים בישראל ובארה"ב. תמורות מעצבות אלו הולידו שאלות חדשות בתחומי האמונה, ההלכה, החברה, התרבות והפוליטיקה היהודית.

הלימודים בתחום יהדות זמננו יהיו בעלי אופי רב תחומי - הן בתחומי הדעת (דיסציפלינות) והן בתכני הלימוד. הם ישלבו בין עיון היסטורי בהיבטים המרכזיים של החוויה היהודית במאה השנים האחרונות לבין קורסים במחשבת ישראל ובתחומי דעת נוספים. בכך יתוודעו הלומדים לדרכי ההתמודדות המגוונות של היהודים עם מציאות חדשה זו. ניתן ללמוד תחום זה כתחום ראשי או כתחום משני.

מבנה תוכנית הלימודים כתחום ראשי (18 נ"ז סה"כ)

קורס חובה – שנה א'	(4 נ"ז)
יהדות זמננו: מבוא היסטורי	(2 נ"ז)
יהדות זמננו: מבוא הגותי ותרבותי	(2 נ"ז)
קורסי חובה עד תום הלימודים	(8 נ"ז)
קורס בתחום ההיסטוריה של השואה או המחשבה היהודית הנוגעת לשואה	(2 נ"ז)
קורס הנוגע לציונות או לחברה הישראלית	(2 נ"ז)
קורס בתחום הספרות היהודית	(2 נ"ז)
קורס הנוגע לפולמוסים בהלכה או למחשבת ישראל במאה העשרים	(2 נ"ז)
קורסי בחירה	(6 נ"ז)
שלושה קורסים נוספים בתחום יהדות זמננו	

מבנה תוכנית הלימודים כתחום משני (12 נ"ז סה"כ)

קורס חובה – שנה א' (4 נ"ז)

יהדות זמננו: מבוא היסטורי (2 נ"ז)

יהדות זמננו: מבוא הגותי ותרבותי (2 נ"ז)

קורסי חובה עד תום הלימודים (4 נ"ז)

קורס הנוגע לשואה או לציונות ולמדינת ישראל (2 נ"ז)

קורס העוסק בפולמוסים בהלכה במאה העשרים או

במחשבת ישראל במאה העשרים (2 נ"ז)

קורסי בחירה (4 נ"ז)

שני קורסים נוספים בתחום יהדות זמננו

רשימת הקורסים ביהדות זמננו

קורסי חובה

מבוא להיסטוריה וחברה יהודית במאה העשרים

716363 סמסטר א' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ה' 14:30-13:00 שיעור

הקורס ייצג וינתח את סוגיות היסוד שעיצבו את חיי הפרט והקיבוץ היהודי במאה העשרים. מה היו מאפייני הקיום היהודי במאה העשרים? האם המשותף בין היהודים על קבוצותיהם השונות רב על המפריד? מהם גורמי הליכוד והפירוד בין היהודים? אילו פתרונות עמדו לנגד עיני הפרט – היהודי והיהודיה – לנוכח אתגרי התקופה? על שאלות אלה ואחרות נשיב בקורס תוך התייחסות לתהליכי משבר והתחדשות באירופה ובארצות האסלאם, הגירה, חיסול המרכזים היהודים הוותיקים ועלייתם של מרכזים חדשים, בעיקר בישראל ובארה"ב. הקורס ישלב ביקורת מגדרית ויבסס את הדיונים על מקורות מתחומי דעת מגוונים, כתובים וחזותיים.

יהדות זמננו: מבוא מחשבתי-תרבותי

929636 סמסטר ב' פרופ' יוסי טרנר יום ה' 14:30-13:00 שיעור

קורס זה נועד לברר את בעיות הקיום של העם היהודי במאה העשרים, כפי שאלה השתקפו בהגותם של הוגי דעות מרכזיים שהתמודדו עם התמורות הגדולות שחלו בחיים היהודיים. התפרקות החיים היהודיים במזרח אירופה, ההגירה ההמונית לאמריקה, העלייה וההתיישבות בארץ ישראל של יהודים ממזרח וממערב, השואה והקמת מדינת ישראל העמידו שורה של שאלות, תמיהות ואתגרים בתחום הזהות, הדת והתרבות היהודית, כמו גם בחיי החברה, הכלכלה והפוליטיקה היהודית. במהלך הקורס נברר כיצד הבינו הוגי דעות מרכזיים את טיב הקיום היהודי במציאות המשתנה, נלבן את ניתוחיהם לגבי בעיות הקיום שהזמן גרמן ונסקור את הפתרונות שהציעו. הסוגיות שיידונו במהלך הקורס כוללות המפגש בין יהדות ומודרניות בארצות אירופה וכן בארצות האסלאם, לאומיות, דת וחברה בחשיבה היהודית בארץ ישראל ובארה"ב, יחסי ישראל והתפוצות ומצב היהודים והיהדות בעידן הגלובליזציה.

קורסים בתחום השואה

זיכרון השואה בישראל

724512 סמסטר ב' ד"ר גליה גלזנר חלד יום ה' 12:00-10:30 שיעור

את נושא זיכרון השואה בישראל נתקוף בקורס זה משתי נקודות מבט. בראשונה, ההיסטורית, נתמקד בהתפתחות זיכרון השואה על ציר הזמן – החל במפגש בין הארצישראלים לניצולים עם הגיעם ארצה, דרך קליטתם בארץ וכלה בשינויים הגדולים שחלו באתוס השואה הישראלי בעשורים הבאים, ברמה הפרטית והציבורית. בחלקו השני נעסוק בסוגיות חברתיות-חינוכיות מרכזיות בישראל, כולן תולדה ונגזרת של

פרקטיקות לעיצוב זיכרון השואה בישראל: מהו זיכרון קולקטיבי? באיזה אופן אנו בוחרים לייצג ולזכור את השואה? נעיין עיון ביקורתי בנושא משלחות הנוער לפולין, נשאל את עצמנו איזו נגיעה יש לזיכרון השואה לעדות ישראל? ולגורל הניצולים הקשישים בארץ? ומהו בעצם טקס זיכרון אלטרנטיבי? מטרת הקורס לעורר מחשבה לגבי כוחו של זיכרון השואה, תוך פיתוח מודעות לאחריות המוסרית והחברתית שהוא תובע מכל אחד מאיתנו.

בין מלחמה לשואה: יהדות גרמניה 1914-1945

סמינר
616996 סמסטר א' פרופ' גיא מירון יום ה' 16:30-15:00

הקורס יעסוק בתולדות היהודים בגרמניה ממלחמת העולם הראשונה ועד תקופת השואה. נפתח בהתייחסות לדילמות שהמלחמה הציבה בפני היהודים. נדון בהשלכות המצב שנוצר בגרמניה אחרי התבוסה במלחמה והסכם ורסיי ועל השפעתו על מצב היהודים בחברה הגרמנית. נעיין בהתפתחות מצב היהודים בגרמניה בתקופת רפובליקת ויימאר, נעסוק במדיניות האנטי־יהודית של המשטר הנאצי ובפעילויותיהם של הארגונים היהודים השונים בשנות השלושים ונסיים בעיון בגורל יהודי גרמניה בתקופת השואה.

תגובות הלכתיות לשואה

שו"ת
325262 סמסטר ב' ד"ר ענת נבות יום ה' 10:00-8:30

הקורס ידון בנושאים וסוגיות הלכתיים שהתעוררו במהלך השואה ואחריה (כמו: המרת דת, תעודות 'אריות', עיגון, קידושין). כמו כן נעסוק בפרשיות ציבוריות, משנות הארבעים והחמישים של המאה העשרים, הנוגעות גם בקשיים הלכתיים וזהותיים יהודיים וישראלים לאחר השואה כגון ילדי טהרן, החינוך במעברות ופרשת 'האח דניאל'. נושאים אלו ייבחנו וינתחו מתוך שאלות ותשובות הלכתיות של 'רבי המחנות' ושל רבנים בני התקופה.

קורסים בתחום הציונות או החברה הישראלית

תרבות וחברה בישראל

שו"ת
722323 סמסטר ב' ד"ר גליה גלזנר חלד יום ה' 14:30-13:00

קורס זה מגולל את סיפור זהותה התרבותית והחברתית המשתנה של החברה הישראלית. נפתח את הקורס במפגש עם הנרטיבים מכונני הזהות שהקנו משמעות למפעל הציוני ושהניעו את החברה הישראלית מראשית דרכה. נעסוק באופן ספציפי בשני מאפייני יסוד של הזהות הלאומית המתגבשת 10:00-8:30 המיליטריזם ותרבות הזיכרון והשכול בישראל. בהמשך נבחן את הסדקים והמחלוקות שהתגלעו בנרטיב המכונן ואת המעבר מתרבות קולקטיבית לפרטית, מהחלטיות לספקנות, מהגמוניה להטרוגניות. נעמוד על המושג 'רב תרבותיות' ועל המודלים התיאורטיים השונים הבוחנים את הרלוונטיות שלו למציאות הישראלית. נבחן את הסוגיה הרב תרבותית

ביחס לשלושה ביטויים ספציפיים: מזרחיות, ערביי ישראל ויחסי מרכז ופריפריה. בתום הקורס יתקיים פאנל בו ייקחו חלק תלמידי הקורס.

עיונים בהגות הציונית שו"ת

829694 סמסטר ב' פרופ' יוסי טרנר יום ג' 16:30-15:00

מדוע היה צורך בהקמת תנועה ציונית? האם ציונות פירושה בהכרח שלילת הגולה? האם בעיני הוגי הדעות הציוניים ארץ ישראל נחשבת לערך בפני עצמו, או כאמצעי להגשמת מטרה אחרת? כיצד מתחברת הציונות עם בעיות הקיום היהודי בכלל ובעת החדשה בפרט? במסגרת הקורס נדון בגישתם של אחד העם, הרצל ויחזקאל קויפמן לשאלות אלה, תוך עמידה על הקשר בין סגנוני הכתיבה המאפיינים אותם לבין מטרת כתיבתם על ריקעם ההיסטורי השונה. ננסה להבין כיצד כל אחד מהוגי הדעות הציוניים האלה הבין את בעיות הקיום היהודי בזמנו, ואת השלכות תפיסותיהם על בעיות הקיום היהודי בארץ ישראל של זמננו.

ביקורת החברה המודרנית שו"ת

829090 סמסטר ב' ד"ר עינת רמון יום ג' 10:00-8:30

שעה שההגות היהודית בעת החדשה ראתה לעצמה מטרה להתאים את היהדות לעת החדשה ולאתגריה, הוגים רבים אורתודוקסים ולא אורתודוקסים כאחת ראו בביקורת קשה את העולם המודרני. במסגרת קורס זה נקרא כמה מן הביקורות על החברה המודרנית הכלולות בהגות האורתודוקסית והלא-אורתודוקסית גם יחד. עיקרה של ביקורת זו הפניית תשומת הלב של הקוראים לכמה מתחלואי החברה המודרני הנובעים מן התהליכים החברתיים הכרוכים במודרניזציה, בניגוד להנחת היסוד שהחברה המודרנית יותר נאורה. חוליים אלו הם התיעוש, הניכור החברתי, הרס הלאום, הטבע, הקהילה והמשפחה נכתבו במאה העשרים בצל המהפכה הקומוניסטית, מלחמת העולם הראשונה והשוואה, והמשכה בביקורת הגלובליזציה בימינו. בהקשר זה נעסוק בין היתר בכתבי ההוגים: מ' מנדלסון, ה' צייטלין, א"ד גורדון, י' ברויאר, מרדכי קפלן, א"י השל, הרי"ד סולובייצ'יק, א' ברקוביץ, ובימינו: בביקורת החשיבה הפוסט-מודרנית בכתבי ש' טריגאנו, י' סאקס וא' שביד.

"להמציא עם, לברוא אומה": תולדות החינוך הציוני שו"ת

916303 סמסטר א' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ג' 14:30-13:00

הקורס יעסוק בהתהוותה, התפתחותה ומאפייניה של מערכת החינוך הציונית בתקופת היישוב ושנותיה הראשונות של מדינת ישראל, עד לחקיקת חוק חינוך חובה. נדון במרכיבי המערכת מנקודת מבט תוכנית וארגונית. נעסוק ביצירתה של הסתדרות המורים העבריים, בארגון הגננות, בחלוקה לזרמים פוליטיים, עדתיים, דתיים ועוד. נתמודד עם שאלת הקשר בין תהליכים אלו בתחום החינוך לתהליכים הרחבים יותר של יצירת החברה הישראלית בשנות העלייה הגדולה.

המולדת קוראת לך: נשים ביישוב 1882-1948 שו"ת

1426303 סמסטר ב' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ה' 16:30-15:00

מטרת הקורס לקיים דיון ביקורתי בסוגיות המיוחדות לנשים יהודיות בארץ ישראל בתקופת בניית החברה הציונית תוך שימוש בפרספקטיבה השוואתית. במהלך הלימוד נדון בצורות ההתמודדות, מנגנוני הפעולה, ואופני הביטוי של הנשים במפגשן עם ההוייה הארץ ישראלית. כמו כן ננתח את מקומן בכלכלה הארץ ישראלית, בפוליטיקה הציונית והיישובית, בחברה ובתרבות העברית ה"ילידית". לשם כך יעשה הקורס שימוש במקורות ויזואליים וכתובים, בני הזמן ומאחרים.

חרב או יונה: מיתוסים בתרבות הישראלית שו"ת

624116 סמסטר ב' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ה' 12:00-10:30

הקורס יעסוק במיתוסים הרווחים בתרבות הציונית כפי שבאו לידי ביטוי בפוליטיקה ובחברה היהודית בארץ ישראל בתקופת המנדט, ויאיר וינתח את ההבחנות בין דימוי למציאות. נעסוק בין השאר בשאלות האם הייתה הציונות שיוונית, דמוקרטית ושחרת שלום מראשיתה כפי שהציגו זאת מנהיגיה. נעשה שימוש במקורות טקסטואליים, ויזואליים ועוד.

האב, הבן והרוח הציונית: היבטים רעיוניים בציונות שו"ת

728985 סמסטר ב' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ג' 16:30-15:00

ה'אב' הפיח חיים ברוח הציונית. 'בנו' הוסיף לה יסודות רעיוניים. מה בין רעיון ומעשה בציונות? האם הצליחה החברה הציונית להתגבר על ניגודיה הפנימיים? בקורס זה ננתח את התפתחות החברה הציונית בארץ ישראל לאור רעיונותיה ונסה להשיב על השאלה האם ניתן להפיק מכך לקחים לימינו.

מנהיגים ואירועים מכונני זהות בציונות ובחברה שו"ת

610909 סמסטר א' ד"ר יוסי חקלאי יום ד' 16:30-15:00

הקורס מפגיש את הסטודנט עם מנהיגים מרכזיים בציונות העומדים מול אירועים היסטוריים שהשפיעו על דרכם ועל מהלך תולדות העם היהודי. נבחן בין נטיות המנהיגויות השונות לתחומי פעולה המגוונים, המדיני, הרוחני-תרבותי, המעשי, הצבאי או המשלבים ביניהם. נבחן את עמדותיהם ומעשיהם ונעמוד על תרומתם למעשה הציוני, על הישגיהם וכישלונותיהם. ננתח בכל אחד מן הצמתים המרכזיים את הדילמות שבהם עמדו המנהיגים, את השיקולים הערכים העקרוניות והאינטרסים שהעלו, ונברר מה הכריע בהחלטתם ומה היו התוצאות לעתיד. הצגת המנהיגים והאירועים ההיסטוריים, נותנים בידינו כלים להבנת חלק מן המסגרות ומן הערכים והנורמות המגדירים עד היום את חיינו בארץ, וגם על כך נדון בסיום הקורס.

מנהיגים ואירועים מכונני זהות בציונות ובחברה
 728979 סמסטר ב' ד"ר חגית כהן יום ד' 14: 45-13: 15 שיעור
 קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

מקומות קדושים, זיכרון והנצחה
 727626 סמסטר ב' ד"ר דורון בר יום ב' 10: 00-8: 30 שו"ת
 הקורס יתמקד במקומם של מקומות קדושים ואתרי זיכרון והנצחה בתולדות התנועה הציונית ומדינת ישראל. במהלך הקורס נעמוד על סוגיות גיאוגרפיות-מרחביות הקשורות בקידוש המרחב ובעיצוב תודעת ההנצחה והזיכרון לפני ואחרי הקמת מדינת ישראל. נעסוק במקומות קדושים עממיים ואזרחיים כאחד.

הציונות ושברה בימינו
 729982 סמסטר ב' פרופ' יוסי טרנר יום א' 16: 30-15: 00 שו"ת
 מדוע היה צורך בהקמת תנועה ציונית? האם ציונות פירושה בהכרח שלילת הגולה? האם בעיני הוגי הדעות הציוניים ארץ ישראל נחשבת לערך בפני עצמו, או כאמצעי להגשמת מטרה אחרת? כיצד מתחברת הציונות עם בעיות הקיום היהודי בכלל ובעת החדשה בפרט? במסגרת הקורס נדון בגישתם של אחד העם, הרצל ויחזקאל קויפמן לשאלות אלה, תוך עמידה על הקשר בין סגנוני הכתיבה המאפיינים אותם לבין מטרת כתיבתם על ריקעם ההיסטורי השונה. ננסה להבין כיצד כל אחד מהוגי הדעות הציוניים האלה הבין את בעיות הקיום היהודי בזמנו, ואת השלכות תפיסותיהם על בעיות הקיום היהודי בארץ ישראל של זמננו.

קורסים בתחום מחשבת ישראל במאה העשרים

פרשנות המקרא במאה ה-20 וראשית המאה ה-21
 814525 סמסטר א' ד"ר אלחנן מאירוביץ יום ג' 16: 30-15: 00 שו"ת
 הקורס יחולק לשני חלקים: חלק א': היסטוריוגרפיה של המקרא עם דגש על ניתוח ההיפותזה הדוקומנטרית, איתור ההתפתחות הכרונולוגית מווללהאוזן לאולברייט וספייטר וההתבטאויות האחרונות של האסכולות המינימליסטית והמקסימליסטית של פרשנות המקרא. דרך הכתבים שלהם נבחן את סוגי השאלות הבאות: עד לאיזו מידה יש למקרא, ובמיוחד לתורה, תוקף היסטורי? האם האבות היו דמויות היסטוריות? האם אכן יציאת מצרים התקיימה? האם היה כיבוש של ארץ ישראל? חלק ב': חקירת הערכים התאולוגיים, הרוחניים והמוסריים של המקרא כפי שנראו דרך עיני פרשנים מן המאה העשרים ותחילת המאה העשרים ואחת: ברוך הלוי אפשטיין בתחילת המאה העשרים (תורה תמימה) הרב הראשי של אנגליה, יוסף הרץ בשנות השלושים של המאה העשרים (חומש הרץ); הפרשנות של התנועה המסורתית כפי שנכתבה בתחילת המאה העשרים ואחת (עץ חיים); והפרשנות המקראית של יעקב מלגרום, ישראל קנוהל, סטפן גלר, יאיר זקוביץ' ומשה גרינברג.

אדם והאל אצל בובר והשל שו"ת
 826626 סמסטר ב' ד"ר אלכסנדר אבן-חן יום ה' 16:30-15:00

בובר והשל היו מחשובי ההוגים היהודים במאה העשרים. שני ההוגים צמחו, מבחינה אינטלקטואלית בגרמניה, והיו חייבים להתמודד עם מלכות הרשע הנאצית. בובר מדבר על ליקוי האור האלוהי, והשל סבור שאנו עדים לליקוי אור האדם. לשני ההוגים יחס מיוחד במינו לחסידות, לאמונה, לציונות, לחינוך, לאדם ולאלהים. במהלך הקורס ננסה לבחון ולהשוות את משנותיהם של שני ענקי רוח אלה.

הגות יהודית באמריקה במאה העשרים שו"ת
 814565 סמסטר א' ד"ר אלחנן מאירוביץ יום ה' 12:00-10:30

קורס זה יתייחס באופן כמעט בלעדי למחשבה והגות של פילוסופים ותיאולוגים יהודיים אשר השפיעו על החשיבה של יהדות התפוצות ואשר הגותם כעת מתחילה לקבל התייחסות גם מקרב ציבור בישראל. נעיין בהשקפות של: ניל גילמן, אברהם יהושע השל, מרדכי קפלן, הרלוד קושנר, ארתור גרין, דוד הרטמן, משה הלברטל ויוסף חיים ירושלמי.

הפילוסופיה של הדת במחשבה היהודית המודרנית סמינר
 815626 סמסטר א' פרופ' יוסי טרנר יום ג' 16:30-15:00

הקורס הזה יעסוק בעיון וניתוח מעמיק של אחד החיבורים החשובים ביותר בתחום המחשבה היהודית בתקופה המודרנית: מורה נבוכי הזמן של רב נחמן קרוכמל. רב נחמן קרוכמל הוא אחד ההוגים היהודיים המרכזיים של המאה ה-19. הוא הראשון ליצור שיטה פילוסופית מעמיקה הממוזגת את כלל היסודות של דת ישראל המסורתית עם צורות החשיבה ההיסטורית והפילוסופית של העת החדשה. הודות להישג זה הייתה לרב קרוכמל השפעה גדולה מאוד על המשך התפתחותה של המחשבה היהודית המודרנית. הוא מיקד את הדיון על פשר הקיום היהודי במושג של 'רוח האומה' שהשפיע לאחר מכן על מגוון רחב של הוגים יהודים ממזרח ומערב אירופה, מסורתיים וליברליים, ציוניים ולא ציוניים. במסגרת הקורס, נתמקד ביחס בין דת והיסטוריה במשנתו, משום שיחס זה נראה כמפתח חשוב להבנת הגישה שהוריש לחשיבה על החיים היהודיים, ועל הדת והתרבות היהודית, בדורות שאחריו. תנאי כניסה: מבוא למחשבת ישראל בעת החדשה. תלמידים שלא למדו אותו קורס, אך יש להם רקע מתקדם בתחום זה או בפילוסופיה כללית יכולים ללמוד בקורס לפי אישור מיוחד של המרצה.

בין מולדת לתפוצה שו"ת
 818959 סמסטר א' פרופ' יוסי טרנר יום ה' 10:00-8:30

על רקע שורה של משברים שפקדו את העם היהודי בסוף המאה ה-19, ובמהלך המאה ה-20 שינה העולם היהודי את פניו. מצד אחד, בתקופה זו, התחדש המרכז היהודי בארץ ישראל כאחד ממסגרות החיים היהודיים החשובים ביותר. ואילו, מן הצד השני, התאפיין הקיום היהודי בחו"ל בהגירות המוניות, חורבנם של מרכזים ישנים ובניית

מרכזים חדשים, במיוחד בארה"ב. במסגרת הקורס נבחן את הבנתם של הוגי דעות יהודיים שונים באשר לטיב הבעיות הפוקדות את הקיום היהודי על רקע שינויים אלה. במסגרת זו, ננסה לעמת את תפיסת עולמם של הוגי דעות המדגישים את חשיבות המשך הקיום היהודי בארץ ישראל עם אלה המדגישים את חשיבות המשך הקיום היהודי בתפוצות. בין ההוגים שאת גישותיהם נבחן במסגרת הקורס נמצאים אחד העם, הרצל, שמעון דובנוב ומרדכי קפלן.

משבר ההומניזם בהגות היהודית בת זמננו

שוי"ת 819559 סמסטר א' ד"ר שרה שטרסברג־דיין יום ה' 14:30-13:00

הקורס ידון בשאלה: מהו ה"הומניזם העברי" ומדוע צריכים לחדש אותו בזמננו, זמן משבר ההומניזם? נעסוק בשלושה הוגים בולטים של המאה ה-20: א"ד גורדון, מרטין בובר ועמנואל לוינס. נדון במשותף ובמבדיל בין תפיסותיהם את ההומניזם, היהדות והיחס ביניהם. נעיין באידיאל האדם והחברה שלהם ובהשתקפות האידיאל הזה בתפיסתם את החינוך בכלל והחינוך היהודי בפרט. נעסוק בסוגיות מרכזיות כגון: היחס בין אומה, חברה ומדינה; אידיאל האדם בתנ"ך וחשיבותו לימינו; פרטיקולריזם ואוניברסליזם ביהדות; "ציונות של ציון"; "האחר" והאחריות כלפיו. נתייחס גם להשלכות העיוניות והמעשיות האפשריות של הדיון הזה על תחומי החינוך היהודי, הזהות היהודית והפלורליזם בחברה הישראלית של היום.

חברת מופת בהגות הציונית

שוי"ת 819755 סמסטר א' ד"ר יוסי חקלאי יום ד' 14:45-13:15

הקורס ידון בתפיסותיהם של הוגים בזרמים מרכזיים בציונות המתארים את חזונם לחברה אידיאלית בארץ ישראל. נבין את מקורות היניקה של רעיונותיהם השואבים מההשקפות שצמחו באידיאולוגיות של המאה התשע־עשרה ובמקורות היהודיים של תיקון האדם והעולם. במשנתם של הרצל וז'בוטינסקי, חברות המופת מתוארות על פי השקפות הזרמים הליברלים לאומיים באירופה, ומולם מציבים א.ד. גורדון, בובר, כצנלסון ובר־גוריון חברה המושפעת מזרמים סוציאליסטים שונים, מעמדיים או לאומיים. נבחן גם את ההשקפה התרבותית מוסרית של אחד העם והדתית מוסרית, המורכבת, של הראי"ה קוק. ניתוח ההשקפות השונות יבחן את מקומו ותיקונו של היחיד היהודי, מול מקומה של החברה, העם והמדינה ומה מערכות היחסים ביניהם. ננתח את התביעות והדרישות מכל אחד מן המרכיבים האלה ליצירת חברת מופת, על פי ההוגים השונים. לסיכום נשווה בין האוטופיות לבין המציאות כיום במדינת ישראל, ותפקידיה של מערכת החינוך בעיצוב חברה מתוקנת.

חברת מופת בהגות הציונית

שוי"ת 819756 סמסטר א' ד"ר ארי אקרמן יום ד' 14:45-13:15

קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

שו"ת

חילונים וההלכה

889977 סמסטר קיץ ד"ר עינת רמון

באיזה מובן מוכנים ההוגים והאוכלוסיה החילונית להתחייב להלכה היהודית? האם הם סבורים כי יש לבטלה לחלוטין או שחלקים ממנה עדיין בעלי משמעות? האם ניתן להבחין בין שמירת הלכה ברשות היחיד ובפרהסיה הציבורית הישראלית וכיצד מוגדרת הפרהסיה היהודית? מהי רשות הרבים בישראל? מה ההבדל בין החילונית הישראלית ובין תנועות הרפורמה היהודית בעולם המערבי? על שאלות אלו ואחרות ננסה לענות באמצעות עיון בכתבי ראשוני ההגות הציונית ביניהם יל"ג, אחד העם, מיכה יוסף ברדיצ'בסקי, יוסף חיים ברנר, חיים נחמן ביאליק, אהרן דוד גורדון, עדה מימון, אליעזר שביד, נסים קלדרון וכותבים נוספים בני ובנות זמננו.

שו"ת

חינוך לערכים בהגות היהודית המודרנית

916595 סמסטר א' ד"ר ארי אקרמן יום ה' 16:30-15:00

הקורס יעסוק בדיונים על חינוך לערכים בהגות היהודית המודרנית. במסגרת זו נבחן, בין השאר, את משנותיהם החינוכיות של אחד העם, מרטין בובר, ישעיהו ליבוביץ, דוד הרטמן ואליעזר שביד.

קורסים נוספים

שו"ת

אמנות ישראלית וזהות יהודית

1213656 סמסטר א' ד"ר תמר קדרי יום ג' 12:00-10:30
ורונית שטיינברג

האמנות הישראלית פיתחה יחס מורכב ומשתנה כלפי היהדות. בקורס זה נבחן את מהותו של המושג יהדות בהקשרו האמנותי, נכיר את המגמות המשתנות והדרכים המגוונות בהן השתלבה היהדות באמנות הישראלית ואת האופן הבעייתי שבו התייחס הממסד האמנותי לנושא.

שו"ת

זהות יהודית בקולנוע הישראלי

1218586 סמסטר א' יובל ריבלין יום ג' 18:30-17:00

בקורס זה נבקש להתחקות אחרי הדרכים המגוונות בהן שיקף ועיצב הקולנוע הישראלי והארץ-ישראלי את זהותה של החברה המקומית. סדרת המפגשים תוקדש לבירור היסודות הדידקטיים, האידיאולוגיים והתעמולתיים עליהם הושתת הקולנוע הישראלי בראשיתו, ליחס שהוענק בו לעבר ולתרבות היהודית ולשינויים שחלו בדרכי הייצוג של נושאים יהודיים לאורך השנים. אנו נשתמש בקולנוע ככלי מתודולוגי לבירור דיוקנה העצמי של החברה הישראלית ובעיקר נתהה עד כמה ראתה חברה זו את עצמה בגדר המשך או בגדר תמורה לחברה היהודית ממנה בקעה. הקורס יכלול צפייה בקטעי סרטים שהופקו בארץ מ-1913 ועד לשנות האלפיים וילווה בקריאה של מאמרים היסטוריים וביקורתיים.

שיעור וסיורים

סמלי תרבות בירושלים

885272 סמסטר קיץ ד"ר יאיר פז

עניינו המרכזי של קורס זה הוא דיון במשמעות הסמלית והערכית של מקומות כגורם בהעדפה המרחבית וכן דיון בתהליך הפיכתם של מקומות לכאלה בתקופה המודרנית. נדגים זאת בהתפתחותה של ירושלים בעת-החדשה, תוך ניתוח משקלם של אתרים סמליים בירושלים בתקופות-משנה שונות בעידן המודרני, ומנקודת מבטן של קבוצות שונות, וכיצד השפיע הדבר על עיצוב הנוף העירוני. הקורס מבוסס על "למוד בשטח" ולכן הוא בנוי על חמישה סיורים בני 6-7 שעות כל אחד, אשר בהם משולבים גם מספר הרצאות רקע ותרגילי ניתוח, ובסיום הקורס יתקיים מפגש מסכם בכיתה.

שו"ת

בנייה ממלכתית וסמלית

1325696 סמסטר ב' אדר' אורין שחר יום ג' 16:30-15:00

הקורס יעסוק בערים ירושלים ותל-אביב ויתמקד בתפקידו של המעשה האדריכלי בתהליך הבניית ישותן הסמלית ומעמדן הממלכתי. מסגרת הדיון בשתי הערים תחל עם קום המדינה ותמשך עד ימינו, והיא תבנה כדיאלוג סמוי המתבטא בסוגיות של ניגוד, הקבלה והשלמה. נבחן כיצד השפיעו המטענים ההיסטוריים על יצירתם של מיתוסים עירוניים שונים. נמפה את הניגודים התפקודיים, הפוליטיים והיצוגיים של שתי הערים. נבדוק מה קדם למה: האם השוני האדריכלי הוא פועל יוצא של הפערים התרבותיים והסמליים בין הערים או שהיה בו כדי לתרום להעמקת הפערים האלו. בנוסף, ננסה לפענח כיצד משתקפות התמורות ההיסטוריות והגיאורפולטיות בעיצוב המרחב העירוני וכיצד הן תורמות לביסוס שפת המקום. סוגיות אלו יידונו תוך סקירת התפתחותן של שתי הערים, חקירה של פרויקטים אדריכליים נבחרים ועיון בביטויים מתחומי הספרות, הקולנוע והאמנות. הקורס ישלב סיורים, הרצאות ודיונים.

שו"ת

פרקים בתולדות תנועת האשה בישראל

1416980 סמסטר א' ד"ר נעמי (אומי) לייסנר יום ה' 18:30-17:00

הקורס מהווה מעין השלמה ל-"ציוני דרך במאבק לזכויות נשים" שניתן בשנה שעברה, אך גם עומד כקורס בפני עצמו. מטרת הקורס היא לתת מבט היסטורי על תנועת הנשים הישראלית, מלפני קום המדינה ועד היום, הפעם עם דגש על חוויות הנשים עצמן. ננסה להבין מי היו הנפשות הפועלות, מה הן רצו, מה הן עשו בפועל, וכמה הן הצליחו במשימתן. בתוך כך, נעשה מאמצים לאתר נשים מקבוצות שונות באוכלוסיה כדי לבנות תמונה היסטורית כוללת יותר. בין הנושאים בהם נדון: נשים והצנע, היחסים בין עולות וותיקות, נשים וחקיקה דתית, נשים והצבא וצבאיות, ארגוני נשים ומאבקהן, ועוד.

שו"ת

מבוא לפמיניזם יהודי

1426305 סמסטר ב' ד"ר עינת רמון יום ה' 14:30-13:00

לימודנו בקורס זה יתמקד בהתבוננות באופן בו השפיעו ומשפיעות תובנות הנוגעות ביחסי העוצמה הלא שוויוניים בין גברים ונשים בעם היהודי, על האופן בו מתפרשים מקורות היהדות למן התנ"ך דרך ההלכה, המדרשים וההיסטוריה היהודית, תוך הבנת

האסכולות השונות בחשיבה הפמיניסטית והפולמוסים ביניהן. בכלל זה נשאל שאלות על דרכי עיצובם של דפוסים פטריארכליים את התודעה היהודית שלנו, על דרכי כתיבת ההיסטוריה היהודית ועל כיוונים מעצימים ומחלישים ביחס לאשה בהגות הקלאסית והמודרנית. אנו נבחן הגות פמיניסטית יהודית ראדיקלית צפון אמריקנית ודרכים שונות של מענה פמיניסטי-ישראלי. מתוך כך נבחין במגוון הדעות הרחב במסגרת החשיבה היהודית-פמיניסטית ובאופן בו חשיבה זו מפרה את מדעי היהדות והעולם היהודי בכללם.

שו"ת

נשים כותבות על מלחמה

1429988 סמסטר ב' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ה' 18:30-17:00
ויעל חזן

לאורך ההיסטוריה נתפסת המלחמה כפעילות בה לוקחים חלק גברים: לוחמים ומגנים בחזית, ואילו נשים מודרות ממנה: ממתונות בעורף לשובם של הגברים וזקוקות להגנתם. כך התפתחה הנורמה של ספרות המלחמה כספרותם של גברים לוחמים, הכותבים בגוף ראשון את חוויותיהם משדה הקרב. בקורס נבחן את כתיבתן של נשים על מלחמה בספרות העברית ונעמוד על המאפיינים הייחודיים לספרות זו כחורגת מהמוסכמות לכתיבת ספרות מלחמה. בין היתר יידונו הנושאים הבאים: הויכוח על שירת המלחמה (גולדברג-אלתרמן-שלונסקי), שירת נשים על מלחמה בעשור הראשון למדינה, טראומה (נתיבה בן-יהודה), שכול ואבל (יהודית הנדל), מלחמה ופוסט-מודרניזם (אורלי קסטל-בלום), היהדות כמכוננת שלום אלטרנטיבי (מיכל גוברין) ועוד...

ספרות עברית ויהודית

העם היהודי כונה 'עם הספר', ואכן הספר, וההבעה האמנותית המילולית על גווניה הרבים, מלווים את העם היהודי במשך כל תולדותיו. תחום הלימודים המוצע בספרות עברית ויהודית במכון שטר מתמקד ביצירה הכתובה הרב־גונית של יהודים בשפה העברית ובשפות אחרות (ביניהן יידיש, לאדינו ואנגלית), עם דגש על העת החדשה. מטרתו היא לאפשר היכרות עמוקה בגווני ההבעה השונים של יהודים והשפעתן של הבעות אלה על הספרות היהודית בת־זמננו. הקו המנחה את התחום, המכוון את מבחר החיבורים והקורסים הנלמדים בו, הוא הבנת היצירה הספרותית כמשקפת את השאלות הקיומיות של היהודים במשך הדורות ואת חיפוש זהותם הייחודית והשתלבותם בין העמים. בהתאם למטרות אלה, יושם דגש על הקשרים האינטר־טקסטואליים בין יצירות מודרניות ובין יצירות מופת בעלות השפעה מיוחדת במשך הדורות. העיון הספרותי ייעשה תוך נקודות השקפה לתחומים אחרים הנלמדים במכון שטר. לכן יילמדו מוטיבים וזיאורים ספרותיים בעלי עניין לצד זרמים מחשבתיים, היסטוריים, חברתיים ואסתטיים שהשפיעו על אופני היצירה הספרותית היהודית ועל תכניה בעת החדשה. קורסי הבחירה ייבחרו, בין השאר, מתוך מבחר הקורסים של התחומים האחרים במכון שטר. ניתן ללמוד תחום זה כתחום משני בלבד.

מבנה תוכנית הלימודים כתחום משני (12 נ"ז)

קורסי חובה

- קריאה ספרותית באגדת חז"ל (2 נ"ז)
הספרות העברית והיהודית המודרנית וזיקתה למקורותיה היהודיים (2 נ"ז)
קורס בספרות ההשכלה (2 נ"ז)

קורסי בחירה

- על התלמידים ללמוד, בנוסף לקורסי החובה, עוד שלושה קורסים סמסטריאליים בתחום הספרות. (6 נ"ז)

רשימת הקורסים בספרות עברית ויהודית

קורסי חובה

קריאה ספרותית באגדת חז"ל

415363 סמסטר א' ד"ר תמר קדרי יום ב' 12:00-10:30 שיעור

מטרתו של הקורס להקנות כלים ספרותיים בחקר סיפורי מעשי החכמים. הסיפורים שידונו יעסקו בדמותו של החכם במרחבי מחיה שונים: בית המדרש, החברה היהודית, והחברה הנכרית. הסיפורים יידונו בדרך של קריאה צמודה. נראה באלו אמצעים מעצבים המספרים את דמויותיהם, נלמד להבחין במשחקי מילים, בארגון הזמן, וכן בתבנית הספרותית שלתוכה נוצקה העלילה. נבחין בדיאלוג ובתפקידו, ובאופן בו משולבים פסוקים בתוך הסיפורים. נתחקה אחר המסר העולה מהסיפור ונבחין בינו לבין מטרתו של עורך הסוגייה אשר בתוכה מובא הסיפור. נלמד להכיר ספרי עזר שונים שיוכלו לסייע בלימוד הטכסטים ונפגוש במאמרים ביקורתיים מספרות המחקר של האגדה.

ספרות ההשכלה

712434 סמסטר א' ד"ר תמי שלמון מאק יום ב' 18:30-17:00 סמינר

נתח ונהנה מהעושר הספרותי הרחב המכונה "ספרות ההשכלה"; זו שנכתבה בידי ה"משכילים", הלא הם יהודים ששאפו למודרניזציה, לחכמות "חיצוניות", לשינוי תרבותי וחברתי של העולם היהודי במאות 18-19. נקרא יצירות מו"אנרים מגוונים: שירה, רומנים, נובלות, סאטירה, אוטוביוגרפיות, פובליציסטיקה, עיתונות, והכל מנקודת מבט המשלבת ספרות והיסטוריה. נכיר מקרוב את עולמם התרבותי והאישי של הצעירים המתלבטים בין מסורת לחידוש, בין אהבה לשנאה ובין תקווה לייאוש.

הספרות העברית והיהודית המודרנית וזיקתה למקורותיה היהודיים

718676 סמסטר א' ד"ר דליה חשן יום ב' 10:00-8:30 שיעור

הקורס יעסוק בספרות העברית החדשה מתוך בחינת עמדתה כלפי המקורות היהודיים שעיצבו אותה. הקורס יהווה הצצה אל עולם בעיותיה והתהוותה של הספרות העברית מדור ההשכלה ועד דור תש"ח. בטעימות קטנות מתוך היצירות הספרותיות הידועות של גדולי הסופרים והמשוררים (כגון: מנדלה, ביאליק, עגנון, אלתרמן) ירכשו הסטודנטים לא רק מושג על עולמה המורכב והמסוכסך של הספרות העברית אלא יפתחו יכולות בגישה וניתוח טקסטים ומיומנויות טרמינולוגיות הקשורות בתחום.

קורסי בחירה

אומנות הסיפור המקראי סמינר

123773 סמסטר ב' ד"ר גורג' סברן יום ב' 16:30-15:00

עיון בכלים העיקריים לניתוח ספרותי של הסיפור המקראי. במידה שהסיפור המקראי מונע בעיקר על ידי העלילה, נבדוק מודלים שונים להבנת מבנה העלילה – הדגם הסטרוקטורליסטי, ומושג הבין-טקסטואליות. ולאור קמצנות המספר המקראי בעניין אפיון מפורט של הדמויות, נתחקה אחרי טכניקות אפיון עקיפות יותר: השימוש בדיבור הישיר, תמורות בנקודת המבט, ותיאור מעשי הגיבור החושף את עולמו הפנימי של הדמות.

חלומות ופשרם שו"ת

425363 סמסטר ב' ד"ר תמר קדרי יום ב' 10:00-8:30

האם "חלומות שוא ידברו" או שחלום הוא "אחד משישים בנבואה"? בקורס זה נדון בתפיסת החלום בספרות האגדה של חז"ל, ובמתן פתרון לחלומותיהם של אנשים. נעסוק בחלומות בהם מופיעים סמלים שונים, בחלומות בהם מופיעים פסוקים. נדון בחלומות החושפים את עולמם הפנימי של בעליהם, ובחלומות המנבאים את העתיד. נשווה את גישתם של חז"ל לגישה העולה מסיפורי המקרא והמזרח הקדום. נעסוק גם בפתרון חלומות. נבחן מהי תורת פתרון החלומות שמציעים החכמים. נבחן מהו מעמדו של חלום ללא פתרון, והאם יש קשר בין פתרון החלום לבין התממשותו.

התפתחות הפיוט מספרד לצפון אפריקה שו"ת

624959 סמסטר ב' ד"ר אתי בן סעדון יום ב' 14:30-13:00

בקורס נעסוק בפואטיקה ובהתפתחותו של הפיוט בספרד (פיוטי דונש בן לברט, יצחק אבן מר שאול, יוסף אבן אביתור, הנגיד, רשב"ג, רמב"ע, ריה"ל וראב"ע) ובהתפתחותו בצפון אפריקה בארבעת מרכזיה: מרוקו (רבי סעדיה אבן דנאן, רבי יעקב אבן צור, רבי דוד חסין, רבי רפאל משה אלבאז, רבי דוד קיים ורבי דוד בוזגלו), אלג'יריה (הריב"ש והרשב"ץ, יצחק מנדיל אבי זמרה ורבי סעדיה שוראקי). תוניסיה (ר' אברהם בן בקראט הלוי, רבי פרג'י שוואט ורבי אליהו סדבון) וטריפולי (רבי שמעון לביא) תוך כדי בחינת חידושי תוכן וצורה בז'אנרי הפיוטים השונים.

ספרות ציונית שו"ת

625335 סמסטר ב' ד"ר עינת רמון יום ב' 12:00-10:30

מראשיתן הלכו המחשבה הציונית והספרות העברית יד ביד. קורס זה ינסה לבחון את הזיווג מראשית הציונות והספרות העברית ועד ימינו תוך עיון במספר יצירות מופת המתמדות עם שאלות יסוד העולות ממנו. בהיות הספרות העברית משקפת ומתעדת מראשיתה את המתח בין מרד ביהדות המסורתית לבין המשכיות עולות התלבטויות ספרותיות ורעיוניות שונות: מה הקשר בין המקורות היהודים הקדומים ובין הספרות

העברית החדשה. האם עליה להמשיך אותם או למרוד בהם, האם מוטלת על הסופר "חובה" לתאר את החברה הציונית המתהווה באופן חיובי או שהוא רשאי לכתוב על ההווה היהודית של יהדות הגולה (או לכתוב באופן ביקורתי על החברה והאתוס הציוניים)? במהלך הקורס נקרא חלקים מרומנים וסיפורים פרי עטם של הסופרים מאפן, מנדלי מוכר ספרים, ברדיצ'בסקי, ברנר, עגנון, בארון, פוחצ'בסקי, הזז, וכן: יונת ואלכסנדר סנד, יהודית הנדל, א"ב יהושע, ס' יזהר וכן סופרים וספרות בני זמננו.

ספרי שואה לילדים ולנוער שו"ת

729959 סמסטר ב' ד"ר רבקה גולדברג יום ה' 16:30-15:00

בקורס נעסוק בספרי ילדים ונוער בנושא השואה החל מן התקופה הסמוכה לה, בשנות הארבעים של המאה העשרים ועד לימינו ונבחן את השינויים שחלו בהתייחסות לנושא במשך השנים. נעסוק בספרים שנכתבו ע"י עדים וניצולים, ספרים שנכתבו ע"י אנשים מבחוץ וע"י בני הדור השני, בניהם של ניצולים. נעסוק בייצוגה של השואה בסוגות כתיבה שונות, בשירה, בסיפורת, בספרות זיכרונות וביומנים. בקורס נבדוק גם כיצד הגיבו עיתוני הילדים בארץ בשואה ומיד אחריה למתרחש בגולה.

נשים כותבות על מלחמה שו"ת

1429988 סמסטר ב' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ה' 18:30-17:00
ויעל חזן

לאורך ההיסטוריה נתפסת המלחמה כפעילות בה לוקחים חלק גברים: לוחמים ומגנים בחזית, ואילו נשים מודרות ממנה: ממתונות בעורף לשובם של הגברים וזקוקות להגנתם. כך התפתחה הנורמה של ספרות המלחמה כספרותם של גברים לוחמים, הכותבים בגוף ראשון את חוויותיהם משדה הקרב. בקורס נבחן את כתיבתן של נשים על מלחמה בספרות העברית ונעמוד על המאפיינים הייחודיים לספרות זו כחורגת מהמוסכמות לכתיבת ספרות מלחמה. בין היתר יידונו הנושאים הבאים: הויכוח על שירת המלחמה (גולדברג-אלתרמן-שלונסקי), שירת נשים על מלחמה בעשור הראשון למדינה, טראומה (נתיבה בן-יהודה), שכול ואבל (יהודית הנדל), מלחמה ופוסט-מודרניזם (אורלי קסטל-בלום), היהדות כמכוננת שלום אלטרנטיבי (מיכל גוברין) ועוד...

חינוך יהודי/הוראת תרבות ישראל

ההתמודדות עם האתגר של החינוך היהודי במדינה יהודית ודמוקרטית מעסיקה את העם היהודי למעלה ממאה שנה. הקורסים בתחום הזה יפגישו את הסטודנטים עם סוגיות מרכזיות בהתמודדות זאת: זהות יהודית-ישראלית, חינוך לערכים, חזון בחינוך יהודי, תוכניות לימודים ואידיאולוגיות, מגדר בחינוך יהודי, תולדות החינוך היהודי, פילוסופיה של החינוך, ועוד. ניתן ללמוד את התחום במבנה רחב (כתחום ראשי) או במבנה מצומצם יותר (כתחום משני). כאשר סטודנטים לומדים חינוך יהודי כתחום ראשי, התחום המשני אינו יכול להיות חינוך חברתי או משפחה וקהילה.

מבנה תוכנית הלימודים כתחום ראשי (18 נ"ז סה"כ)

קורסי חובה	(6 נ"ז)
קורס בתולדות החינוך היהודי	(2 נ"ז)
קורס בפילוסופיה של החינוך היהודי	(2 נ"ז)
קורס בספרות חז"ל הקשור לחינוך היהודי	(2 נ"ז)

בנוסף לשלושת הקורסים הנ"ל, על הסטודנטים ללמוד עוד ששה קורסים סמסטריאליים בתחום החינוך היהודי (12 נ"ז) בתיאום עם היועץ/ת האקדמי/ת.

מבנה תוכנית הלימודים כתחום משני (12 נ"ז סה"כ)

קורסי חובה	(4 נ"ז)
קורס בתולדות החינוך היהודי	(2 נ"ז)
קורס בפילוסופיה של החינוך היהודי	(2 נ"ז)

בנוסף לשני הקורסים הנ"ל, על הסטודנטים ללמוד עוד ארבעה קורסים סמסטריאליים בתחום החינוך היהודי (8 נ"ז) בתיאום עם היועץ/ת האקדמי/ת.

*ללימודי תעודה בהוראת תרבות ישראל, ראו להלן עמ' 120.

רשימת הקורסים בחינוך יהודי/הוראת תרבות ישראל

קורסי חובה

קורס בפילוסופיה של החינוך היהודי

שיעור	חינוך לערכים בהגות היהודית המודרנית			
16:30-15:00	יום ה'	ד"ר ארי אקרמן	סמסטר א'	916595
הקורס יעסוק בדיונים על חינוך לערכים בהגות היהודית המודרנית. במסגרת זו נבחן, בין השאר, את משנותיהם החינוכיות של אחד העם, מרטין בובר, ישעיהו ליבוביץ, דוד הרטמן ואליעזר שביד.				

קורסים בתולדות החינוך יהודי

שוי"ת	דפוסי חינוך יהודי בימי הביניים			
12:00-10:30	יום ב'	ד"ר חנה דוידסון	סמסטר א'	912323
נחקור את מערכת החינוך בחברה היהודית בימי הביניים, מחיק המשפחה ועד לישיבה, מבחינה עיונית ומעשית. נחקור את גידול הילדים, יחסי הורים וילדים, טקסי חניכה, תפקיד המלמד, מוסד ה"תלמוד תורה", שיטות לימוד, תוכניות לימוד, חינוך ילדים בעלי צרכים מיוחדים, חינוך בנות והשכלת נשים, ולימוד חכמה חיצונית. נגדיר את יעדי הורים ומורים בחינוך הילדים ונחפש את הגורמים שעיצבו את תפיסותיהם.				

שוי"ת	תולדות החינוך היהודי במאה העשרים			
12:30-11:00	יום ד'	ד"ר חגית כהן	סמסטר ב'	926879
הקורס יעסוק בהתפתחותו של החינוך היהודי במאה העשרים במרחבים גיאוגרפים שונים. נתוודע אל החינוך היהודי המסורתי, ננתח את מאפייניו המגדריים ונעמוד על פרקטיקות אורייניות שאפיינו את החברה המסורתית. נעקוב אחר התמודדותו של החינוך היהודי עם אתגרי המודרנה, ננתח פרוגרמות חינוך יהודיות, ונעמוד על דרכי התמודדותן עם עיצוב הזהות היהודית ואתגרי ההתבוללות במאה העשרים.				

סמינר	חדשנות בחינוך היהודי			
10:00-8:30	יום ה'	ד"ר ארי אקרמן	סמסטר א'	915252
הקורס יאיר את התהליכים המרכזיים בהתפתחות החינוך היהודי המודרני. בין היתר נדון בדמות החינוך ובתפקידו בחברה היהודית המסורת, ברעיונות המשכילים ובפעילותם להתחדשות החינוך היהודי ובניסיונות להקמת סוג חדש של ישיבה במזרח אירופה. בקשר לכל התפתחות חינוכית שנידון בה, בנוסף לבחינה היסטורית, נעיין בהוגים חינוכיים שליוו וביססו את התהליך החדשני.				

"להמציא עם, לברוא אומה": תולדות החינוך הציוני
 שו"ת 916303 סמסטר א' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ג' 14:30-13:00

הקורס יעסוק בהתהוותה, התפתחותה ומאפייניה של מערכת החינוך הציונית בתקופת היישוב ושנותיה הראשונות של מדינת ישראל, עד לחקיקת חוק חינוך חובה. נדון במרכיבי המערכת מנקודת מבט תוכנית וארגונית. נעסוק ביצירתה של הסתדרות המורים העבריים, בארגון הגננות, בחלוקה לזרמים פוליטיים, עדתיים, דתיים ועוד. נתמודד עם שאלת הקשר בין תהליכים אלו בתחום החינוך לתהליכים הרחבים יותר של יצירת החברה הישראלית בשנות העלייה הגדולה.

קורסים בספרות חז"ל הקשורים לחינוך היהודי

מורה ותלמיד בספרות חז"ל
 שו"ת 426262 סמסטר ב' ד"ר פנחס מנדל יום ה' 14:30-13:00

'תלמוד תורה כנגד כולם': לימוד התורה נחשב כאחד השיאים של החיים היהודיים. איך ומתי רכשו תלמידים את ידיעותיהם בתורה בתקופת חז"ל? האם לימוד התורה היה נחלת הכול? איך קיבל החכם את הכשרתו, ומהם יחסי מורה-תלמיד בין החכם ובין תלמידיו? נתחקה אחר שאלות אלה תוך קריאה בהלכה ובאגדה, ונעיין בסיפורי האגדה המתארים יחסי חברות ועימותים מפתיעים בין החכם לבין תלמידיו.

פרקי אבות כאשנב לספרות חז"ל
 שו"ת 316565 סמסטר א' ד"ר מוטי ארד יום ד' 14:45-13:15

מסכת אבות המכונה "פרקי אבות" היא היצירה המפורסמת ביותר של חז"ל שגם נלמדת יותר מכל חיבור אחר. בקורס זה נלמד משניות נבחרות בפרקי אבות בעיון בעזרת אבות דרבי נתן ושלל פירושים מכל התקופות. כמו כן, נעיין בפרקי אבות כאשנב לספרות חז"ל בכלל.

פרקי אבות כאשנב לספרות חז"ל
 שו"ת 316566 סמסטר ב' ד"ר מוטי ארד יום ד' 16:30-15:00

קבוצה נוספת של הקורס הני"ל.

חינוך יהודי בראי ספרות השו"ת בא"י ובאמפריה העות'ומנאית
 שו"ת 314959 סמסטר א' פרופ' שמואל גליק יום ה' 12:00-10:30

הקורס יעסוק בקריאה וניתוח טכסטים מספרות השו"ת מארצות האסלאם והאימפריה העות'ומאנית בסוגיות נבחרות העוסקות במשפחה ובקהילה, כמו: חובות ההורים, מסגרות הלימוד, נשים לימודן והשכלתן, תחרות והשגת גבול בין רבנים ומלמדים. במהלך הלימוד יושם דגש על הכרת הטרמינולוגיה של ספרות השו"ת; הכרת מחברי התשובות; דרכים להפקת מידע היסטורי מטכסטים רבניים.

קורסי בחירה

חינוך לערכים: גישות ותוכניות שו"ת

925465 סמסטר ב' ד"ר ברנדה בקון יום ה' 12:00-10:30

הקורס יתמקד בשאלות הבאות: מהן הגישות השונות בתחום של חינוך לערכים? מהי ההשפעה של הפדגוגיה הפמיניסטית על חינוך לערכים? מהו ההבדל בין חינוך לערכים ואינדוקטורנציה? לאילו ערכים מחנכות תוכניות שונות, פורמליות ובלתי-פורמליות, הקיימות היום במערכת החינוך הישראלית?

חינוך לחיים במשפחה וחינוך מיני שו"ת

924543 סמסטר ב' ד"ר ברנדה בקון יום ה' 10:00-8:30

הנושא של חינוך מיני הוא נושא השנוי במחלוקת ומיושם חלקית במערכת החינוך הישראלי. הקורס יעסוק בדומה ושונה בגישתם של מערכת החינוך הממלכתית לעומת מערכת החינוך הממלכתית-דתית, הוא יתמודד עם השאלות הבאות: 1. מהי הדמות האידיאלית של האשה העולה מהתוכניות השונות בנושא נישואין ומשפחה במערכת החינוך? 2. מהן המגמות השונות בתוכניות לימודים בתורה שבעל פה בנושא זה, לעומת בתוכניות המיועדות לשעת חברה? 3. כיצד משקפות תוכניות אלה את מקומו המרכזי של ערך המשפחה בחברה הישראלית?

ושינתם לבניך – ומה עם הבנות? סמינר

922565 סמסטר ב' ד"ר ברנדה בקון יום ג' 10:00-8:30

הקורס יעסוק בשאלות הבאות: 1. מהם המקורות בספרות חז"ל ששימשו בסיס להדרת נשים מלימוד תורה? 2. מה היתה ההתייחסות לנשים לומדות תורה בתקופת חז"ל ובימי הביניים? 3. אילו שינויים בעת החדשה הובילו לאורינות נשית? 4. מהן ההשלכות בימינו של מהפיכת לימוד תורה לבנות בעולם הדתי?

יזמות חברתית-חינוכית בבית הספר ובקהילה שו"ת

916575 סמסטר א' ד"ר יהודה בר-שלום יום ה' 18:30-17:00

בקורס נבחן מודלים שונים להתערבויות יזמיות אפקטיביות הבאות לחולל שינויים במערכת הבית ספרית, במערכת הקהילתית ובקשר בין המערכות. תהיה הצגה של תיאוריות עדכניות של שינוי ויזומה חברתית, קהילתית וחינוכית תוך דגש על הקניית כלים מעשיים לפעולה מושכלת. הקורס נועד לחזק את יכולת ההנהגה וקידום יכולת ביצוע יזמות בקרב הלומדים, במובן התיאורטי והפרקטי.

ספרי שואה לילדים ולנוער שו"ת

729959 סמסטר ב' ד"ר רבקה גולדברג יום ה' 16:30-15:00

בקורס נעסוק בספרי ילדים ונוער בנושא השואה החל מן התקופה הסמוכה לה, בשנות הארבעים של המאה העשרים ועד לימינו ונבחן את השינויים שחלו בהתייחסות לנושא

במשך השנים. נעסוק בספרים שנכתבו ע"י עדים וניצולים, ספרים שנכתבו ע"י אנשים מבחוץ וע"י בני הדור השני, בניהם של ניצולים. נעסוק בייצוגה של השואה בסוגות כתיבה שונות, בשירה, בסיפורת, בספרות זיכרונות וביומנים. בקורס נבדוק גם כיצד הגיבו עיתוני הילדים בארץ בשואה ומיד אחריה למתרחש בגולה.

פלורליזם: הלכה למעשה
 שו"ת 916464 סמסטר א' ד"ר גליה גלזר חלד יום ה' 14:30-13:00

פלורליזם הוא האמונה בזכות קיומן של זהויות, עמדות או תרבויות מרובות. בבסיסו של קורס זה עומדות שלוש הנחות יסוד: הראשונה – אורח חיים פלורליסטי הוא רצוי ובריא ומהווה חלופה ברת השגה למציאות חברתית של אלימות ושנאה. הרווח אינו רק, כפי שנהוג לחשוב – של ה'אחרי' הסובל והמקופח, הרווח הוא גם של ה'אני', המעשיר ומרחיב את עצמיותו. ההנחה השנייה היא כי עמדה פלורליסטית לא מושגת על נקלה או דרך הצהרה חד פעמית, אלא דרך עבודה עצמית מתמדת, וקשה, של הקשבה ופתיחות מחשבתית. זוהי בעיקרה עבודה של בירור אישי כנה ושל זהות ה'אני' אל מול ה'אחרי', ושל משמעות המושג פלורליזם עבורי. ההנחה השלישית היא כי פלורליזם תיאורטי אינו מספיק. להלכה יתלווה המעשה, מעשה המפגש עם ה'אחרי'.

קורס זה מציע דיון אישי, ישיר וגלוי, תיאורטי ומעשי, בשאלות הקשות העומדות בדרכינו במפגש עם ה'אחרי', בהקשר הפנים יהודי וגם מחוצה לו, אותו יתבקשו הסטודנטיות/ים לזום. זאת תוך נסיון לתת כלים תיאורטיים, חשיבתיים ורגשיים להבנה ולניתוח של סיטואציות המפגש, ובתקוה – גם לסיטואציות מפגש עתידיות.

מנהגי חגים
 סמינר 316723 סמסטר א' פרופ' שמואל גליק יום ה' 10:00-8:30

הקורס יעסוק בתולדות התפתחות המנהגים שבמחזור החיים היהודי, ויתמקד במקורם של המנהגים ודרכי התפתחותם בקהילות ישראל ובמנהגים הבאים: מנהגי פורים; פסח; ספירת העומר; מנהגי הדלקת נרות – סמליותם במחזור החיים היהודי. שיטת הלימוד: קריאה וניתוח טכסטים מספרות המנהגים וההלכה, מאמרים העוסקים בהתפתחות המנהגים דיון בגישות תיאולוגיות ואנתרופולוגיות העוסקות בהבנת משמעות המנהג במהלך הקורס.

מעגל החיים היהודי: מנהג, הלכה ומעשה
 שו"ת 224667 סמסטר ב' פרופ' שמואל גליק יום ד' 10:45-9:15

הקורס יעסוק בתוקפו של מנהג וביחס בין מנהג להלכה. הוא ידון במנהגים שבמחזור החיים היהודי ויאיר את תולדותיהם והתפתחותם באזורים גיאוגרפיים ותרבותיים שונים. כמו כן הקורס יעסוק במשמעויות השונות שניתנו למנהגים במהלך הדורות בתפוצות ישראל. הקורס יתמקד בעיקר במנהגים הקשורים בהדלקת נרות ובמאכלים.

מעגל החיים היהודי: מנהג, הלכה ומעשה
 שו"ת
 224667 סמסטר ב' פרופ' שמואל גליק יום ד' 12: 30-11: 00
 קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

פרשת השבוע באספקלריה של מדרשי חז"ל
 שו"ת
 415566 סמסטר א' ד"ר יעקב מעוז יום ד' 10: 45-9: 15
 בקורס זה נפגוש את יצירתם המגוונת של חז"ל בתחום של מדרשי האגדה. נעין בטכסטים מתקופת התנאים והאמוראים העוסקים בסיפור המקראי ובדמויותיו. נכיר את החיבורים המדרשיים השונים שנוצרו במאות הראשונות לספירה, ונראה מה הם השינויים שחלו ביצירה המדרשית במהלך הזמן. תוך כדי הלימוד נעין בסוגים ספרותיים שונים כגון: הסיפור הדרשני, המשל, הפתיחתא, הפתירה ועוד. החומר המדרשי יוצג על בסיס פרשת השבוע.

אבות ואמהות
 שו"ת
 4145252 סמסטר א' ד"ר תמר קדרי יום ג' 12: 00-10: 30
 דמויותיהם של אבות ואימהות האומה הטביעו את חותמן על ההיסטוריה של העם היהודי. נבדוק מהם התכנים האידיאולוגיים והמוסריים שיצקו חכמים לתוך הסיפורים העתיקים. לדעת חז"ל מה הניע את אברהם להיות המאמין הראשון. כיצד האירו חכמים את מערכת היחסים הסבוכה בין שרה והגר. מדוע, לפי השקפתם, היו האמהות עקרות. מה לדעתם פשר השנאה העמוקה בין עשו ליעקב. כיצד התפרצה האהבה העזה בין יעקב לרחל, ועד היכן יכולה להגיע קנאה בין שתי אחיות. בקורס זה נעסוק בכל אותם היבטים אנושיים שראשיתם בסיפור המקראי, ואשר מופיעים בצורה סגונית ונרחבת בספרות האגדה של חז"ל.

מדרשי חז"ל ופרשת השבוע
 שו"ת
 412323 סמסטר א' ד"ר תמר קדרי יום ג' 14: 30-13: 00
 הקורס ילווה את מעגל הקריאה השנתי ויבחן נושאים שהעסיקו את חז"ל סביב פרשת השבוע. נבדוק מה הם הנושאים בהם בחרו להתמקד ואלו סוגיות מוסריות בחרו להבליט. כיצד הפכו את הסיפורים המקראיים ואת הדילמות של הגיבורים לכלי חינוכי הרלוונטי לתקופתם. נבחן אלו פסוקים משכו אליהם את מרכז תשומת הלב ומדוע. נלמד אודות מחזורי הקריאה השונים בארץ ישראל ובבבל ונדון בקשר בין המבנה של המדרשים לבין מוסד הדרשה בציבור בתקופת חז"ל.

חגי ישראל
 שו"ת
 819796 סמסטר א' ד"ר עינת רמון יום ב' 14: 30-13: 00
 כיצד עיצבה ההווה הישראלית את לוח השנה העברי והעניקה לו משמעויות? בקורס זה נבחן מגוון רחב של הגות ישראלית, חילונית, דתית וחסידיית על חגי ישראל כמו גם

תבניות של טקסים שעוצבו בתנועה הקיבוצית ובמערכת החינוך החילונית לרגל חגי ישראל. תוך בחינת המקורות השונים ננסה לברר האם יש מכנה משותף ערכי ואסטרטגי למקורות השונים המעניקים משמעות עכשווית ציונית ללוח השנה היהודי, המייצגים פלחי אוכלוסיה יהודית שונים בישראל? האם יש משהו "ישראלי" משותף להגויות היהודיות המגוונות הללו על חגי ישראל שהתפתחו בארץ ישראל במאה האחרונה? במהלך הקורס נקרא ביחד כתבים של ההוגים הבאים: ח"י ביאליק, א"ד גורדון, ברל כצנלסון, הרב קוק, ישעיהו ליבוביץ ובעל ה"נתיבות שלום" (חסידות סלונים) על המועדים. לאור הגותם ולאור עיון בטקסי חגים שנתגבשו במאה האחרונה נחשוב ביחד על דרכי עיצוב החג במציאות הישראלית לגווניה, על המאחד ועל המפריד שבה.

ישום חזון – הובלת שינוי בית ספרי

ש"ת 916326 סמסטר א' ד"ר איתן שיקלי יום ד' 10:45-9:15

הקורס יעסוק בגישות אידיאולוגיות חינוכיות מונחות חזון במוסדות חינוך בחברה הישראלית לגווניה עם הדגש על בתי ספר תל"י. הקורס יספק גם כלים לחשיבה ביקורתית, התבוננות רפלקטיבית ובניית חזון.

גישות לחינוך יהודי

ש"ת 929787 סמסטר ב' ד"ר איתן שיקלי יום ד' 10:45-9:15

בחלקו הראשון, הקורס יבקש לבדוק את מקומם של התכנים היהודיים בחינוכו של היהודי בעת החדשה, יציב מגוון גישות בנות זמננו למטרות החינוך היהודי במגזר הלא-דתי ויקנה כלים לניתוח הגישות השונות. בחלקו השני של הקורס, יוצגו מספר ניסיונות שנעשו בתחום זה במדינת ישראל, מתוכנית "תודעה יהודית" ועד להמלצות ועדת שנהר. מקום ניכר יוקדש לניתוח חינוך תל"י וייחודיותו.

חינוך ותפילה

ש"ת 915676 סמסטר א' ד"ר איתן שיקלי יום ד' 12:30-11:00

נלמד להבין אילו עקרונות תיאולוגיים עומדים מאחורי כמה מתפילות הקבע בסידור התפילה, וכיצד באו הדברים לידי ביטוי בנוסח התפילה. ננסה לתאר את דמות האל כפי שהיא משתקפת אל מבעד לתפילות, ובתוך כך נתהה על מעמד המתפלל/ת. יושם דגש על מדרשי חז"ל העוסקים בתפילה ונערוך השוואה בין כמה דוגמאות של תפילות במקרא לאלו שבמחשבת חז"ל. נעסוק בשאלת האסתטיקה שבתפילה, באופן המופע של מוביל/י התפילה במראה ובקול. כמו כן נעסוק בשאלה כיצד מנגישים רעיונות תיאולוגיים מופשטים למחונכים במסגרות השונות.

חינוך ותפילה

ש"ת 915677 סמסטר א' ד"ר יעקב מעוז יום ד' 12:30-11:00

קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

שו"ת

מעגל החיים היהודי

1427885 סמסטר ב' ד"ר פול שרל-פוקס יום ה' 10:30-12:00

מהלידה ועד הקבורה, יהודים מציינים כמעט כל אירוע ואירוע עם טקס הנותן מענה לצרכים פסיכולוגיים בסיסיים של תענוג, שליטה, שייכות ומשמעות. הקורס ידון בבסיס ההלכתי/מסורתי של טקסי מעבר במעגל החיים היהודי ובמשמעות שניתן להפיק מהם גם בימינו. ננסה לעמוד על דעת ההוגים והיוצרים של הדורות הקודמים על מנת ליצור טקסים חדשים שיתייחסו לאירועים ומצבים חדשים בחיי היחיד והקהילה.

לימודי תעודה בהוראת תרבות ישראל

חברת מופת בהגות הציונית
 819756 סמסטר א' ד"ר ארי אקרמן יום ד' 14: 45-13: 15 שו"ת

הקורס ידון בתפיסותיהם של הוגים בזרמים מרכזיים בציונות המתארים את חזונו לחברה אידיאלית בארץ ישראל. נבין את מקורות היניקה של רעיונותיהם השואבים מההשקפות שצמחו באידיאולוגיות של המאה התשע-עשרה ובמקורות היהודיים של תיקון האדם והעולם. במשנתם של הרצל וז'בוטינסקי, חברות המופת מתוארות על פי השקפות הזרמים הליברלים לאומיים באירופה, ומולם מציבים א.ד. גורדון, בובר, כצנלסון וברגוריון חברה המושפעת מזרמים סוציאליסטים שונים, מעמדיים או לאומיים. נבחן גם את ההשקפה התרבותית מוסרית של אחד העם והדתית מוסרית, המורכבת, של הראי"ה קוק. ניתוח ההשקפות השונות יבחן את מקומו ותיקונו של היחיד היהודי, מול מקומה של החברה, העם והמדינה ומה מערכות היחסים ביניהם. ננתח את התביעות והדרישות מכל אחד מן המרכיבים האלה ליצירת חברת מופת, על פי ההוגים השונים. לסיכום נשווה בין האוטופיות לבין המציאות כיום במדינת ישראל, ותפקידיה של מערכת החינוך בעיצוב חברה מתוקנת.

חברת מופת בהגות הציונית
 819755 סמסטר א' ד"ר יוסי חקלאי יום ד' 14: 45-13: 15 שו"ת
 קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

פרקי אבות כאשנב לספרות חז"ל
 316565 סמסטר א' ד"ר מוטי ארד יום ד' 14: 45-13: 15 שו"ת
 מסכת אבות המכונה "פרקי אבות" היא היצירה המפורסמת ביותר של חז"ל שגם נלמדת יותר מכל חיבור אחר. בקורס זה נלמד משניות נבחרות בפרקי אבות בעיון בעזרת אבות דרבי נתן ושלל פירושים מכל התקופות. כמו כן, נעיין בפרקי אבות כאשנב לספרות חז"ל בכלל.

מעגל החיים היהודי: מנהג, הלכה ומעשה
 224667 סמסטר ב' פרופ' שמואל גליק יום ד' 10: 45-9: 15 שו"ת

הקורס יעסוק בתוקפו של מנהג וביחס בין מנהג להלכה. הוא ידון במנהגים שבמחזור החיים היהודי ויאיר את תולדותיהם והתפתחותם באזורים גיאוגרפיים ותרבותיים שונים. כמו כן הקורס יעסוק במשמעויות השונות שניתנו למנהגים במהלך הדורות בתפוצות ישראל. הקורס יתמקד בעיקר במנהגים הקשורים בהדלקת נרות ובמאכלים.

לימודי תעודה בהוראת תרבות ישראל

מנהיגים ואירועים מכווני זהות בציונות ובחברה
שוי"ת 610909 סמסטר א' ד"ר יוסי חקלאי יום ד' 16:30-15:00

הקורס מפגיש את הסטודנט עם מנהיגים מרכזיים בציונות העומדים מול אירועים היסטוריים שהשפיעו על דרכם ועל מהלך תולדות העם היהודי. נבחין בין נטיות המנהיגויות השונות לתחומי פעולה המגוונים, המדיני, הרוחני-תרבותי, המעשי, הצבאי או המשלבים ביניהם. נבחן את עמדותיהם ומעשיהם ונעמוד על תרומתם למעשה הציוני, על הישגיהם וכישלונותיהם. ננתח בכל אחד מן הצמתים המרכזיים את הדילמות שבהם עמדו המנהיגים, את השיקולים הערכים העקרונית והאינטרסים שהעלו, ונברר מה הכריע בהחלטתם ומה היו התוצאות לעתיד. הצגת המנהיגים והאירועים ההיסטוריים, נותנים בידינו כלים להבנת חלק מן המסגרות ומן הערכים והנורמות המגדירים עד היום את חיינו בארץ, וגם על כך נדון בסיום הקורס.

פרשת השבוע באספקלריה של מדרשי חז"ל
שוי"ת 415566 סמסטר א' ד"ר יעקב מעוז יום ד' 10:45-9:15

בקורס זה נפגוש את יצירתם המגוונת של חז"ל בתחום של מדרשי האגדה. נעיין בטכסטים מתקופת התנאים והאמוראים העוסקים בסיפור המקראי ובדמויותיו. נכיר את החיבורים המדרשיים השונים שנוצרו במאות הראשונות לספירה, ונראה מה הם השינויים שחלו ביצירה המדרשית במהלך הזמן. תוך כדי הלימוד נעיין בסוגים ספרותיים שונים כגון: הסיפור הדרשני, המשל, הפתיחתא, הפתירה ועוד. החומר המדרשי יוצג על בסיס פרשת השבוע.

חינוך ותפילה
שוי"ת 915677 סמסטר א' ד"ר יעקב מעוז יום ד' 12:30-11:00

נלמד להבין אילו עקרונות תיאולוגיים עומדים מאחורי כמה מתפילות הקבע בסידור התפילה, וכיצד באו הדברים לידי ביטוי בנוסח התפילה. ננסה לתאר את דמות האל כפי שהיא משתקפת אל מבעד לתפילות, ובתוך כך נתהה על מעמד המתפלל/ת. יושם דגש על מדרשי חז"ל העוסקים בתפילה ונערוך השוואה בין כמה דוגמאות של תפילות במקרא לאלו שבמחשבת חז"ל. נעסוק בשאלת האסתטיקה שבתפילה, באופן המופע של מוביל/י התפילה במראה ובקול. כמו כן נעסוק בשאלה כיצד מנגישים רעיונות תיאולוגיים מופשטים למחונכים במסגרות השונות.

חינוך ותפילה
שיעור 915676 סמסטר א' ד"ר איתן שיקלי יום ד' 12:30-11:00

קבוצה נוספת של הקורס הנ"ל.

חינוך חברתי

האתגר של חינוך לערכים מעלה שאלות רבות וגם מחלוקות. תחום זה מיועד לאלו אשר עוסקים בחינוך חברתי/ערכי ובלתי פורמאלי, המעוניינים להרחיב את ידיעותיהם בתחום זה, בשילוב מדעי היהדות, ולמצוא דרכים לשלב בין שני התחומים בעבודתם.

ניתן ללמוד תחום זה כתחום משני בלבד.

תוכנית הלימודים (12 נ"ז)

קורסי חובה	(4 נ"ז)
חינוך לערכים – גישות ותוכניות (סמסטר א')	(2 נ"ז)
חינוך לערכים בהגות היהודית המודרנית (סמסטר א')	(2 נ"ז)
קורסי בחירה	(8 נ"ז)
קורס בחירה הנוגע לשואה או לחברה הישראלית ולחינוך החברתי	(2 נ"ז)
קורס בחירה בספרות חז"ל הקשור לחינוך החברתי	(2 נ"ז)
שני קורסי בחירה בחינוך החברתי	(4 נ"ז)

עבודות סמינריוניות

על הסטודנטים לכתוב עבודה סמינריונית אחת בתחום של החינוך החברתי ועבודה סמינריונית נוספת בתחום שבחרו לעסוק בו במדעי היהדות.

רשימת הקורסים בחינוך חברתי

קורסי חובה

חינוך לערכים: גישות ותוכניות

שיעור
925465 סמסטר ב' ד"ר ברנדה בקון יום ה' 12:00-10:30

הקורס יתמקד בשאלות הבאות: מהן הגישות השונות בתחום של חינוך לערכים? מהי ההשפעה של הפדגוגיה הפמיניסטית על חינוך לערכים? מהו ההבדל בין חינוך לערכים ואינדוקטורנציה? לאילו ערכים מחנכות תוכניות שונות, פורמליות ובלתי-פורמליות, הקיימות היום במערכת החינוך הישראלית?

חינוך לערכים בהגות היהודית המודרנית

שיעור
916595 סמסטר א' ד"ר ארי אקרמן יום ה' 16:30-15:00

הקורס יעסוק בדימויים על חינוך לערכים בהגות היהודית המודרנית. במסגרת זו נבחן, בין השאר, את משנותיהם החינוכיות של אחד העם, מרטין בובר, ישעיהו ליבוביץ, דוד הרטמן ואליעזר שביד.

קורסי בחירה

חדשנות בחינוך היהודי

סמינר
915252 סמסטר א' ד"ר ארי אקרמן יום ה' 10:00-8:30

הקורס יאיר את התהליכים המרכזיים בהתפתחות החינוך היהודי המודרני. בין היתר נדון בדמות החינוך ובתפקידו בחברה היהודית המסורת, ברעיונות המשכילים ובפעילותם להתחדשות החינוך היהודי ובניסיונות להקמת סוג חדש של ישיבה במזרח אירופה. בקשר לכל התפתחות חינוכית שנידון בה, בנוסף לבחינה היסטורית, נעייין בהוגים חינוכיים שליוו וביססו את התהליך החדשני.

ושיננתם לבניך – ומה עם הבנות?

שו"ת
922565 סמסטר ב' ד"ר ברנדה בקון יום ג' 10:00-8:30

הקורס יעסוק בשאלות הבאות: 1. מהם המקורות בספרות חז"ל ששימשו בסיס להדרת נשים מלימוד תורה? 2. מה היתה ההתייחסות לנשים לומדות תורה בתקופת חז"ל ובימי הביניים? 3. אילו שינויים בעת החדשה הובילו לאוריינות נשית? 4. מהן ההשלכות בימינו של מהפיכת לימוד תורה לבנות בעולם הדתי?

חינוך לחיים במשפחה וחינוך מיני

שו"ת
924543 סמסטר ב' ד"ר ברנדה בקון יום ה' 10:00-8:30

הנושא של חינוך מיני הוא נושא השנוי במחלוקת ומיושם חלקית במערכת החינוך הישראלי. הקורס יעסוק בדומה ושונה בגישתם של מערכת החינוך הממלכתית לעומת מערכת החינוך הממלכתית-דתית, הוא יתמודד עם השאלות הבאות:

1. מהי הדמות האידיאלית של האשה העולה מהתוכניות השונות בנושא נישואין ומשפחה במערכת החינוך?
2. מהן המגמות השונות בתוכניות לימודים בתורה שבעל פה בנושא זה, לעומת בתוכניות המיועדות לשעת חברה?
3. כיצד משקפות תוכניות אלה את מקומו המרכזי של ערך המשפחה בחברה הישראלית?

יזמות חברתית-חינוכית בבית הספר ובהילה

שו"ת

916575 סמסטר א' ד"ר יהודה בר-שלום יום ה' 18:30-17:00

בקורס נבחן מודלים שונים להתערבויות יזמיות אפקטיביות הבאות לחולל שינויים במערכת הבית ספרית, במערכת הקהילתית ובקשר בין המערכות. תהיה הצגה של תיאוריות עדכניות של שינוי ויוזמה חברתית, קהילתית וחינוכית תוך דגש על הקניית כלים מעשיים לפעולה מושכלת. הקורס נועד לחזק את יכולת ההנהגה וקידום יכולת ביצוע יוזמות בקרב הלומדים, במובן התיאורטי והפרקטי.

פלורליזם: הלכה למעשה

שו"ת

916464 סמסטר א' ד"ר גליה גלזר חלד יום ה' 14:30-13:00

פלורליזם הוא האמונה בזכות קיומן של זהויות, עמדות או תרבויות מרובות. בבסיסו של קורס זה עומדות שלוש הנחות יסוד: הראשונה – אורח חיים פלורליסטי הוא רצוי ובריא ומהווה חלופה ברת השגה למציאות חברתית של אלימות ושנאה. הרווח אינו רק, כפי שנהוג לחשוב – של ה'אחר' הסובל והמקופח, הרווח הוא גם של ה'אני', המעשיר ומרחיב את עצמיותו. ההנחה השנייה היא כי עמדה פלורליסטית לא מושגת על נקלה או דרך הצהרה חד פעמית, אלא דרך עבודה עצמית מתמדת, וקשה, של הקשבה ופתיחות מחשבתית. זוהי בעיקרה עבודה של בירור אישי כנה ושל זהות ה'אני' אל מול ה'אחר', ושל משמעות המושג פלורליזם עבורי. ההנחה השלישית היא כי פלורליזם תיאורטי אינו מספיק. להלכה יתלווה המעשה, מעשה המפגש עם ה'אחר'.

קורס זה מציע דיון אישי, ישיר וגלוי, תיאורטי ומעשי, בשאלות הקשות העומדות בדרכינו במפגש עם ה'אחר', בהקשר הפנים יהודי וגם מחוצה לו, אותו יתבקשו הסטודנטיות/ים לזום. זאת תוך נסיון לתת כלים תיאורטיים, חשיבתיים ורגשיים להבנה ולניתוח של סיטואציות המפגש, ובתקוה – גם לסיטואציות מפגש עתידיות.

תרבות וחברה בישראל

שו"ת

722323 סמסטר ב' ד"ר גליה גלזר חלד יום ה' 14:30-13:00

קורס זה מגולל את סיפור זהותה התרבותית והחברתית המשתנה של החברה הישראלית. נפתח את הקורס במפגש עם הנרטיבים מכונני הזהות שהקנו משמעות למפעל הציוני ושהניעו את החברה הישראלית מראשית דרכה. נעסוק באופן ספציפי בשני מאפייני יסוד של הזהות הלאומית המתגבשת – המיליטריזם ותרבות הזיכרון

והשכול בישראל. בהמשך, נבחן את הסדקים והמחלוקות שהתגלעו בנרטיב המכונן ואת המעבר מתרבות קולקטיבית לפרטית, מהחלטיות לספקנות, מהגמוניה להטרונגיות. נעמוד על המושג 'רב תרבותיות' ועל המודלים התיאורטיים השונים הבוחנים את הרלוונטיות שלו למציאות הישראלית. נבחן את הסוגיה הרב תרבותית ביחס לשלושה ביטויים ספציפיים: מזרחיות, ערביי ישראל ויחסי מרכז ופריפריה. בתום הקורס יתקיים פאנל בו ייקחו חלק תלמידי הקורס.

זיכרון השואה בישראל
 שו"ת 724512 סמסטר ב' ד"ר גליה גלזר חלד יום ה' 12:00-10:30

את נושא זיכרון השואה בישראל נתקוף בקורס זה משתי נקודות מבט. בראשונה, ההיסטורית, נתמקד בהתפתחות זיכרון השואה על ציר הזמן - החל במפגש בין הארצישראלים לניצולים עם הגיעם ארצה, דרך קליטתם בארץ וכלה בשינויים הגדולים שחלו באתוס השואה הישראלי בעשורים הבאים, ברמה הפרטית והציבורית. בחלקו השני נעסוק בסוגיות חברתיות-חינוכיות מרכזיות בישראל, כולן תולדה ונגזרת של פרקטיקות לעיצוב זיכרון השואה בישראל: מהו זיכרון קולקטיבי? באיזה אופן אנו בוחרים לייצג ולזכור את השואה? נעניין עיון ביקורתי בנושא משלחות הנוער לפולין, נשאל את עצמנו איזו נגיעה יש לזיכרון השואה לעדות ישראל? ולגורל הניצולים הקשישים בארץ? ומהו בעצם טקס זיכרון אלטרנטיבי? מטרת הקורס לעורר מחשבה לגבי כוחו של זיכרון השואה, תוך פיתוח מודעות לאחריות המוסרית והחברתית שהוא תובע מכל אחד מאיתנו.

יחיד, משפחה וקהילה
 שו"ת 1117858 סמסטר א' ד"ר גליה גלזר חלד יום ה' 12:00-10:30

המעבר מקולקטיביזם לאינדיבידואליזם מאפיין את התפתחותה של החברה המערבית ואת החיים במדינת ישראל. עם זאת דווקא הדגש החזק על אינדיבידואליזם, הוא שהביא לתחייתו ולשגשוגו המחודש של מושג הקהילה. נפתח את הקורס בעיון בהתפתחות ההיסטורית של מושג 'גן העדן האבוד', נשווה בין תיאוריות העוסקות בזהות הפרט בתקופה המודרנית והפוסט-מודרנית, נבחן את עלייתן של תיאוריות ופרקטיקות קהילתיות חדשות על רקע השינויים במבנה המשפחה ובחלוקת התפקידים המגדרית, ונתוודע לעולם הקהילות האינטרנטי בעידן הגלובליזציה. נבחן גם את מגבלות החזון הקהילתי ואת המורכבויות שבהתאמתו לחברה אינדיבידואליסטית.

חינוך יהודי בראי ספרות השו"ת בא"י ובאמפריה העות'ומנאית
 שו"ת 314959 סמסטר א' פרופ' שמואל גליק יום ה' 12:00-10:30

הקורס יעסוק בקריאה וניתוח טכסטים מספרות השו"ת מארצות האסלאם והאימפריה העות'ומאנית בסוגיות נבחרות העוסקות במשפחה ובקהילה, כמו: חובות ההורים, מסגרות הלימוד, נשים לימודן והשכלתן, תחרות והשגת גבול בין רבנים ומלמדים.

במהלך הלימוד יושם דגש על הכרת הטרמינולוגיה של ספרות השו"ת; הכרת מחברי התשובות; דרכים להפקת מידע היסטורי מטכסטים רבניים.

אלימות במשפחה במקרא ובמדרש

426889 סמסטר ב' ד"ר אלחנן מאירוביץ יום ה' 10:00-8:30 שו"ת

הרלוונטיות של התנ"ך מונחת בסירוב שלה לכסות ולהסתיר את הרבדים המכוערים של החיים, בהם נכללים אלימות במסגרת המשפחה. הקורס יכלול ויעסוק בחקר מספר אירועים ומקרי אלימות וברוטאליות: שלושת מקרי האונס בתנ"ך; הקונפליקט של יוסף עם אחיו; מקרה "הסוטה"; מקרה "חתן דמים" (שמות פרק ד'); הטרגדיה של שמשון.

אלימות במשפחה בבית הספר ובחברה

1127406 סמסטר ב' סילויה זילברמן יום ה' 16:30-15:00 שו"ת

השיעור מכוון להקנות למשתתפים ידע והבנות לגבי הגורמים האישיים, הבין-אישיים, הארגוניים והחברתיים המובילים להגברה או לצמצום של תופעות אלימות. בהנחה שהאלימות הנה תופעה אנושית מבנית, בחלקה גלויה וברובה סמויה, שמשולבת בנורמות חברתיות ותרבותיות, ננסה לתרגם את ההבנות להתערבויות אשר עשויות לצמצם את התופעה וננתח התערבויות שבפועל מגבירות אותה.

חגי ישראל

819796 סמסטר א' ד"ר עינת רמון יום ב' 14:30-13:00 שיעור

כיצד עיצבה ההוויה הישראלית את לוח השנה העברי והעניקה לו משמעויות? בקורס זה נבחן מגוון רחב של הגות ישראלית, חילונית, דתית וחסידית על חגי ישראל כמו גם תבניות של טקסים שעוצבו בתנועה הקיבוצית ובמערכת החינוך החילונית לרגל חגי ישראל. תוך בחינת המקורות השונים ננסה לברר האם יש מכנה משותף ערכי ואסתטי למקורות השונים המעניקים משמעות עכשוויות ציונית ללוח השנה היהודי, המייצגים פלחי אוכלוסיה יהודית שונים בישראל? האם יש משהו "ישראלי" משותף להגויות היהודיות המגוונות הללו על חגי ישראל שהתפתחו בארץ ישראל במאה האחרונה? במהלך הקורס נקרא ביחד כתבים של ההוגים הבאים: ח"י ביאליק, א"ד גורדון, ברל כצנלסון, הרב קוק, ישעיהו ליבוביץ ובעל ה"נתיבות שלום" (חסידות סלונים) על המועדים. לאור הגותם ולאור עיון בטקסי חגים שנתגבשו במאה האחרונה נחשוב ביחד על דרכי עיצוב החג במציאות הישראלית לגוניה, על המאחד ועל המפריד שבה.

"להמציא עם, לברוא אומה": תולדות החינוך הציוני

916303 סמסטר א' ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן יום ג' 14:30-13:00 שו"ת

הקורס יעסוק בהתהוותה, התפתחותה ומאפייניה של מערכת החינוך הציונית בתקופת היישוב ושנותיה הראשונות של מדינת ישראל, עד לחקיקת חוק חינוך חובה. נדון

במרכיבי המערכת מנקודת מבט תוכנית וארגונית. נעסוק ביצירתה של הסתדרות המורים העבריים, בארגון הגננות, בחלוקה לזרמים פוליטיים, עדתיים, דתיים ועוד. נתמודד עם שאלת הקשר בין תהליכים אלו בתחום החינוך לתהליכים הרחבים יותר של יצירת החברה הישראלית בשנות העלייה הגדולה.

אבדן הביטחון בסמכות
סמינר 1416336 סמסטר א' ד"ר פול שרל-פוקס יום ה' 16:30-15:00

הורים, מורים ומנהיגים, סובלים היום כולם מהעדר הסמכות שבעבר היתה מובנת מאליה. יש ערעור רב במעמד של העומדים בחזית החברה והאמורים להיות ממונים על השלטת סדר חברתי תקין. כיום המושג "חברה אידיאלית" איננו מוכר. הריחוק (דיסטאנס) שפעם אפיין את הקשר (או חוסר הקשר) בין מורים ותלמידים וגם בין הורים וילדים כבר אינו רצוי. ציות ומשמעת לשמם אינם בבחינת רעיון רצוי אותו אנו מוכנים לאמץ. מצד שני, ברור לכולנו, שאין אפשרות לגדל או לחנך ילדים ללא גבולות. לאורך הדרך השתבשה ההגדרה ושכחנו שהציפיות או הדרישות אינן "ללא גבולות" סתם, אלא להענקת כלים שיסייעו לילד/ה לנווט את דרכו/ה במערך החיים המעורפלים של העידן המודרני. בקורס נדון במודל חדש לסמכות, סמכות שתעזור לילדים ללמוד שליטה עצמית ולאמץ ערכים חברתיים.

מעגל החיים היהודי
שו"ת 1427885 סמסטר ב' ד"ר פול שרל-פוקס יום ה' 12:00-10:30

מהלידה ועד הקבורה, יהודים מציינים כמעט כל אירוע ואירוע עם טקס הנותן מענה לצרכים פסיכולוגיים בסיסיים של תענוג, שליטה, שייכות ומשמעות. הקורס ידון בבסיס ההלכתי/מסורתי של טקסי מעבר במעגל החיים היהודי ובמשמעות שניתן להפיק מהם גם בימינו. ננסה לעמוד על דעת ההוגים והיוצרים של הדורות הקודמים על מנת ליצור טקסים חדשים שיתייחסו לאירועים ומצבים חדשים בחיי היחיד והקהילה.

מאברהם ועד רבין – מודלים של מנהיגות
שו"ת 8814789 סמסטר קיץ ד"ר פול שרל-פוקס

ישנן דרכים שונות להנהיג קבוצה. אפשר להורות, אפשר להציע ואפשר להכריח. ללא קשר לסגנון, יש תכונות מסוימות שכל מנהיג צריך לרכוש על מנת להביא את פיקודיו למטרה הרצויה. בקורס נדון על המודלים השונים של מנהיגות ומנהיגים. נבדוק מנהיגים מעברינו המקראית ועד דורותינו ונבין מה עזר להם להגיע ליעדיהם – או לא.

לימודי משפחה וקהילה

המשפחה והקהילה הם שני מבני יסוד חברתיים הממלאים תפקיד מרכזי ברמה האוניברסלית, בתרבות המערבית ובעולם היהודי בפרט. במסגרת לימודי התחום נבחן את מעמדו של הפרט אל מול מבנים אלה בפתחה של המאה ה-21, דור האינטרנט והגלובליזציה, עידן המעמיד את מושגי הזהות הקולקטיבית המוכרים לנו במבחן.

התוכנית פותחת צוהר גם אל עולם הקהילה והמשפחה היהודית. נעיין בשאלת אופיין וייחודן של הקהילה והמשפחה הישראלית והיהודית - בערכים ובהגות, במסורות ובדרכי ההתמודדות הטיפוסיות להן. עיון זה יתבסס על מגוון של מקורות החל מן המקורות היהודים הקלאסיים וכלה במקורות ישראלים ותיאוריות עכשוויות על נושא ההתנהגות האנושית. ניתן ללמוד תחום זה כתחום משני בלבד.

קיימת אפשרות לבחור במגמה של "תמיכה רוחנית יהודית" כמפורט להלן.

תוכנית הלימודים (12 נ"ז)

קורסי חובה לשנה א

- יחיד, משפחה וקהילה (2 נ"ז)
- מעגל החיים היהודי – מבט פסיכולוגי חברתי (2 נ"ז)

קורסי חובה עד תום הלימודים

- קורס נוסף בפסיכולוגיה שדן גם במקורות יהודיים (2 נ"ז)
- קורס נוסף הנוגע לחברה הישראלית (2 נ"ז)
- שני קורסים נוספים בתחום לימודי משפחה וקהילה (4 נ"ז)

קורסי חובה למגמה של תמיכה רוחנית יהודית (12 נ"ז)

- קורסי יסוד בתמיכה רוחנית יהודית (8 נ"ז)
- רפואה, מוסר והלכה (2 נ"ז)
- מעגל החיים היהודי – מבט פסיכולוגי חברתי (2 נ"ז)

עבודות סמינריוניות

על התלמידים לכתוב שתי עבודות סמינריוניות – אחת בתחום הראשי בו בחרו ואחת בלימודי משפחה וקהילה.

רשימת הקורסים בלימודי משפחה וקהילה

קורסי חובה

יחיד, משפחה וקהילה שו"ת

1117858 סמסטר א' ד"ר גליה גלזר חלד יום ה' 12:00-10:30

המעבר מקולקטיביזם לאינדיבידואליזם מאפיין את התפתחותה של החברה המערבית ואת החיים במדינת ישראל. עם זאת דווקא הדגש החזק על אינדיבידואליזם, הוא שהביא לתחייתו ולשגשוגו המחודש של מושג הקהילה. נפתח את הקורס בעיון בהתפתחות ההיסטורית של מושג 'גן העדן האבוד', נשווה בין תיאוריות העוסקות בזהות הפרט בתקופה המודרנית והפוסט-מודרנית, נבחן את עלייתן של תיאוריות ופרקטיקות קהילתיות חדשות על רקע השינויים במבנה המשפחה ובחלוקת התפקידים המגדרית, ונתוודע לעולם הקהילות האינטרנטי בעידן הגלובליזציה. נבחן גם את מגבלות החזון הקהילתי ואת המורכבויות שבהתאמתו לחברה אינדיבידואליסטית.

מעגל החיים היהודי שו"ת

1427885 סמסטר ב' ד"ר פול שרל-פוקס יום ה' 12:00-10:30

מהלידה ועד הקבורה, יהודים מציינים כמעט כל אירוע ואירוע עם טקס הנותן מענה לצרכים פסיכולוגיים בסיסיים של תענוג, שליטה, שייכות ומשמעות. הקורס ידון בבסיס ההלכתי/מסורתי של טקסי מעבר במעגל החיים היהודי ובמשמעות שניתן להפיק מהם גם בימינו. ננסה לעמוד על דעת ההוגים והיוצרים של הדורות הקודמים על מנת ליצור טקסים חדשים שיתייחסו לאירועים ומצבים חדשים בחיי היחיד והקהילה.

קורסים בפסיכולוגיה שדנים במקורות יהודיים

הפסיכולוגיה של המגדר שו"ת

1411481 סמסטר א' ד"ר פול שרל-פוקס יום ה' 14:30-13:00

כולנו מבלים זמן רב על מנת להבין מה עושה "בן" ומה עושה "בת". כולנו חיים בקרבת אנשים ונשים ולכן כולנו מתמודדים עם הנושא של מגדר או במודע או שלא במודע. המדע החברתי חוקר זה זמן רב את המגדר על מנת להבין מה גורם לו ומה נגזר ממנו. במקורותינו היהודיים ישנם גם דיונים מרתקים מתקופת המקרא ועד לזמננו סביב השאלה: האם העובדה שנולדתי גבר או אשה משנה את חיי? במהלך הקורס נשתדל להבין עד כמה ההבדלים בין נשים לגברים הם מוטבעים בגלל כרומוזום אחד או שמה נלמד שהכל נלמד ממסורות חברתיות עתיקות יומין.

הנח לסלוח סמינר

1426688 סמסטר ב' ד"ר פול שרל-פוקס יום ה' 14:30-13:00

כל אחד במהלך חייו מגיע לצומת בה הוא חייב להחליט לסלוח למי שפגע בו. החוויה האישית היא שאנו מחליטים באופן מודע לסלוח - אם לאו. האם הסליחה היא תכונה

אנושית בלבד או שמא יש לה זכר גם בקרב יצורים ביולוגיים אחרים? ואם אפשר להסביר את הסליחה בראי הביולוגי מדוע חז"ל הורו על הסליחה ומדוע הרמב"ם קובע להלכה את המצווה לסלוח?

קורסים הנוגעים בחברה הישראלית

אלימות בבית הספר ובחברה

1127406 סמסטר ב' סילויה זילברמן יום ה' 15:00-16:30

השיעור מכוון להקנות למשתתפים ידע והבנות לגבי הגורמים האישיים, הבין-אישיים, הארגוניים והחברתיים המובילים להגברה או לצמצום של תופעות אלימות. בהנחה שהאלימות הנה תופעה אנושית מבנית, בחלקה גלויה וברובה סמויה, שמשולבת בנורמות חברתיות ותרבותיות, ננסה לתרגם את ההבנות להתערבויות אשר עשויות לצמצם את התופעה ונתחם התערבויות שבפועל מגבירות אותה.

יזמות חברתית-חינוכית בבית הספר ובקהילה

916575 סמסטר א' ד"ר יהודה בר-שלום יום ה' 17:00-18:30

בקורס נבחן מודלים שונים להתערבויות יזמיות אפקטיביות הבאות לחולל שינויים במערכת הבית ספרית, במערכת הקהילתית ובקשר בין המערכות. תהיה הצגה של תיאוריות עדכניות של שינוי ויוזמה חברתית, קהילתית וחינוכית תוך דגש על הקניית כלים מעשיים לפעולה מושכלת. הקורס נועד לחזק את יכולת ההנהגה וקידום יכולת ביצוע יוזמות בקרב הלומדים, במובן התיאורטי והפרקטי.

תרבות וחברה בישראל

722323 סמסטר ב' ד"ר גליה גלזנר חלד יום ה' 13:00-14:30

קורס זה מגולל את סיפור זהותה התרבותית והחברתית המשתנה של החברה הישראלית. נפתח את הקורס במפגש עם הנרטיבים מכונני הזהות שהקנו משמעות למפעל הציוני ושהניעו את החברה הישראלית מראשית דרכה. נעסוק באופן ספציפי בשני מאפייני יסוד של הזהות הלאומית המתגבשת – המיליטריזם ותרבות הזיכרון והשכול בישראל. בהמשך, נבחן את הסדקים והמחלוקות שהתגלעו בנרטיב המכונן ואת המעבר מתרבות קולקטיבית לפרטית, מהחלטיות לספקנות, מהגמוניה להטרונות. נעמוד על המושג 'רב תרבותיות' ועל המודלים התיאורטיים השונים הבוחנים את הרלוונטיות שלו למציאות הישראלית. נבחן את הסוגיה הרב תרבותית ביחס לשלושה ביטויים ספציפיים: מזרחיות, ערביי ישראל ויחסי מרכז ופריפריה. בתום הקורס יתקיים פאנל בו ייקחו חלק תלמידי הקורס.

פלורליזם: הלכה למעשה שו"ת

916464 סמסטר א' ד"ר גליה גלזר חלד יום ה' 14:30-13:00

פלורליזם הוא האמונה בזכות קיומן של זהויות, עמדות או תרבויות מרובות. בבסיסו של קורס זה עומדות שלוש הנחות יסוד: הראשונה – אורח חיים פלורליסטי הוא רצוי ובריא ומהווה חלופה ברת השגה למציאות חברתית של אלימות ושנאה. הרווח אינו רק, כפי שנהוג לחשוב – של ה'אחרי' הסובל והמקופח, הרווח הוא גם של ה'אני', המעשיר ומרחיב את עצמיותו. ההנחה השנייה היא כי עמדה פלורליסטית לא מושגת על נקלה או דרך הצהרה חד פעמית, אלא דרך עבודה עצמית מתמדת, וקשה, של הקשבה ופתיחות מחשבתית. זוהי בעיקרה עבודה של בירור אישי כנה ושל זהות ה'אני' אל מול ה'אחרי', ושל משמעות המושג פלורליזם עבורי. ההנחה השלישית היא כי פלורליזם תיאורטי אינו מספיק. להלכה יתלווה המעשה, מעשה המפגש עם ה'אחרי'.

קורס זה מציע דיון אישי, ישיר וגלוי, תיאורטי ומעשי, בשאלות הקשות העומדות בדרכינו במפגש עם ה'אחרי', בהקשר הפנים יהודי וגם מחוצה לו, אותו יתבקשו הסטודנטיות/ים ליזום. זאת תוך נסיון לתת כלים תיאורטיים, חשיבתיים ורגשיים להבנה ולניתוח של סיטואציות המפגש, ובתקוה – גם לסיטואציות מפגש עתידיות.

קורסי בחירה

אלימות במשפחה במקרא ובמדרש שו"ת

426889 סמסטר ב' ד"ר אלחנן מאירוביץ יום ה' 10:00-8:30

הרלוונטיות של התנ"ך מונחת בסירוב שלה לכסות ולהסתיר את הרבדים המכוערים של החיים, בהם נכללים אלימות במסגרת המשפחה. הקורס יכלול ויעסוק בחקר מספר אירועים ומקרי אלימות וברוטאליות: שלושת מקרי האונס בתנ"ך; הקונפליקט של יוסף עם אחיו; מקרה "הסוטה"; מקרה "חתן דמים" (שמות פרק ד'); הטרגדיה של שמשון.

אבדן הביטחון בסמכות סמינר

1416336 סמסטר א' ד"ר פול שרל-פוקס יום ה' 16:30-15:00

הורים, מורים ומנהיגים, סובלים היום כולם מהעדר הסמכות שבעבר היתה מובנת מאליה. יש ערעור רב במעמדם של העומדים בחזית החברה והאמורים להיות ממונים על השלטת סדר חברתי תקין. כיום המושג "חברה אידיאלית" איננו מוכר. הריחוק (דיסטאנס) שפעם אפיין את הקשר (או חוסר הקשר) בין מורים ותלמידים וגם בין הורים וילדים כבר אינו רצוי. ציות ומשמעת לשמם אינם בבחינת רעיון רצוי אותו אנו מוכנים לאמץ. מצד שני, ברור לכולנו, שאין אפשרות לגדל או לחנך ילדים ללא גבולות. לאורך הדרך השתבשה ההגדרה ושכחנו שהציפיות או הדרישות אינן "ללא גבולות" סתם, אלא להענקת כלים שיסייעו לילד/ה לנווט את דרכו/ה במערך החיים המעורפלים של העידן המודרני. בקורס נדון במודל חדש לסמכות, סמכות שתעזור לילדים ללמוד שליטה עצמית ולאמץ ערכים חברתיים.

מאברהם ועד רבין – מודלים של מנהיגות

שו"ת

8814789 סמסטר קיץ ד"ר פול שרל-פוקס

ישנן דרכים שונות להנהיג קבוצה. אפשר להורות, אפשר להציע ואפשר להכריח. ללא קשר לסגנון, יש תכונות מסוימות שכל מנהיג צריך לרכוש על מנת להביא את פיקודיו למטרה הרצויה. בקורס נדון על המודלים השונים של מנהיגות ומנהיגים. נבדוק מנהיגים מעברינו המקראית ועד דורותינו ונבין מה עזר להם להגיע ליעדיהם - או לא.

זיכרון השואה בישראל

שו"ת

724512 סמסטר ב' ד"ר גליה גלזר חלד יום ה' 12:00-10:30

את נושא זיכרון השואה בישראל נתקוף בקורס זה משתי נקודות מבט. בראשונה, ההיסטורית, נתמקד בהתפתחות זיכרון השואה על ציר הזמן - החל במפגש בין הארצישראלים לניצולים עם הגיעם ארצה, דרך קליטתם בארץ וכלה בשינויים הגדולים שחלו באתוס השואה הישראלי בעשורים הבאים, ברמה הפרטית והציבורית. בחלקו השני נעסוק בסוגיות חברתיות-חינוכיות מרכזיות בישראל, כולן תולדה ונגזרת של פרקטיקות לעיצוב זיכרון השואה בישראל: מהו זיכרון קולקטיבי? באיזה אופן אנו בוחרים לייצג ולזכור את השואה? נעיין עיון ביקורתי בנושא משלחות הנוער לפולין, נשאל את עצמנו איזו נגיעה יש לזיכרון השואה לעדות ישראל? ולגורל הניצולים הקשישים בארץ? ומהו בעצם טקס זיכרון אלטרנטיבי? מטרת הקורס לעורר מחשבה לגבי כוחו של זיכרון השואה, תוך פיתוח מודעות לאחריות המוסרית והחברתית שהוא תובע מכל אחד מאיתנו.

מנהגי חגים

סמינר

316723 סמסטר א' פרופ' שמואל גליק יום ה' 10:00-8:30

הקורס יעסוק בתולדות התפתחות המנהגים שבמחזור החיים היהודי, ויתמקד מקורם של המנהגים ודרכי התפתחותם בקהילות ישראל ובמנהגים הבאים; מנהגי פורים; פסח; ספירת העומר; מנהגי הדלקת נרות - סמליותם במחזור החיים היהודי. שיטת הלימוד: קריאה וניתוח טכסטים, מספרות המנהגים וההלכה, מאמרים העוסקים בהתפתחות המנהגים, דיון בגישות תיאולוגיות ואנתרופולוגיות העוסקות בהבנת משמעות המנהג. במהלך הקורס.

קורסים בתמיכה רוחנית יהודית

סמינר בתמיכה רוחנית-יהודית

סמינר

1416699 שנתי ד"ר עינת רמון יום ה' 16:30-15:00

קורס זה הוא "קורס הגרעין" בלימודי תמיכה רוחנית והלומדים בו יתחייבו ללמוד במשך ארבעה סמסטרים. עניינו להעניק הכרות יסודית עם הספרות המקצועית של מקצוע התמיכה הרוחנית, תרגומה לתובנות של השקפת עולם יהודית בימינו וביטוייה

התוכנית לתואר שני: תחומי הלימוד ורשימת הקורסים – משפחה וקהילה

בעבודת השטח של התומך הרוחני. הקורס ייכלל, אם כן, הכרות עם ספרות מקצועית בתחום, עם מקורות היהדות הרלוונטיים לעבודת התומכ/ת הרוחני/ת תוך דיון קבוצתי במקרים אלו. את הקורס תלווה עבודה מעשית של המשתתפים המודרכת על ידי מדריכת הקורס.

הסמינר פתוח אך ורק ללומדי המגמה לתמיכה רוחנית בלימודי משפחה וקהילה.

ש"ת

רפואה, מוסר והלכה

317766 סמסטר א' פרופ' דוד גולינקין יום ה' 18:30-17:00

קורס זה יעסוק בנקודות המגע שבין רפואה, אתיקה והלכה. במישור העקרוני נעניין בשאלות כגון: ריפוי חולים – חובה או זכות?; האם טקסטים עתיקים הם רלוונטיים לרפואה מודרנית?; גישה הלכתית וגישה אתית – מאי בינייהו?; נדון בנושאים כגון: אמירת אמת לחולה סופני, הזרעה מלאכותית, הפלות, השתלות, "המתת חסד", היחס לעישון, והנדסה גנטית.

חלק ג': משמעת, הסדרי תשלום, לוח שנה, מפתח

תקנון משמעת אקדמית

מכון שכטר למדעי היהדות רואה בחומרה רבה כל נסיון להעתיק או להונות בעבודות ובמבחנים לא רק מפני שהדבר אינו מקובל בעולם האקדמי אלא מכיוון שמעשה כזה עומד בניגוד מוחלט לערכים הנשגבים של היהדות לדורותיה.

ערך האמת כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים. כתוב בתורה: "מדבר שקר תרחק" (שמות כ"ג:ז') ושנוי בנביאים: "שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא יימצא בפייהם לשון תרמית" (צפניה ג':י"ג) ומשולש בכתובים: "על כן שנאתי כל אורח שקר" (תהילים קי"ט:ק"ד). וכן גרסינן בתלמוד: "אמר רבי חנינא: "חותמו של הקב"ה אמת" (שבת נ"ה ע"א). וכן אנו מתפללים בסידור התפילה: "לעולם יהא אדם... מודה על האמת ודובר אמת בלבבו". לפיכך, תרבות המוסד מבוססת על אימון הדדי.

יתר על כן, היהדות מתנגדת ל"גניבת דברים", וכלשונו של ירמיהו הנביא: "לכן הנני על הנביאים נאום ה' מגנבי דברי איש מאת רעהו" (ירמיהו כ"ג:ל'). וכן שנינו בפרק קנין תורה: "שכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" (אבות ו':ו') ומאידך גיסא: "כל מי שאינו אומר דבר בשם אומרו עליו הכתוב אומר 'אל תגזול דל כי דל הוא' (משלי כ"ב:כ"ב)" (מדרש תנחומא, במדבר, סימן כ"ז).

אסור לתלמידים להעתיק מחבריהם או לצטט דברים ממחבר אחר כולל אתרי אינטרנט מבלי לציין את מקורו במבחן, במבחן בית, בעבודה או בעבודה סמינריונית.

עבירת משמעת היא:

- א. הונאה בבחינה (במכון או בבית), בעבודה (רפרט), בעבודה סמינריונית, במבחן גמר, בעבודת גמר או במטלה לימודית אחרת.
- ב. שימוש, החזקה, הכנסה, קבלה או מסירה של מידע אסור במהלך בחינה או חומר שהוכן מראש לפני הבחינה במטרה לעשות בו שימוש אסור במהלך הבחינה.
- ג. כתיבת עבודה או חלק ממנה לשם הגשתה בידי אחר, או העברתה לידיו לתכלית זו או עבודה שנכתבה בידי אחר תמורת תשלום או תמורה רכושית אחרת או ללא קבלת תמורה.
- ד. הגשת עבודה הכוללת נתונים עובדתיים בדויים.
- ה. מתן עדות שקר בדיון בפני רשויות המשמעת.
- ו. אי הופעה להעיד בפני רשויות המשמעת.
- ז. התנהגות שאינה הולמת את תלמיד המכון, שנעשתה בקשר ללימודיו במכון.

התהליך

תלונה על עבירת משמעת תוגש בכתב על ידי המתלונן לדיקן שיעביר אותה לוועדת המשמעת. הדיקן יקבל את הראיות הקשורות לתלונה וישמור אותן עד לקיום ההליכים. ההחלטה על פתיחת ההליכים המשמעתיים תתקבל לא יאוחר משישה שבועות מיום שבו קיבל את התלונה. הודעה על פתיחת ההליכים המשמעתיים תישלח לסטודנט הנתבע ביחד עם פירוט עבירת המשמעת, כתב התלונה והעתק של תקנון המשמעת. המועד שייקבע לדיון יהיה בהקדם האפשרי, אך לא פחות משבועיים ממשלוח ההודעה על מועד הדיון. אם הנתבע לא יופיע לדיון, רשאי הדיקן לקיים דיון בהעדרו. הדיון יתקיים בדלתיים סגורות. סמוך ככל האפשר לאחר סיום הדיון ולא יאוחר מארבעה שבועות מאותו מועד תתן ועדת המשמעת פסק־דין מנומק בכתב, וישלח עותק ממנו לסטודנט הנתבע.

הרכב ועדת המשמעת:

- א. הדיקן
- ב. שני חברי סגל קבועים של המכון
- ג. נציג הסטודנטים ישתתף כמשקיף

תלמידים שנמצאו אשמים בעבירת משמעת צפויים לאחד או לאחדים מן העונשים הבאים ופסק־הדין ייכנס לתוקפו ביום נתינתו:

- א. נזיפה
- ב. הורדת נקודות מאותו מבחן או עבודה
- ג. פסילת הבחינה או העבודה הנידונה
- ד. פסילת כל הקורס או נקודות הזכות (תלמיד בקורס חובה יצטרך לחזור על אותו קורס; תלמיד בקורס בחירה יצטרך לחזור על אותו קורס או על קורס אחר כדי להשלים את נקודות הזכות).
- ה. פסילת סמסטר של לימודים
- ו. פסילת שנת הלימודים
- ז. הרחקה ממכון שכטר לתקופה מוגדרת
- ח. הרחקה ממכון שכטר לצמיתות
- ט. רישום דבר ההרשעה והעונש בגליון הציונים
- י. ביטול הנחה בשכר לימוד, מלגה בחלקה או במלואה

לימודים שלמד תלמיד במסגרת כלשהיא בתקופת הרחקתו מהמכון לא יוכרו כמזכים בנקודות זכות.

בתום התהליך ייכתב מכתב עם פירוט העבירה ועונשה שיוכנס לתיק האישי של התלמיד.

ועדת הערעורים לענייני משמעת

כל החלטה של ועדת המשמעת ניתנת לערעור בפני ועדת הערעורים על ידי הסטודנט הנתבע או על ידי התובע או על ידי דיקן מכון שכטר. ועדת הערעורים תורכב מיו"ר הוועדה בדרגת פרופסור, נציג סגל ההוראה ומנציג הסטודנטים.

ערעור על ההחלטה של ועדת המשמעת יוגש לא יאוחר משלושה שבועות מיום מסירת החלטת ועדת המשמעת בכתב לצדדים.

המערער יגיש את ערעורו לוועדת הערעורים בהודעה מנומקת בכתב, ויפרט את נימוקי הערעור.

יושב ראש ועדת הערעורים יקבע מועד לשמיעת הערעור ויזמין את הצדדים לדיון בערעור בהזמנה בכתב שתימסר לצדדים לפחות שבועיים לפני מועד הדיון. ועדת הערעורים לא תקיים את הדיון ללא נוכחות הסטודנט אלא אם ויתר על כך מראש או הוזמן לדיון בעניינו ולא הופיע ללא צידוק סביר.

ועדת הערעורים תנהל פרוטוקול תמציתי של הדיון בכתב ותיתן את החלטתה בכתב סמוך ככל הניתן לאחר מועד הדיון.

נציב קבילות הסטודנטים

כל סטודנט במוסד רשאי להגיש תלונה לנציב קבילות הסטודנטים (להלן הנציב) אם סבר שנפגעו זכויותיו לפי החוק או לפי תקנון מכון שכטר. הנציב יבדוק ויברר כל תלונה שקיבל, ישיב למתלונן, ורשאי הוא להעביר את המלצותיו בענין התלונה לכל גורם מוסמך במוסד. כמו כן, ידווח הנציב לנשיא המוסד, מידי שנה, על פעולותיו לבירור התלונות באותה השנה. ניתן לפנות לד"ר דורון בר, הנציב, בטלפון 074-7800623 או במייל doron@schechter.ac.il.

הטרדה מינית

הטרדה מינית פוגעת בכבוד האדם, בחירותו ובעקרון השוויון והינה עבירה על החוק.

מכון שכטר מעוניין להבטיח את היותו מקום עבודה וסביבת לימודים שאין בהם הטרדה מינית.

אם ראית עצמך נפגע/ת, הנך מוזמן/ת לפנות לד"ר תמר קדרי בטלפון 074-7800624 או במייל tk@schechter.ac.il.

תקציר התקנון למניעת הטרדה מינית מופיע על לוחות המודעה ובאתר מכון שכטר. את התקנון המלא ניתן לקבל במזכירות האקדמית או אצל ד"ר תמר קדרי.

כללים בדבר התאמות לסטודנטים המשרתים במילואים

סטודנט שנעדר ממועד מבחן או אינו יכול להגיש עבודה עקב שירות מילואים זכאי למועד חלופי למבחן ולהארכת זמן להגשת העבודה. סטודנט לאחר שירות מילואים רשאי לפנות אל מרצה בבקשה לקבל עזרה בהשלמת חומר הלימודים שהפסיד ולקבל ללא תשלום כל חומר שחולק לסטודנטים בתקופת שירות המילואים. היועץ לענייני הסטודנטים אחראי על כל בעיה או ערעור הקשור לסטודנטים המשרתים במילואים. רכז המילואים הוא ד"ר ארי אקרמן, בטלפון 074-7800627.

כללים בנוגע להריון, שמירת הריון, טיפולי פוריות, חופשת לידה, אימוץ או קבלת ילד למשמורת

"סטודנטית זכאית" פירושה סטודנטית בשמירת הריון או בטיפולי פוריות 21 יום ומעלה במהלך הסמסטר או סטודנט/סטודנטית בחופשת לידה או אימוץ/משמורת 21 ימים ומעלה במהלך הסמסטר. יש להמציא אישורים רפואיים או אחרים לאימות היותה זכאית.

"סטודנטית זכאית" זכאית להיעדר מ-30% מכלל השיעורים בכל קורס בו חלה חובת נוכחות. אם ההיעדרות עלתה על 30% תינתן לסטודנטית האפשרות לבטל את הקורס ולחזור עליו ללא תשלום נוסף. יש לחזור על הקורס בשנת היותה זכאית או בשנה העוקבת. במידה ולא מתוכנן קורס זהה, על הסטודנטית בתיאום עם היועץ לבחור קורס חלופי.

"סטודנטית זכאית" אשר לא הגישה מטלות במועדים כי אלה חלו בתקופת היותה זכאית, רשאית להגיש את המטלות או מטלות חילופיות בהתאם להחלטת המרצה ובתיאום עימו, באיחור של 7 שבועות מהמועד האחרון שניתן להגשת המטלות או מתום היותה "סטודנטית זכאית", המאוחר מבין השניים.

"סטודנטית זכאית" שנעדרה מבחינה של קורס המהווה דרישה מוקדמת לקורס אחר או לשנת לימודים מתקדמת, זכאית ללמוד "על תנאי" בקורס המתקדם או בשנה המתקדמת.

הסדרי תשלום

הסברים אלו נועדו להקל על התלמידים להכיר את הנוהלים וההסדרים לתשלום שכר-לימוד במכון שכטר. מומלץ מאד לקרוא פרק זה בעיון על מנת לחסוך זמן וכסף. נשמח לסייע בכל שאלה שתתעורר. אנו מאחלים לכם הצלחה והנאה בלימודים.

קבלת קהל בגזברות אצל גב' דינה גודאי בקומה ג', חדר 310 :

ימים א', ד' בין השעות 12:00-10:00

יום ב' בין השעות 14:30-11:30

ימים ג', ה בין השעות 14:30-10:00

מועדי קבלת הקהל יתעדכנו מעת לעת. לתשומת לבכם, ניתן להסדיר את כל התשלומים טלפונית. מספר הטלפון לבירורים ולתשלומים: **074-7800643**.

לא ניתן לקבל שירות שלא בשעות הקבלה.

* נא לשים לב להודעות על גבי לוח המודעות של המסלולים השונים.

* בכל פנייה בכתב יש לציין את שמכם המלא, כתובת עדכנית, טלפון ומיקוד.

* ניתן לקבל שירות גם בדואר אלקטרוני בכתובת: dina@schechter.ac.il.

חלק א' – ייעוץ לשנת הלימודים תשע"ב

כתנאי לקבלת ייעוץ לשנת הלימודים תשע"ב ולהכנת תוכנית לימודים, על התלמידים להחתים את הבנק (חותמת וחתימה) על הרשאה בנקאית (הוראת קבע) ולהעבירה אלינו, אפשר גם בפקס. יש לוודא שטופס זה הגיע לידינו. חתימה זו על הוראת קבע תשמש את התלמידים לכל תקופת לימודיהם. יש לחדשה רק במקרה של שינוי פרטי בנק. אין לבטלה עד לאחר סיום הלימודים וגמר התשלומים.

טפסי "הוראה לחיוב חשבון" נמצאים בתאים מחוץ להנהלת החשבונות (קומה ג', חדר 310).

קליטת טפסי לימודים תיעשה אך ורק לתלמידים שהעבירו אלינו את טפסי הוראת הקבע כנדרש. סטודנטים שאין ברשותם הוראת קבע בעלת תוקף, ייחסמו במחשב ולא יוכלו לקבל ייעוץ ולהירשם לקורסים השונים.

תלמידים אשר יעדיפו לשלם בדרך אחרת מהרשאה בנקאית (ראו חלק ד'), יוכלו להגיע עד ליום 13.11.2011 להסדיר את תשלומיהם. במקרים אלה לא ייעשה על-ידינו שימוש בהרשאה הבנקאית. אולם, מסירת ההרשאה טרם הייעוץ היא חובה החלה על כל התלמידים.

חלק ב' – שכר הלימוד

1. מחיר לקורס סמסטרואלי: גובה שכ"ל הוא 1,300 ש"ח לקורס. מחיר לקורס השלמה הוא 1,000 ש"ח לקורס. מחיר לקורס מקוון בכתיבה אקדמית הוא 200 ש"ח.
2. אגרת שירותים: תשלום שנתי של 350 ש"ח עבור שימוש בספריה ושירותים נלווים.
3. דמי הרשמה: תלמידים חדשים ישלמו 300 ש"ח באופן חד-פעמי בעת רישומם ללימודים. לנרשמים בימים פתוחים תנתן הנחה בגובה 50% מדמי ההרשמה (ההנחה תינתן רק לזכאים לכך ע"פ התקנון).
4. תשלום בסך 250 ש"ח על איחור בהגשת עבודת קורס רגילה ושל 350 ש"ח על איחור בהגשת עבודה סמינריונית (על כל עבודה). ראו הסבר לעיל עמ' 23-24.
5. תשלום בסך 350 ש"ח לשנה עבור שמירת מעמד חל על:
 - א. תלמידים שמקבלים אישור לצאת לחופשה ולהפסיק את הלימודים לשנה או יותר.
 - ב. תלמידים שטרם סיימו להגיש את כל עבודותיהם וחלפה שנה אקדמית מעת שהשלימו את חובות השמיעה שלהם.
6. מפתח אלקטרוני – 10 ש"ח.

חלק ג' – נוהלי חיוב שכר הלימוד והנחות

1. התלמיד יחוייב על פי מספר הקורסים שילמד.
2. תלמידי שנה א' מן המניין יקבלו הנחה בשכ"ל לשנה אחת (כולל קורסי קיץ שלפני פתיחת שנת הלימודים בלבד). ההנחה מתייחסת לקורסים בחלק ב', סעיף 1 לעיל. גובה ההנחה יהיה לפי תאריכי רישום ובכפוף לתקנון ההנחות לשנת תשע"ב. מספר המלגות מוגבל והן תינתנה על בסיס כל הקודם זוכה. תוך 14 יום מיום הרישום על הנרשם להשלים יעוץ ולשלם מקדמה בסך 2000 ש"ח. **השלמת היעוץ ותשלום המקדמה מהווים תנאי מקדים לזכאות למלגה.** את המקדמה ניתן לשלם ב-4 תשלומים כשהאחרון שבהם יהיה לכל המאוחר ל-15.12.2011. הסכום יקוזז מתשלומי שכר הלימוד בשנה זו.
3. מלגת מצטיינים תינתן לתלמידים חדשים בעלי ציון 90 ומעלה ב-B.A או 94 ומעלה ב-B.Ed. ההנחה תהיה בגובה 70% בשנה א' ועד לסך 9100 ש"ח ומוגבלת ל-11 הנרשמים הראשונים על בסיס כל הקודם זוכה.
4. שומע חופשי (אשר קיבל אישור לכך מהמזכירות האקדמית) יהנה מהנחה של 50% משכ"ל.
5. גמלאים (מגיל 65) יהנו מהנחה של 50% משכ"ל.
6. רבני התנועה המסורתית יהנו מהנחה של 50% משכ"ל.
7. עובדי התנועה המסורתית ובתי-ספר תל"יי (מחצי משרה ומעלה) יהנו מהנחה של 30% משכ"ל.
8. הנחת "חבר מביא חבר" תינתן לסטודנט המביא סטודנט חדש ללמוד במכון שכטר ובעת הרשמתו מצהיר הנרשם על זה שהמליץ לו. ההנחה תינתן בשנה בה החל הסטודנט החדש ללמוד במכון, לפי תאריכי רישום ובכפוף לתקנון ההנחות לשנת תשע"ב. סטודנט חדש לא יכול להצהיר על יותר מסטודנט ממליץ יחיד לעניין זה. ניתן לקבל הנחה זו בגין מספר סטודנטים חדשים.
9. ההנחות תינתנה רק על מחיר קורס סמסטריאלי רגיל (חלק ב', סעיף 1 לעיל).
10. ההנחות אינן מצטברות.
11. ההנחות תינתנה רק לאחר הסדרתן בגזברות. יש להמציא מסמך המאשר את השתייכות הסטודנט לקטגוריה בעלת הזכאות להנחה (למעט הנחת סעיף 2 לעיל הניתנת באופן אוטומטי).

חלק ד' – אפשרויות תשלום שכ"ל

- לכל סטודנט קיימים מספר ערוצי תשלום:
1. תשלום מראש: סטודנט שישלם את מלוא שכר הלימוד עד לפתיחת שנת הלימודים (30.10.2011) יהיה זכאי להנחה בשיעור 2.5% (על שכר הלימוד ולא על האגרות). תשלום זה יכול להתבצע במזומן או בשיק בלבד.
 2. כרטיסי אשראי: ניתן לשלם באמצעות כרטיסי אשראי שונים. התשלום יכול להתבצע גם טלפונית. ניתן לשלם בתשלום אחד או בקרדיט בלבד (אין אפשרות לשלם בתשלומים ללא ריבית).

3. תשלום באמצעות קרדיט מאפשר לכם לשלם מ-3 עד 18 תשלומים (בהתאם לרצונכם ובכפוף לאישור חברת האשראי). החיוב בריבית על תשלום באופן זה יתבצע ישירות על ידי חברת האשראי.
4. הוראת קבע: החיוב יתבצע בארבעה תשלומים אחת לחודשיים במועדים המפורטים בהמשך.
כאמור בחלק א', **על כל סטודנט לדאוג כי תהיה ברשות הגזברות הוראת קבע ברת-תוקף**. צורת תשלום זו תמומש אם הסטודנט לא יסדיר את תשלומיו בדרך אחרת קודם למועד התשלום הראשון.
5. שיקים דחויים: הבוחר בדרך זו ישלם עד ארבעה תשלומים במועדי התשלום המפורטים בהמשך. כל השיקים יימסרו מראש.

חלק ה' – פריסת תשלומים

- סטודנט הבוחר בדרך של הוראת קבע או שיקים דחויים רשאי לשלם בארבעה תשלומים לא יאוחר מהמועדים המפורטים להלן:
- | | | |
|--------------|-------------|---------------------------------|
| תשלום מס' 1: | עד 20.11.11 | בגובה 25% משכ"ל + אגרת שירותים. |
| תשלום מס' 2: | עד 20.1.12 | בגובה 25% משכ"ל. |
| תשלום מס' 3: | עד 25.3.12 | בגובה 25% משכ"ל. |
| תשלום מס' 4: | עד 20.5.12 | בגובה 25% משכ"ל. |
- עבור קורסי הקיץ בתשע"ב ייגבה התשלום ב-12.7.12 יש לדאוג לתשלום עבור הקורסים עד מועד זה.
- תשלום אשר יגיע אלינו לאחר התאריכים הנ"ל יחוייב בקנס פיגורים בשיעור של 0.15% לכל שבוע איחור.

חלק ו' – הערות והבהרות

1. סטודנט שישלם שכ"ל בהמחאה או בכל דרך אחרת אשר לא תכובד בבנק, יחוייב ב-35 ש"ח דמי טיפול.
2. סטודנט אשר נרשם לשנת תשע"ב וקיים לו חוב קודם חייב לכסות את חובו בהקדם. מכון שכטר יהיה רשאי להפסיק את לימודיו ו/או להימנע מלתת לו ציונים או תעודות בכל שלב עד לכיסוי החוב.
3. הסטודנט אחראי לסיום תשלומיו הכספיים. רק עם גמר התשלומים יהיה התלמיד זכאי לקבל תעודות ואישורים.
4. סטודנט שסיים לשלם ונשארה בחשבונו יתרת זכות (בגין תשלומי יתר), תוחזר לו היתרה בהעברה בנקאית לחשבונו. יתרת הזכות נכונה למועד ההחזר ואין בה להעיד על גמר חשבון לשנת הלימודים אם יהיו שינויים שעשויים לגרום ליתרת חוב חדשה. לא ניתן להעביר יתרה משנה לשנה.

5. תלמידים אשר הוסיפו קורסים לאחר תשלום שכ"ל, חייבים לפנות לגזברות להסדרת הפרשי התשלום.
6. **האחריות לתשלום שכ"ל חלה על הסטודנט, גם אם גורם אחר התחייב לממנו. הסטודנט ישלם למכון שכטר ויקבל החזר מהמוסד המממן.**
7. ניתן להסדיר תשלומים באופנים הבאים:
 - א. תשלום דרך הטלפון באמצעות כרטיס אשראי.
 - ב. בירור טלפוני של החוב ותשלום בשיקים באמצעות מכתב רשום לגזברות מכון שכטר.
 - ג. הגעה למכון שכטר בשעות קבלת הקהל.
 - ד. חתימה על הוראת הקבע ללא צורך לפנות או להגיע למכון שכטר.
8. במקרה של אובדן קבלה, ניתן לקבל העתק נאמן למקור תמורת 5 ש"ח. אין באפשרותנו להוציא קבלות מקוריות בשנית ולכן יש לשמור היטב על הקבלות.

חלק ז' – נוהל הפסקת לימודים וביטול הרשמה לקורסים

סטודנט שנרשם למכון שכטר למדעי היהדות והחליט שלא ללמוד בו, חייב להודיע על כך במכתב רשום בשני עותקים למזכירות האקדמית (עותק אחד יועבר לגזברות).

סטודנט שלא הודיע על הפסקת לימודיו בהתאם למועדים יחוייב בשכ"ל גם אם בפועל לא השתתף בשיעורים ו/או לא נבחן. מועד הפסקת הלימודים ידוע כיום בו הגיע המכתב למזכירות האקדמית של מכון שכטר. סטודנט שלימודיו הופסקו לפי הוראות ועדת משמעת יחוייב לפי תאריך הפסקת הלימודים. הודעה על הפסקת לימודים בכל מועד שהוא גוררת בעקבותיה ביטול אוטומטי של כל ההנחות בשכ"ל שבהן זוכה חשבונו של התלמיד באותה שנה. לפיכך הביטול עשוי ליצור חוב כספי של הסטודנט למכון שכטר.

לוח הפסקת לימודים בסמסטר א'

תאריך הודעה על הפסקת הלימודים גובה החיוב בגין הביטול

עד 02.10.11	אין חיוב (פרט לדמי הרשמה ששולמו)
28.10.11 - 3.10.11	500 ש"ח
11.11.11 - 30.10.11	מקדמה + אגרת השירותים
13.11.11 ואילך	יחוייב באופן יחסי לחלקיות לימודיו
	בתוספת 10% אך לא פחות מ-2,000 ש"ח + אגרת השירותים

לוח הפסקת לימודים למתחילים בסמסטר ב'	
תאריך הודעה על הפסקת הלימודים	גובה החיוב בגין הביטול
עד 5.2.12	אין חיוב (פרט לדמי הרשמה שבוטלו)
02.3.12 – 6.2.12	500 ש"ח
16.3.12 – 04.3.12	מקדמה + אגרת שירותים
18.3.12 ואילך	יחוייב באופן יחסי לחלקיות לימודיו
	בתוספת 10% אך לא פחות
	מ-2000 ש"ח + אגרת השירותים

ביטול הרשמה לקורס

סטודנט לא יחוייב בתשלום על ביטול הרשמה לקורס במשך השבועיים הראשונים של הקורס. לאחר מכן הוא יחוייב בתשלום מלא. בקשה לביטול קורס תוגש **בכתב** למזכירות האקדמית תוך השבועיים הראשונים של הקורס.

לוח לשנת הלימודים תשע"ב (2011-2012)

פתיחת קורסי השלמה	יום חמישי, י"ב בתמוז תשע"א	14.7.11
סיום קורסי השלמה	יום שישי, ה' באב תשע"א	5.8.11
פתיחת שנת הלימודים	יום ראשון, ב' בחשוון תשע"ב	30.10.11
חופשת חנוכה	יום חמישי, כ"ו בכסלו תשע"ב עד יום רביעי, ב' בטבת תשע"ב	28.12.11-22.12.11
סיום סמסטר א'	יום שישי, י' בשבט תשע"ב	3.2.12
בחינות סוף סמסטר א'	יום ראשון, י"ב בשבט תשע"ב עד יום חמישי, ז' באדר, תשע"ב	1.3.12-5.2.12
פתיחת סמסטר ב'	יום ראשון, י' באדר תשע"ב	4.3.12
חופשת פורים	יום חמישי, י"ד באדר תשע"ב עד יום שישי, ט"ו באדר תשע"ב	9.3.12-8.3.12
חופשת פסח	יום ראשון, ט' בניסן תשע"ב עד יום שבת, כ"ב בניסן תשע"ב	14.4.12-1.4.12
טקס יום השואה	יום חמישי, כ"ז בניסן תשע"ב	19.4.12
טקס יום הזיכרון	יום שלישי, ב' באייר תשע"ב	24.4.12
חופשת יום הזיכרון ויום העצמאות	יום רביעי, ג' באייר תשע"ב עד יום חמישי, ד' באייר תשע"ב	26.4.12-25.4.12
חופשת שבועות	יום ראשון, ו' בסיון תשע"ב עד יום שני, ז' בסיון תשע"ב	28.5.12-27.5.12
טקס הסיום ופרס ליבהבר לסובלנות דתית	יום שלישי, ח' בסיון תשע"ב	29.5.12
סיום סמסטר ב'	יום שישי, ב' בתמוז תשע"ב	22.6.12
בחינות סוף סמסטר ב'	יום ראשון, ד' בתמוז תשע"ב עד יום חמישי, כ"ב בתמוז תשע"ב	12.7.12-24.6.12

תאריכי קורסי ההשלמה

מבוא לספרות התנאים והאמוראים

16:30-09:00	14.7.11	יום חמישי
12:15-09:00	15.7.11	יום שישי
16:30-09:00	21.7.11	יום חמישי
12:15-09:00	22.7.11	יום שישי
16:30-09:00	28.7.11	יום חמישי
12:15-09:00	29.7.11	יום שישי
16:30-09:00	4.8.11	יום חמישי
12:15-09:00	5.8.11	יום שישי

מבוא למחשבת ישראל

16:30-09:00	14.7.11	יום חמישי
12:15-09:100	15.7.11	יום שישי
16:30-09:00	21.7.11	יום חמישי
12:15-09:00	22.7.11	יום שישי
16:30-09:00	28.7.11	יום חמישי
12:15-09:00	29.7.11	יום שישי
16:30-09:00	4.8.11	יום חמישי
12:15-09:00	5.8.11	יום שישי

מפתח על פי שמות המרצים

104, 101, 76-74, 59	חקלאי, י	94, 88, 84	אבדר, כ
121-120		,53-52, 33, 26	אבר-חן, א
109	חשן, ד	103, 94, 72, 56-55	
		74-73, 71	אורן, מ
49	טוקר, ש	,74, 60-59, 52, 26	אקרמן, א
,57-56, 54, 52, 26	טרנר, י	,113, 105-104, 76	
,100, 98, 60-59		123, 120	
103-102		120, 114, 40-38, 27	ארד, מ
		72	ארליך, מ
,65, 56-55, 53, 27	כהן, ח		
113, 102, 76, 72		63, 28	ביבלניק, פ
		110, 94	בן סעדון, א
89, 87, 76, 47	לדרמן, ש	88, 42, 40-39	בנוביץ, מ
93, 83, 67-65	לוינ מלמד, ר	95, 65	בנמלך, מ
106, 85	לייסנר, נ	123, 115, 84	בקון, ב
		102, 75, 72-71	בר, ד
,60, 58, 47, 34-33	מאירוביץ, א		
131, 126, 103-102		133, 83, 43, 41, 39	גולינקין, ד
90, 34	מילגרום, י	,116, 99-98	גלזנר חלד, ג
99, 66, 64-63, 29	מירון, ג	132-129, 125-124	
,52, 48-45, 40, 26	מנדל, פ	,114, 95, 88, 43-41	גליק, ש
,83, 60, 58-57, 55		,125, 120, 117-116	
114, 111, 109, 100		132	
121, 118-117, 50, 14	מעוז, י		
,68-66, 63, 29	מרגלית שטרן, ב	113, 65, 63, 29	דוידסון, ח
,85-84, 82, 79-78			
,107, 101-100, 98		89	היידו, א
126, 114, 111			
		33-32	ויזל, ע
99, 43	נבות, ע	43, 39	וילה, ד
,52, 48, 28, 26	נחמן, ד	47-46, 30-29	וכמן, ג
,71, 64, 62, 55-54		42, 40	ורמן, י
105, 103			
93	ניסן, מ		
		111, 107, 84	חזן, י
89, 72	עמיר, ר	,89, 87, 76, 49, 47	חכם, נ
		114, 109	
106, 77	פז, י		

106 ,90 ,78	שחר, א	40	פרידמן, ש
93 ,66	שטרית, א	60 ,58 ,36-35 ,32	פרנקל, ד
121 ,118	שיקלי, א		
109 ,95 ,68 ,64 ,42	שלמון מאק, ת	,87 ,49-48 ,46-45	קדרי, ת
,129 ,127 ,119 ,85	שרל-פוקס, פ	,110-109 ,105 ,91	
132-131		117	
		105 ,90	ריבלין, י
		,85 ,82 ,58-54 ,50	רמון, ע
		,110 ,106-105 ,100	
		132 ,126 ,117	